

10

RODNA GRUDA

oktober 1968

revija Slovenske izseljenske matice

Slika na naslovni strani:
Dolenjski kozolec. Foto: Joško Dolničar

RODNO GRUDO urejuje uredniški odbor: Tone Gošnik, Mile Klopčič, Stane Lenardič, Ernest Petrin, Jože Prešeren, Zdenko Roter, Ina Slokan, Aca Stanovnik, Franc Sebjanič, Franc Setinec, Zima Vrščaj. Glavna urednica: Zima Vrščaj. Urednika: Jože Prešeren in Ina Slokan. Oblikovalka: Spela Kalin-Mächtig. Uredništvo: Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 23-102. Uprava: Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 21-234.

Revija izdaja Slovenska izseljenska matica.

Izhaja dvanaajstkrat na leto. V poletnem času izdeta dve številki skupno. Letna naročnina za prekomorske dežele je 5 ZDA dolarjev. Za plačila iz inozemstva: Banque de Credit et Caisse d'Epargne, Ljubljana, 501-620-7-32002-10-575; za dinarska plačila 501-8-51. Poština plačana v gotovini. Rokopisov ne vračamo. Tisk tiskarne »Toneta Tomšiča« v Ljubljani.

Na slavlju v Novi Gorici. Foto: Miloš Švabič

V nedeljo 15. septembra so vse poti vodile v Novo Gorico na proslavo 25-letnice vseljenske vstaje na Primorskem. Triindvajset posebnih vlakov, nad petsto avtobusov in okoli dvajset tisoč osebnih avtomobilov je pripeljalo nad stotisoč udeležencev iz vseh krajev Slovenije in iz obmejnih krajev Italije in Avstrije. Množice tudi dež ni oviral. Pogled na to valujočo človeško reko je bil veličasten. Med udeleženci so bili številni nekdanji borci 33. enot IX. partizanskega korpusa, ki so se borili na Primorskem. Navzoče so bile delegacije vseh jugoslovanskih republik, slovenskih manjšin iz Italije in Koroške, istrskih občin, italijanskega odporniškega gibanja itd.

Mnogi so imeli na prsih pripeta številna odlikovanja. V vetru so valovile nekdanje bojne zastave. Slišal si vesele vzklike ob nepričakovanih srečanjih, videl objeme in solze v očeh. Točno ob 11. uri je petsto pevcev združenih pevskih zborov s Primorske in zamejstva zapelo pesem Vstajenje Primorske.

Nato je spregovoril Edvard Kardelj, ki je čestital k pomembnemu prazniku primorskemu ljudstvu ter nekdanjim slovenskim in italijanskim partizanom in protifašističnim borcem. V začetku svojega govora je dejal: »V mogočnem številu smo se zbrali na teh zgodovinskih tleh. Nismo prišli na ta mogočni zbor samo zato, da bi obudili bojne spomi-

ne. Naš glavni namen je, da ponovno izpričamo svojo privrženost in zvestobo osvobodilnim, socialističnim in svobodoljubnim težnjam in smotrom, za katere smo se borili v NOB in socialistični revoluciji in za katere so se bojevali na tej zemlji v minulosti najnaprednejši ljudje in mnogi borci.« Med drugim je Kardelj tudi poudaril: »Meja med Jugoslavijo in Italijo je že sedaj ena najbolj svobodnih v Evropi. S čedalje močnejšim gospodarskim in drugim sodelovanjem med obema deželama in rastočimi prijateljskimi odnosi med jugoslovanskimi narodi in italijanskim narodom bomo največ prispevali k utrditvi miru v tem delu Evrope.«

RODNA GRUDA

revija Slovenske izseljenske matice

Oktober XV. leto Št. 10

IZ VSEBINE:

Fran Roš: Jesen
Lojze Trstenjak: Kremeniti ljudje
z mehkim srcem
Janez Zrnec: Z Dolenjske v Zasavje
Sto let slovenskih taborov

Novice iz matice

Cilka Valenčič: V srcih smo prinesli
nepozabne spomine
A. K.: Izseljensko srečanje v Medijskih
Toplicah
Naši ljudje radi berejo
Mirko Ličen: Uspel izseljenski piknik
v Vipavi
Ina Slokan: Prišla sem k Franku
Jože Prešeren: Polka ne pozna meja
Mila Šenk: Slovenski izseljenski
koledar 1969
Zdenko Rotar: Težave cerkve
v Jugoslaviji?
Mitja Jermol: Švedska je najnovejši cilj
naših izseljencev
Franc Šetinc: 25-letnica zbora odposlancev
slovenskega naroda
Naši graditelji v 37 državah
V novo življenje

NEWS

LES NOUVELLES

UČIMO SE SLOVENŠČINE

Šport

Ivan Virnik: Slovenski športniki
na olimpijskih igrah
Filatelija

Kultura

Peter Breščak: Poletje v znamenju lepega
Jana Milčinski: Vsak otrok naj se šola
v materinščini

Naši pomenki

Naši po svetu

Otroci berite

Matevž Hace: Povodenj

Vprašanja - odgovori

Humor

NAGRADNA ANKETA

Ob načrtovanju vsebine prihodnjega letnika Rodne grude želimo, da bi s predlogi in pripombami sodelovalo tudi čim večje število vas, naših bralcev. Zavedamo se, da je Rodna gruda predvsem vaša revija, zato si želimo tudi čim tesnejšega sodelovanja z vami. Sestavili smo vrsto vprašanj, na katera želimo, da odgovorite v čim večjem številu. Pri vprašanjih št. 1 in 2 obkrožite ustrezen odgovor, pri vseh ostalih pa odgovorite z DA ali NE. Če želite na katero izmed vprašanj odgovoriti obširneje, napišite odgovore na drugo stran tega anketnega lista.

1. Ali vam je Rodna gruda
a) v celoti všeč takšna kot je,
b) ali si želite sprememb?
2. Ali si želite več novic
a) iz vašega kraja (iz katerega),
b) iz vse Slovenije,
c) iz vse Jugoslavije,
č) iz mednarodnega dogajanja?
3. Ali se vam zdi, da bi morali več poročati o delu vaših društev?
4. Ali naj več pišemo o vašem življenju, delu in uspehih v drugih deželah?
5. Ali naj bo v reviji več leposlovnega branja in manj novic ter drugih zanimivosti?
6. Ali želite, da bi objavljali povest v nadaljevanjih?
7. Ali želite več sestavkov o mladih in za mlade?
8. Ali želite v reviji več sestavkov o zgodovini slovenskega naroda?
9. Ali naj objavljamo sestavke iz zgodovine slovenskega izseljenstva?
10. Ali berejo vaši otroci stran za otroke v reviji?
11. Ali naj nadaljujemo pouk slovenskega jezika v reviji?
12. Ali si želite v reviji več sestavkov v tujih jezikih in v katerih (angleščina, francoščina, španščina, nemščina)?
13. Kaj pogrešate v reviji?
14. Kaj najraje berete?
15. Ali vam je všeč naslovna stran revije, črke v naslovih in v sestavkih, fotografije, ilustracije idr.?
16. Kaj bi morali po vašem mnenju storiti, da bi revijo približali tudi tistim našim rojakom v tujini, ki se doslej še niso naročili nanjo?

Anketne liste odrežite in nam jih v kuverti pošljite takoj po prejemu revije na naš naslov: UREDNIŠTVO RODNE GRUDE, Ljubljana, Cankarjeva 1/II, Jugoslavija. V prvih dneh prihodnjega leta bomo izmed anketirancev izžrebali 10 nagrajencev, katerim bomo podelili 5 lepih knjižnih nagrad in 5 gramofonskih plošč. Zato na anketni list izpišite svoj točen naslov!

SODELUJTE V ANKETI RODNE GRUDE! NA TA NAČIN
SODELUJETE PRI SESTAVI NJENE VSEBINE!

ODREŽI

ODREŽI

Odgovori na vprašanja:

Slovenski izseljenski koledar 1969

Razveselite svoje in prijatelje z lepim **novoletnim darilom!** Kupite jim zanimivo, vsebinsko in slikovno bogato knjigo SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR 1969!

Koledar stane 3,00 dolarje ali enakovrednost v drugi valuti, oziroma 37,50 N din.

Izpolnite čimprej naročilnico in jo pošljite na naslov:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
LJUBLJANA, Cankarjeva 1/II
Jugoslavija

Važno opozorilo

naročnikom koledarja 1969 v ZDA

Koledar bo izšel konec oktobra. Poslali ga bomo v ZDA z **letalsko pošto** na naslova:

PROSVETA Publicatione
Slovene National Benefit Society
2657-58 So. Lawnadel Avenue
CHICAGO, Illinois 60623

TIVOLI ENTERPRISES, INC.
6407 St. Clair Avenue
CLEVELAND, Ohio 44103

Ne glede na višje izdatke za letalsko poštnino smo se odločili za ta način pošiljanja zato, da bi ustregli željam številnih naročnikov in jim tako omogočili, da bodo koledar bodisi zase, bodisi za sorodnike in prijatelje prejeli že za božične in novoletne praznike.

POHITITE Z NAROČILI!

Odreži
izpolni
pošlji

Naročilnica

Naročam SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR
za leto 1969.

Pošljite en izvod (ali več, vpiši število izvodov)
na naslov:

.....
.....
.....

Pošiljam denar ali ček priloženo, po poštni nakaznici, preko banke. Ali — denar pošljem po prejemu koledarja.

(Neustrezno prečrtaj.)

JESEN

Pisane barve jesenske
mirno in toplo goré,
v sklonjenem drevju slive,
jabolka, hruške zoré.

Grozdi so težki in sladki,
svetlo je modro nebo,
jadrno beli oblăčki
čez gorice gredo.

Rjavo, rumeno, višnjevo,
rdeče naš svet žari,
zlato ga sonce obliva
z bleskom še žive moči.

Kmalu pa ugasnejo barve,
skoro bo plod pobran,
gole vzdrhtijo veje
v sivi, hladni dan.

Kje je bolj veselo kakor na trgatvi? In zato je oktober za Štajerce, Dolenjce, Belokrajnce in Primorce veseli mesec. V štajerskih goricaх pripevajo prešerni pesmi trgačev tudi mogočni klopotci, ki so posebnost Slovenskih goric. Ti klopotci so ponoš gospodarjev. Čim večji so in čim glasneje pojo, tem bolj so imenitni. Po trgatvi klopotci drug za drugim utihnejo. Snamejo jih. Gorice se morajo v miru spočiti do prihodnje pomladi.

PLODOVI JESENI

V začetku jeseni ožive prostrana hmeljišča v lepi Savinjski dolini. Iz vseh krajev Slovenije in tudi s Hrvaškega pridejo obiralci, stari in mladi. Mnogi med njimi prihajajo že dolga leta zapored. Tudi pri obiranju hmelja je treba spretnosti. Od tega je odvisen zaslužek. V Savinjski dolini ga je letos obiralo nad 22 tisoč obiralcev. Pri obiranju so jim pomagali tudi obiralni stroji. Na velikem kmetijskem kombinatu Žalec, ki ima 900 hektarov zemljišč, je letos obiralo hmelj osem tisoč obiralcev in šestnajst obiralnih strojev. V hmeljiščih njihovih kooperantov pa je obiralo hmelj približno 14 tisoč obiralcev.

Na to svojevrstno »trgatev« se je treba seveda prej dobro pripraviti, da vse steče. Pripraviti je bilo treba sušilnice za hmelj, obiralne stroje in drugo opremo za obiranje, poskrbeti za prenočišča za vso veliko množico obiralcev ter seveda za kuhinje.

Najspretnější obiralci so nabrali do 30 škafov hmelja na dan, začetniki pa seveda precej manj. Delo traja ves dan in je razumljivo, da so obiralci zvečer pošteno utrujeni. A dobre volje jim to ni vzelo. Ob večerih so kaj radi zapeli ali se celo zavrteli ob zvokih domačih melodij. Saj je ta trgatev samo enkrat na leto; mnogi se je že vnaprej vesele, ne samo zaradi služka, ampak tudi zato, ker ti dnevi pomenijo prijetno spremembo v vsakdanjem življenju, z mnogimi se srečaš in spoznaš.

Čprav je letošnjim obiralcem precej nagajal dež je obiranje potekalo brez zastoja. Tudi s kakovostjo pridelka so pridelovalci zadovoljni. Mnogi pa še ne vedo, da tudi na Dolenjskem pridelujejo odličen hmelj. Tako so izredno kakovosten hmelj letos pridelali na hmeljiščih kmetijsko trgovskega podjetja Agraria na Dolgem polju. Hmelj je obiralo nad stopetdeset stalnih obiralcev, ki so se z avtobusi vsak dan vozili na delo iz Hrvaškega Zagorja, Velike doline, Cerkelj in Sobenje vasi.

Rojake iz evropskih dežel opozarjamo na oddajo RTV Ljubljana za naše izseljence in delavce, ki delajo na tujem. Oddaja je vsako soboto ob 22.10 na srednjem valu 327.1 m.

KREMENITI LJUDJE Z MEHKIM SRCEM

LOJZE TRSTENJAR

Pri Robanovih v Robanovem kotu

Od Celja do Robanovega kota je 67 km asfaltne in makadamske ceste, pravzaprav nekaj manj, ker je od Robanove kmetije naprej treba peš po stezi v osrčje Robanovega kota. »Šranga« za Robanovino je nekakšen mejnik med zunanjim svetom in deviško čisto gorsko floro pod 2349 m visoko Ojstrico. Pot se izplača, kajti Robanov kot je kot turistični biser, ki človeka prevzame in osvoji, da se potem vrača in ga vedno znova občuduje. In Robanovina, mogočna gorska kmetija, je po velikosti ena največjih na Slovenskem. Na njej živijo kremeniti ljudje z mehkim srcem, tam so gorski travniki, na katerih dehtijo gorski nageljni in murke; tam je planšarija pod Ojstrico s čredo krav in mlekom, ki človeka odžejja in nasiiti; vse to daje Robanovemu kotu izjemen čar.

Priimek Robanovi se pravilno glasi Vršnik, vendar ga že stoletja gorniki ne uporabljajo več, kajti Robanov kot in Robani so eno. Robanov kot je pred kratkim obiskal tudi predsednik Tito in več ur užival gostoljubje Robanovih, ki so sedaj seveda ponosni na ta nepričakovani obisk.

Tisto dopoldne, ko smo potrkali na vrata Robanove domačije, so bili doma le gospodinja in trije otroci, gospodar Franc Roban pa se je mudil na travniku, kjer so sušili seno. Robanova nas je posadila za široko kmečko mizo in prinesla polič jabolčnika. »Kar po njem,« je rekla, in natočila kozarce.

»Prezgodaj je še,« smo odvrnili. Kozarce pa smo le izpraznili, kajti jabolčnik je bil zares dober. Pri tem smo se spomnili pohvale, ki jo je zapisal predsednik Tito v spominsko knjigo na račun Robanovega jabolčnika.

»Z možem sva bila presenečena in srečna, ko sva zagledala te goste,« je pod vtisom nedavnega nepričakovanega obiska pripovedovala gospodinja. »Hotela sem jih povabiti v hišo, pa so raje posedli pod jablano, od koder so imeli lep pogled na Ojstrico. Po kmečki navadi sem na mizo postavila bokal jabolčnika in narezek savinjskega želodca. Pijača in jed sta bila gostom všeč.«

Še bi se pomenkovali, da ni v kuhinji zacvrčal piščanec v ponvi in gospodinja je urnih nog pohitela k štediniku. Nismo je

Slika na str. 327 Robanov kot — Ojstrica

Košnja na gorskem travniku

Robanova domačija

Robanova gospodarja gostoljubno sprejemata goste

Planšar Jože Roban

več zadrževali, odpravili smo se proti planšariji, kjer naj bi srečali oba Robana: gospodarja Franca na travniku, Jožeta pa na planšariji.

Gospodarja Robana smo potem res našli pri kozolcu, poleg katerega je stal nov traktor. »Včeraj smo pokosili, danes pa imamo polne roke dela s sušenjem,« je rekel Roban. Dogovorili smo se, da se sredi popoldneva dobimo doma na kmetiji.

V gosteh pri planšarju in pesniku

Odšli smo naprej po travniku, ki na zgornjem koncu še ni bil pokošen. Na njem so omamno dehteli gorski nageljni in murke. Gorska flora je tu še neokrnjena. Roban ne dovoli avtomobilom do planšarije, ker bi s tem vzeli čar Robanovemu kotu. Skozi visoke drevesne krošnje jelk si utirajo pot sončni žarki in poplesavajo po mahu in praproti. Slednjič smo pri planšariji. Bil je praznik in planšarija je bila polna gostov. Sedeli so na klopeh, pa tudi po travi, in vsaj polovica je imela v rokah skodele z mlekom. Ojstrica se nam je zdele povsem blizu, tako, da bi se je človek dotaknil z rokami. V planšariji smo segli v roko Jožetu Robanu, planšarju in ljudskemu pesniku, ki živahen kot je, dobro skriva svojih 69 let. Ze celo vrsto let pase živino pod Ojstrico in je hkrati na voljo turistom, ki čedalje pogosteje in v večjem številu obiskujejo planšarijo.

Planšar Jože je zaljubljen v svojo planšarijo, zaljubljen je v goro, ki mu ob poletnih nevihtah kaže roge, pa jo ima kljub temu rad, zaljubljen je v čredo 42 krav, ki jih pase, in slednjič v svoje pesmi, ki jih nosi v beležnici. Nikdar ni plezal v navezi čez skalnate previse Ojstrice, vendar pa jih pozna kot svoj žep.

In če planšar kdaj zasliši klic na pomoč iz sten Ojstrice, je takoj na nogah. Ve, da je nekje zgoraj v megli, v viharju človek v nevarnosti. Brž pokliče gorske reševalce na pomoč in potem ne spi vso noč, ker premišljuje o ljudeh, in o njihovih usodah tam gori v steni. Gorski reševalci se vsakič ustavijo na planšariji.

Robanov rod eden najstarejših v Zgornji Savinjski dolini

Planšar Jože Roban je živ leksikon dogodkov, ki so se zvrstili v Robanovem kotu. Tako nam je povedal, da so prvi

zapiski o Robanovini iz leta 1426. Po tem bi sklepali, da je Robanov rod eden najstarejših v Zgornji Savinjski dolini.

Jože Roban se spominja tudi dogodkov iz zadnje vojne. Pravi, da so bili takrat razviharjeni časi. V Robanovem kotu sta bili dve partizanski bolnišnici, bratje Robani pa so aktivno sodelovali v narodno-osvobodilni vojni. Kdo bi preštel vse noči, v katerih je sedaj že pokojna Robanovka kot dobra mati stregla številnim partizanom. Iz Robanove hiše ni nikdar nihče odšel lačen in žejen.

Se bi ostali na planšariji, pa smo se spomnili, da nas spodaj na kmetiji čaka gospodar Roban. Ko smo odhajali, so iz hleva prihajale krave in mulile sočno travo. Planšar Jože je še vedno stregel gostom, nato pa si je za pas privezal planšarski stol in planšarici pomagal molsti krave.

Roban dobro gospodari

V gozdiču nad kmetijo smo srečali Franca Robana, ko se je že vračal s traktorjem na travnik. V prikolico je naložil skupino veselih turistov, namenjenih na planšarijo. »Počakajte me, takoj se vrnem,« se je opravičil in pognal traktor.

Medtem ko smo ga čakali, smo si ogledali kmetijo. Roban si je omislil dve turbini, ki mu dajeta elektriko, ima traktor in druge kmetijske stroje, skratka, dobro gospodari. Nekoč je bilo pri hiši 450 ha zemlje, zdaj je je ostalo še za 150 ha, še vedno dovolj, da je treba garati od zore do mraka. Večji del so seveda gozdovi v hribih.

Ko se je gospodar vrnil domov, smo sedli na klop pred hišo. Prinesel je citre in zabrenkal nekaj domačih viž. Zaigral je lepo in njegova velika zdelana roka je nežno poplesavala po strunah.

Spoznali smo, da se v tem tršatem gorniku skriva mehka duša. Zamislil se je in začel pripovedovati o mladosti, o petih bratih, od katerih se je eden ponesrečil v lazu na lovu na gamsa, dva sta skupila v vojni in sta invalida. Na Robanovini sta ostala le on in brat Jože in tako citre zdaj večjidel počivajo. O, nekoč pa je bilo vse drugače. Dva sta igrala na citre, tretji na kitaro. In peli so. Kolikokrat jih je pokojna mati ob tihih večerih presrečna poslušala.

Solčava

Stara kmetija v Logarski dolini, v ozadju Olševa

Tudi lovec

Franc Roban je tudi lovec. Za puško pa prime le takrat, če ima čas, to pa je le redkokdaj. Pred leti se je v Robanov kot priklatil velik medved in poklal devet ovac. Gospodar Roban se je zaklel, da bo obračunal s kosmatincem, pa čeprav bi ga moral zasledovati vse noči.

Bil je hladen dan v novembru in Ojstrica je bila že zdavnaj v snegu, ko se je Roban končno srečal z medvedom. Čisto slučajno je odkril skalnato votlino, ki bi si jo kosmatinec kaj lahko izbral za svoj zimski brlog. O tem srečanju takole pripoveduje:

»Povzpel sem se nad votlino in se previdno korak za korakom bližal s puško v roki. Takrat je veter zavel proti votlini in medved, ki je ždel v svojem lepo nastlanem zimskem kvartirju, je brž zavohal nevarnost. Prihlačal je ven in se postavil v vsej svoji mogočnosti na zadnje tace. Trenutek ali dva sva se gledala iz oči v oči. Potem pa sem sprožil in medved je padel.

Spravili smo ga domov, stehitali in odrli. Težak je bil 200 kg. Bil je dobro rejen, saj je imel 56 kg čiste masti. Odslej ni več slišati, da bi medved v Robanovem kotu klal ovce.«

Koža uplenjenega medveda sedaj krasi prednjo steno lovske sobe, ki si jo je gospodar Roban uredil na podstrešju svoje hiše.

Poslovali smo se od Robanovih. Vračali smo se v dolino. Po prašni cesti proti Solčavi so tipali avtomobili. Robanov kot je ostajal za nami, Raduha se je zavijala v pajčolan večerne megle.

Po Koroškem po Kranjskem

*Po Koroškem, po Kranjskem že ajda zori,
že ajda zori, že ajda zori,
en deklič jo žanje jo glavca boli,
jo glavca boli, prav zares.*

*Tri dni jo že žanje, tri snopke ima,
tri snopke ima, tri snopke ima,
poglejte na roke, kolk žuljev ima,
kolk žuljev ima, prav zares.*

Narodna

Z DOLENJSKE V ZASAVJE

JANEZ ZRNEC

Pleteriški brinjevec je najboljši

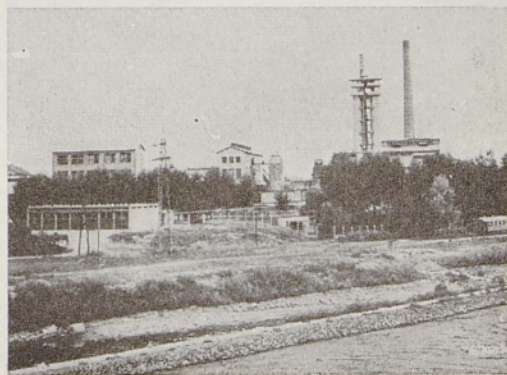
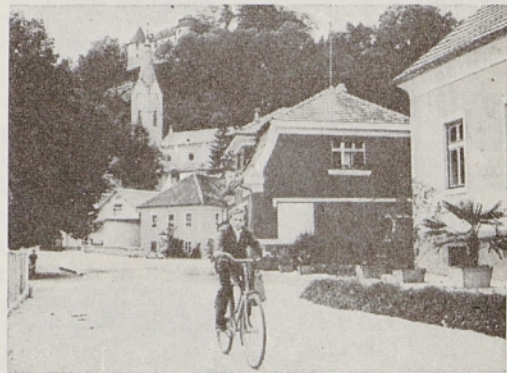
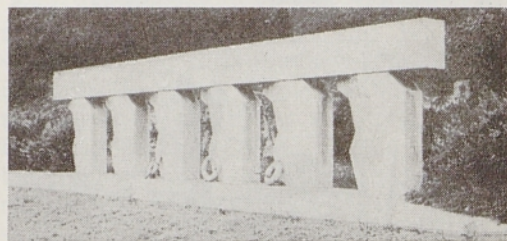
Tokrat bomo napravili kratek sprehod in si na njem ogledali kar precej krajev. Šestnajst kilometrov od Novega mesta proti vzhodu je Šentjernej, trdna ravninska vas med reko Krko in vznožjem Gorjancev. Šentjernejci so pridni ljudje in se zato radi tudi pohvalijo, saj poznamo tisto pesem: »Lepšega kraja ni kot je Šentjern, lepšega tiča ni kot je petelin«. Saj res, rima se ravno ne preveč, je pa zato petelin simbol kraja. V kraju je bilo včasih doma lončarstvo. Izdelovali so raznovrstno lončevino, med drugim tudi vrče v obliki petelina. Še danes je tod nekaj lončarjev. Izdelki niso dragi in jih res lahko kupite za spomin. Ravnina v okolici je prikladna za kmetijstvo, znana je zlasti po reji prašičev in konj. Nekdaj je bila v Šentjerneju tudi velika žrebčarna, kjer so gojili žlahtne konje, ki so jih dvakrat na leto prodajali na velikih »cesarskih« sejmi. Šentjerneji slovi tudi po vsakoletnih konjskih dirkah. V kraju je obrat Iskre, pa tudi gostiln in prenočišč je dovolj. V bližini, komaj tri kilometre oddaljena je vas Groblje, postavljena na kraju, kjer je nekoč stala stara rimska utrdba na cesti, ki je vodila v Sisak.

Pod Gorjanci stoji znameniti samostan Pleterje, ki ga je leta 1407 ustanovil Herman Celjski, eno leto pred začetkom našega stoletja pa so ga kupili francoski kartuzijanci in ga popolnoma predelali. Samostan ima še danes 60 hektarov zemljišča, kjer se zlasti ukvarjajo s sadjarstvom in vinogradništvom. Pleteriški brinjevec in cviček sta najboljša, kar jih je kdajkoli

Na str. 330: Zgoraj Bizeljski grad, spodaj Brestanica
 Str. 331: Letos poleti se je predsednik Tito ob svojem obisku na Bizeljskem, ustavil tudi v vasi Trebče in obiskal svojo sestrično Ano Kostanjšek (na nje-govi levi)

Spomenik padlim v NOB v Brestanici
 Motiv iz Sevnice
 Papirnica v Krškem

teklo. Menihi žive vsak v svoji hišici; samostan pa radi obiščejo tudi številni turisti.

Cesta, ki se zvija po ravnini, nas privede v Kostanjevico, eno najstarejših slovenskih mest. Mesto je nekoč stalo na okljuku reke, pa so zaradi varnosti v tistih časih skopali okrog kanal, tako da danes stoji na otoku. Kot mesto je Kostanjevica slovela že 1252. leta. Sprva je bilo v posesti grofov Spanheimov, ki so imeli tu svoje kovnice denarja. Kostanjeviški gospodar je bil nekaj časa tudi Otokar Přemisl, češki kralj.

Kostanjevica je danes pomembno kulturno središče. Poleti prihajajo v kraj kiparji z vsega sveta na mednarodni simpozij.

V stavbi šole je odprta Gorjupova umetnostna galerija, vse leto pa prihajajo na gostovanje v Kostanjevico razne igralske in druge kulturno umetniške skupine.

Ob izlivu Krke v Savo

Po še kar dobri asfaltirani cesti se bomo zapodili naravnost v Brežice, mesto na kraju, kjer se Gorjancem približa Sava in se vanjo izliva Krka. Obe reki sta tu že precejšniji, na Krki, ki je nekoliko bolj čista kot Sava, je urejeno kopališče. Zdaj pa še v mesto, ki je postavljeno na terasi nad Savo. Kraj ima značilen videz ravninskega mesta, z glavno ulico na sredi in z manjšimi stranskimi, ki se od nje odcepijo. Prenočišče in gostiln je dovolj, odprta je tudi poslovalnica turističnega društva. V mogočnem gradu iz petnajstega stoletja, ki stoji na robu mesta, ne na griču, kot je to drugje navada, je urejen muzej, kjer si lahko ogledate izkopanine, razne predmete iz srednjega veka, zlasti bogat pa je etnografski muzej, ki ima zbrane značilne predmete iz življenja okoliških kmetij iz preteklih stoletij. Seveda pri ogledu ne pozabite na oddelek NOB, z bogatimi zbirkami, posebna zanimivost pa je ograja z vrati, oboje napravljeno iz starih puškinih cevi.

Zanimiva je tudi okolica. 5 km so oddaljene Čateške toplice, ene izmed najmodernejših toplic na Slovenskem, s pokritim bazencem in zdraviliškimi ter turističnimi objekti. Še malo naprej stoji na gozdnatem holmu grad Mokrice, preurejen v hotel. V

njem je tudi dobra restavracija, kjer postrežejo z raznovrstnimi krajevnimi specialitetami in vini z Bizeljskega ter Dolenjske. Za rekreacijo je poskrbljeno, v okolici so idealni tereni za lov in ribolov, na razpolago so konji za ježo, pozimi pa sani.

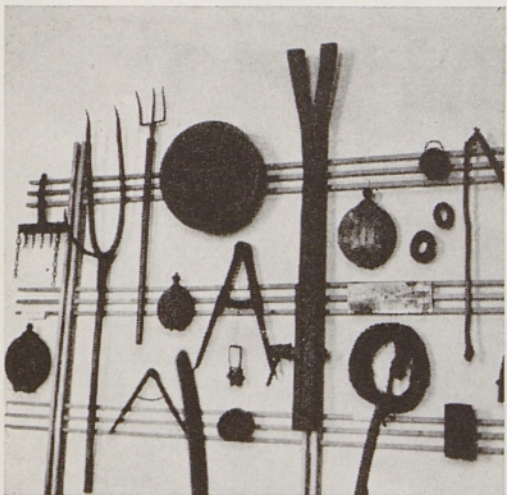
Če skočimo malo nazaj, na pobočja Gorjancev do Bučič vasi, kjer so v bližini preproste toplice, boste lahko poskusili res pravi cviček. Nad Bučečo vasjo se začne dvigati griček, vinskim sladokuscem dobro poznan, Gadova peč se imenuje. To je kraj, ki slovi po najboljšem cvičku. Naprej na Gorjance greste lahko do Stojdrage, nekdanje uskoške postojanke, kjer je znana razgledna točka.

Tik ob meji je Bizeljsko

Osemnajst kilometrov od Brežic proti severu pridemo v prijazno gričevnato, vinorodno pokrajino, Bizeljsko imenovano. Glavni kraj v tej mali pokrajini je seveda tudi vas Bizeljsko, kjer so prenočišča, gostilne in seveda vinska klet, kot se za vinorodne kraje spodobi. Če hočete spoznati pokrajino tudi po kulinarčnih specialitetah, ne pozabite naročiti specialitete, ajdove potice.

Pa stopimo iz kraja Bizeljsko še malo v okolico, v pokrajino Bizeljsko. Na vinorodnih gričkih, posajenih s trto ob trti, se belijo zidanice, na marsikakem vrhu pa stoji cerkvice. Zelo stare so te cerkvice, preživele so že turške vpade.

Štirideset minut hoda, pri sv. Vidu na Janeževem bregu, so ohranjeni ostanki taborskega obzidja, nad Bizeljsko vasjo, pa se dviga star utrjen Bizeljski grad. Kot kažejo imena, pri njih izbiri niso bili preveč iznajdljivi. Najraje je vse »bizeljsko«. Na eno uro in pol oddaljenem razglednem hribu Kunšperku so razvaline starega gradu, že pred stoletji ga je zglo-dal zob časa. Gradičkov in njih razvalin je tu še dovolj, mi se bomo raje vrnili preko gričev in gozdov na Krško polje in obiskali največji kraj Videm-Krško. To sta pravzaprav dva kraja, na levem bregu Save, ki tu izstopa iz Zasavskega hribovja Videm in na desnem večje in modernejše Krško. V mestu si lahko ogledamo baročno cerkev sv. Duha, staro sodnijo, v kateri so sodili Veroniki Deseniški in knjižnico

Janeza Svetokriškega. Tu se je tudi rodil reformacijski pisatelj Jurij Dalmatin in umrl zgodovinar Janez Vajkard Valvasor. Najmočnejša industrija tu je moderna tovarna celuloze in papirja.

V okolici je zanimiva Libenska gora, znana po izkopaninah iz stare železne hallstadtske dobe in Trška gora, obe pa slovita po vinogradih in seveda zidanicah, ki jih vidimo visoko v bregu iz doline.

Čokolada in likerji iz Brestanice

Ko se z vlakom peljemo sedem kilometrov proti severovzhodu po dolini Save proti njenemu toku, pridemo v Brestanico, naselje ob izlivu istoimenskega potoka v Savo. Na visokem skalnem griču nad reko stoji grad Rajhenburg, po katerem se je naselje dolgo imenovalo. Grad je bil tam postavljen že v đvanajstem stoletju, pred vojno pa so bili v njem menihi trapisti, ki so izdelovali čokolado in likerje. Med vojno je bil v gradu zbirni center izgnancev, ki so jih sem zapirali Nemci preden so jih izselili v taborišča. Na to nas danes spominja spomenik žrtvam vojne ob podnožju hriba.

Pet kilometrov je oddaljeno Senovo, rudarsko naselje pod masivom Bohorja, kjer obratujeta premogovnika Reštanj in Dovško. Izletniška tčeka je planinska koča na Bohorju.

Napotimo se naprej proti toku Save. Pot nas vodi po nekoliko razširjeni dolini, ceste so na obeh bregovih. Na desnem bregu, približno na sredini poti je večja vas Blanca, nekoliko odmaknjena od glavne poti... Sevnica je manjše mesto ob sotočju Save in Mirne, nad katerim se dviga mogočen grad iz trinajstega stoletja s stolpi na vogalih in Lutrovo kletjo, v kateri je pridigal Jurij Dalmatin. Mesto je razdeljeno v stari in novi del, oba sta razpotegnjena ob Savi. V starem delu je zanimiv še Spodnji grad iz 17. stoletja, novi del mesta pa sestavljajo moderni stanovanjski bloki. V kraju je tudi nekaj industrije, tovarne kopit, tanina in konfekcije.

Vsa pokrajina, ki smo jo danes obiskali, je gričevnata ali ravninska, porasla z gozdovi, vinogradi ali travniki, ki jih režeta reki Sava in Krka, ter njuni manjši pritoki.

STO LET SLOVENSkih TABOROV

Pred sto leti v času stare Avstrije, ko je bila naša slovenska metropola Ljubljana prav tako, kakor poje stara pesem — »Ljubljana, dolga vas«, saj je štela s šišenskim predmestjem komaj 24 tisoč prebivalcev, sta slovensko narodnostno življenje razgibavali dve struji: liberalci in klerikalci, ki sta se bojevito zaletavali druga v drugo. Na ozkih ulicah naših krajev in mest si v glavnem slišal le nemško govornico. V vseh javnih uradih so poslovali v nemščini. Naši kmetje so dobivali nemško pisana vabila od davkarije do sodišča itd., ki jih niso razumeli. Klic slovenskih poslancev za enakopravnost slovenščine v šolah in uradih je bil zaman. Prav zaradi zagrizenosti in trdovratnosti številnih Nemcev v avstro-ogrski državi, ki niso hoteli priznati Slovincem najosnovnejših narodnostnih pravic, so napredni Slovenci sklenili prenesti boj za uveljavitev narodnih pravic med široke ljudske množice. Avstro-ogrška ustava iz leta 1867 je med drugim dovoljevala zborovalno svobodo pod milim nebom. Tako so začeli zatirani avstro-ogrski narodi prirejati svoje nacionalne manifestacije za doseg političnih, gospodarskih in kulturnih pravic.

Zamisel za ljudske tabore je sprožil pisatelj Franc Levstik. Pobuda je imela širok odziv zlasti na Štajerskem, ker so bili takratni štajerski politiki naprednejši od ljubljanskih. Na posvetovanju, ki je bilo 7. julija 1868 v Mariboru, so sklenili, da bodo kakor že bratje Čehi, tudi Slovenci na Kranjskem, Štajerskem, Primorskem, Koroškem priredili velike javne shode — tabore, na katerih bodo javno izrekli svoje želje in upravičene zahteve.

Njihove zahteve so bile naslednje: zahtevali so zedinjeno Slovenijo z narodno upravo. Uradniki na slovenskih tleh naj se neutegoma v določenem roku nauče slovensko brati, pisati in govoriti. Ljudske šole naj bodo čisto slovenske, v srednjih šolah naj bo pouk v slovenščini, nemščina pa naj bo poseben učni predmet. Tudi cerkvene oblasti naj uradujejo v slovenščini.

Ljudski tabori so zajeli celotno slovensko ozemlje. Skupno jih je bilo osemnajst. Prvi tabor je bil 9. avgusta v Ljutomeru, drugi 6. septembra v Žalcu v Savinjski dolini, tretji je bil v Šempasu pri Gorici. V naslednjih letih so se zvrstili ljudski tabori — dva na Štajerskem, dva na Kranjskem, eden na Primorskem, dva na Notranjskem, eden v Istri in eden na Koroškem, kasneje pa so polagoma prenehali.

Slovenski tabor v Žalcu je bil veličastna manifestacija, kakor je zapisano v starih zapiskih. Iz Ljubljane je prispelo šestdeset članov sokolskega društva, prišli so številni rodoljubi s Koroške in Štajerske, s Kranjske je prispelo nad dva tisoč »omikanih« domačinov. Ker savinjske železnice takrat še ni bilo — dograjena je bila šele čez tri leta — so se udeleženci taborov pripeljali na okrašenih lojtrskih vozeh, na parizarijih in z zapravljivčki. Vseh voz skupaj pa so našli nad štiristo. Slavnostni pohod je vodilo dvanajst konjenikov. Shod je bil na obsežnem prostoru pred Staretovo gostilno, kjer je danes hmeljski nasad. Igrali sta dve godbi, pokali so možnarji, v množici so se prelivala pestre barve naših narodnih noš in sokolskih krogjev. Zborovanje je vodil dr. Josip Vošnjak, odvetnik iz Slovenske Bistrice, zapisničarja pa sta bila pisatelj Josip Jurčič in urednik Slovenskega naroda Anton Tomšič. Najveličastnejši ljudski tabor pa je bil v Vižmarjih nad Ljubljano, na katerem se je zbralo nad trideset tisoč zborovalcev.

V nemških vladnih krogih so imeli ti ljudski zbori močan odmev. Včasih so oblasti pošiljale v bližino taborov okrepjene vojaške čete. Leta 1889 so Nemci in nemškutarji na Štajerskem organizirali proti taborom tako imenovane »Verfassungstage«, ki pa so klavirno propadli, ker je bilo premalo udeležencev.

Taborsko gibanje med Slovenci se je končalo leta 1871. Slovenski liberalni krogi niso bili več vneti za taborsko gibanje, ker je šlo preveč v smer odločnega in ostrega boja, ki mu niso hoteli slediti. Tako so ostali tabori le kratka epizoda v slovenski zgodovini 19. stoletja. Kljub temu pa predstavlja taborsko gibanje s širino, ki jo je zavzelo, z energijo, ki jo je pokazalo, in s svojo politično usmerjenostjo, svetlo in pomembno poglavje naše zgodovine.

S. I.

Vsem rojakom po svetu, posebej pa še letošnjim obiskovalcem: kmalu na veselo svidenje!

Kakor smo veseli srečanj ob vaših prihodih, tako nam je žal ob vaših odhodih. Vse prehitro, kar mimogrede se iztečejo tedni vašega bivanja med nami in že se poslavljamo. Veseli pa smo, ko nam ob slovesu pripovedujete, da odhajate od nas z lepimi spomini in obljublimate, da se boste še in še vrnili, da bodo prišli člani vaše družine, pa znanci in prijatelji.

V letošnjih poletnih mesecih je obiskalo Slovenijo petindvajset skupin naših rojakov iz ZDA, Kanade in Avstralije in ena skupina iz Holandije. Kljub temu, da je bil iz evropskih dežel en sam skupinski obisk — skupina članov društva sv. Barbare, ki jo je pripeljal rojak Franc Gril iz Herlerheide, je bil obisk naših rojakov iz Francije, Belgije, Holandije, Nemčije, Švice, Švedske in drugod kar številen. Pripotovali so posamezno mnogi z osebnimi avtomobili. Na Matici smo imeli z njimi številna srečanja. Z mnogimi smo se pomenkovali, marsikaj zanimivega so nam povedali o svojem delu in življenju na tujem, pa tudi o doživetjih ob obisku na domačih tleh. O tem bomo še posebej spregovorili in se vsaj s kratko besedo ustavili pri nekaterih posameznikih. Tudi iz Argentine in Urugvaja ter iz drugih prekmorskih dežel, smo srečali precej rojakov.

Najpomembnejša dogodka v letošnji sezoni sta bila vsekakor turneja Mladinskega pevskega zbora krožka št. 2 SNPJ iz Clevelanda ter obisk in izlet ameriških rojakov pod naslovom Slovenian Polka Tour, za katerega je bil pobudnik in nato tudi soorganizator znani urednik clevelandske radijske oddaje, velik prijatelj in propagator slovenske narodne glasbe med našimi ameriški rojaki, Tony Petkovšek.

Obe turneji sta lepo uspeli, o čemer poročamo na drugem mestu. Posebej moramo poudariti, da smo iz srca veseli, da so bili mladi člani clevelandskega Mladinskega pevskega zbora pri nas tako uspešni ter tako zadovoljni z obiskom, kakor nam pripovedujejo njihova pisma ter pismo njihove prizadevne dirigentke Cilke Valenčičeve, ki jih posebej objavljamo. Veseli smo, da so udeleženci letošnje prve Polka Tour obljubili, da jo bodo prihodnje leto spet organizirali in da bodo še mnoge pri-

jatelje pripeljali s seboj. Veseli smo bili vseh pohval, ki so nam jih izrekli rojaki o posameznih prireditvah. Izredno so bili vsi zadovoljni s piknikom v Škofji Loki. Prav tako tudi z letošnjimi Transturistovimi izleti po Sloveniji itd. Hvala za priznanja, prav tako pa tudi za nekatere kritične pripombe, kar bo vodstvo Matice upoštevalo pri pripravah za prireditve v prihodnjem letu.

V uredništvu Rodne grude bomo zelo veseli, če nam rojaki, ki so nas letos obiskali, kaj napišejo o svojih vtisih. Srčne pozdrave vsem in na svidenje prihodnje leto.

Uredništvo

V srcih smo prinesli nepozabne spomine

Ne morem si misliti, da bosta kmalu minila dva meseca, odkar smo bili med vami. Vsi smo se srečno vrnili domov in prinesli s seboj v srcih nepozabne spomine na vse vas in na prelepo Slovenijo. Da so bili naši koncerti tako uspešni in naše bivanje med vami tako prijetno, se moramo zahvaliti vsem pri Slovenski izseljenski matici. Brez vaše pomoči ne bi nikoli tako uspeli. Pozorna skrb nas je spremljala na vsej turneji: od Brnika do Ilirske Bistrice, Sežane, nepozabnega večera v Kamniku in v Brežicah.

Posebej pa še piknik v Škofji Loki. Ko premišljam o vsem tem, se mi zdi, da so bile le lepe sanje. Vsi starši in otroci so bili zadovoljni in hvaležni za vašo pozornost in skrb. Prepričana sem, da bo ta naš obisk okrepil vezi naše mladine s Slovenijo in da bo še dolgo ohranila našo slovensko pesem v Ameriki. Vsi se žele še vrniti.

Prezgodnja smrt znanega slovenskega pevovodje in pevca Antona Šublja v juniju 1965 je zelo prizadela več pevskih zborov v Clevelandu. Med njimi tudi Mladinski pevski zbor krožka št. 2 SNPJ. Ker je bilo zelo pomembno za našo slovensko kulturo, da se mladinski pevski zbor obdrži, sem prevzela mesto pevovodje. Prvi nastop je bil nato na Jednotinem dnevu v Chicagu v prvih septembrskih dneh 1965. Nastopilo je dvajset otrok s petjem in pleši. Nastopili so tudi v soboto na banketu in v nedeljo na pikniku. Občinstvo je bilo navdušeno. Program je vsem zelo ugajal. Med obiskovalci je bil tudi tajnik Slovenske izseljenske matice Tone Brožič, ki mu

Juan in Kristina Kuharjeva iz Montevidea s hčerko Marto in predsednikom in tajnikom matice v uradu matice

Posnetek s sprejema na izvršnem svetu, kjer je rojake sprejel član izvršnega sveta Slovenije Eojan Lubej (slika levo)

Viktor Belec iz ZDA

Med letošnjimi obiskovalci smo pozdravili tudi nekdanjega upravnika Proletarja Charlesa Pogorelca iz Chicaga in soprogo Ano. Ogleda'a sta si tudi spomenik pri Sv. Urhu

Znani Clevelandčan Andy Turkman

Lastnik znanе tiska-ne v Care-osu, Argentina, Rodolfo Živec s soprogo in odbornikom matice Francem Kurinčičem

Andrew Turkman st. z bratom Francem in sestro Marijo Lekšan ob letošnjem srečanju v Postojni. Najmlajši — Andrew — bo letos dopolnil 80 let

Andy in Marija Božič iz Argentine na pikniku v Skofji Loki

je nastop otrok zelo ugajal. Takrat je omenil, da bi bilo dobro, če bi Mladinski pevski zbor kdaj gostoval v Sloveniji. Mladi pevci so medtem napredovali. Bili so prizadevni. Točno so prihajali na vaje. Nato so gostovali v Pennsylvaniji in v Ohio in bili uspešni. In ko je prišlo povabilo od Slovenske izseljenske matice, smo se z veseljem odzvali.

Starši so želeli otroke spremljati in si na turneji ogledati Slovenijo. Mali pevci so se naučili številnih novih slovenskih pesmi. Trdo smo delali in vadili. Potem pa je bilo treba urediti vprašanje stroškov. Pred nami je bila dolga pot. Sklicala sem sestanek s starši. Obljubili so mi pomoč. V ta namen smo priredili koncertni nastop 28. aprila in izdali programsko knjižico ob 30-letnici krožka in 30. maja smo imeli še banket s plesom.

Na pomoč nam je priskočila še Slovenska narodna podpora jednota, dalje clevelandska federacija društev SNPJ in nekateri posamezni rojaki. Tako smo zbrali skupaj sredstva za kritje stroškov za potovanje v Slovenijo. Za turnejo po Sloveniji se je odločilo 22 otrok in 30 odraslih. Večini je bil to prvi obisk Slovenije. Tudi starši so se veselili, da bodo skupaj z njimi prvič obiskali rojstno domovino svojih staršev in dedov. Ta želja se jim je zdaj izpolnila.

S pristržnimi pozdravi

Cilka Valenčič

Izseljensko srečanje v Medijskih Toplicah

V soboto 10. avgusta je bilo v Medijskih toplicah pri Izlakah pri Zagorju ob Savi tradicionalno srečanje izseljencev, ki so bili na letnem oddihu v zasavskih revirjih.

Podružnici Matice v Trbovljah je treba izreči priznanje, da se je letos odločila za tako prikupen kraj, kakor so Medijske toplice, ki so med najbolj privlačnimi turističnimi kraji v Zasavju. Žal so letošnji dogodki v Franciji številnim našim izseljencem, ki žive v tej deželi, preprečili, da bi preživeli svoj letni oddih v krogu domačih v Zasavju kakor prejšnja leta. Kljub temu je bil obisk zadovoljiv.

Zbrane rojake iz Francije, ZR Nemčije in ZDA je pozdravil član izvršnega odbora Slovenske izseljenske matice in tajnik trboveljske podružnice Peter Adlešič. Med

gosti sta bila tudi tajnik matice Tone Brožič in član glavnega odbora Tone Kukovič. Prireditve se je udeležila tudi delegacija občine Avion v Pas-de-Calaisu v Franciji, s katero je občina Zagorje ob Savi pobratena in je prispela na proslavo občinskega praznika.

Program je bil zelo pester. Z domačim zabavnim ansamblom sta nastopili pevki mešanega pevskega zbora Slavček iz Trbovelj Nanda Guček in Pepca Tomšič. Najbolj pa je navdušil nastop basista ljubljanske Opere Ladka Korošca, rojaka iz Zagorja. Toplo je bil sprejet tudi nastop pevskega zbora društva upokojencev iz Zagorja.

Privlačno okolje bo bržkone pripomoglo, da se bo podružnica matice iz Trbovelj tudi prihodnje leto odločila za Medijske toplice, ko bo spet organizirala izseljensko srečanje. Rojaki iz zasavskih revirjev naj si že zdaj dobro zapomnijo in zapišejo, da bodo prav gotovo med udeleženci prijetnega družabnega srečanja avgusta 1969 v Medijskih toplicah.

A. K.

Darilo iz Urugvaja

Iz Montevidea v Urugvaju sta prišla letos na obisk po dolgih štirih desetletjih Juan in Kristina Kuharjeva, starša štipendistke Slovenske izseljenske matice Marte Kuharjeve. Oba sta doma iz Puconcev v Prekmurju, kjer se je srečanja še posebej razveselila 90-letna mati Kristine Kuharjeve. Obe sta člana Prvega slovenskega prekmurskega društva v Montevideu, kjer je rojak Kuhar vseskozi med vodilnimi odborniki. Zdaj je glavni blagajnik društva. Kuharjeva sta izročila na Matici darilo — umetniško izdelano šatuljo — svetilko s posvetilom je poklonil kolektiv žena Prvega slovenskega prekmurskega društva v Montevideu nekdanji predsednici Matice, glavni urednici Matičinih publikacij, Zimi Vrščajevi. To lepo svetilko je v svoji delavnici izdelal in podaril društvu rojak Viktor Maučec iz Montevidea.

Naši ljudje radi berejo

Tako nam je povedala Francka Lebarjeva, poročena Starčev, iz Toronta, ko nas je obiskala na matici. Z možem imata tam trgovino, kjer prodajata jugoslovanske časopise in revije, knjige in gramofonske

plošče, razglednice pa še to in ono, kar pomeni našim ljudem v tem velikem kanadskem mestu košček domovine.

Francka Lebarjeva je pred šestnajstimi leti iz Prekmurja odšla v Kanado. Tam se je omožila. Mož je doma iz Vojvodine. Ko se Francka spominja tistih prvih let tako daleč na tujem, kar vzdihne. Res je bilo težko. Malo je bilo takrat še tam naših ljudi, vsepovsod si slišal samo tujo govornico, katere se kljub prizadevanjem ni dalo naučiti kar preko noči. Polagoma je življenje steklo: omožila se je. Z možem sta si ustvarila družino in dom. Naučila sta si angleščine, navezala sta stike z rojaki.

Seveda domotožje je ostalo. Lajšala sta si ga s časopisi in knjigami iz domovine. Tako se je tisk doma nabiral, posojala sta ga znanecem, ki so si prav tako želeli domačih novic in branja. Iz tega je vzniknila zamisel, da bi sama začela s prodajo naših knjig in časopisov. Začetek je bil skromen — majhen kiosk. Toda krog kupcev se je širil, množile so se želje. Po knjigah, posebej še po slovarjih in učbenikih, po povestih, predvsem znanih starejših pisateljev in seveda po novicah od doma — po revijah in časopisih. Posel je naraščal. Pred tremi leti sta odprla trgovino, ki je med Jugoslovani v Torontu splošno znana. Bliizu štirideset časopisov in revij iz Jugoslavije dobiš danes v trgovini zakoncev Starčev. Pa veliko različnih knjig, kakršne so pač želje kupcev, ki so vseh jugoslovanskih narodnosti. Med revijami seveda ne manjkata tudi Rodna gruda in Slovenski izseljenski koledar. Veliko zanimanja je tudi za gramofonske plošče s pesmimi in glasbo iz Jugoslavije.

Domiselna in podjetna zakonca Starčev sta pred nekaj meseci prevzela tudi lastno tedensko radijsko uro, v kateri oddajata po naročilu razna obvestila, sporočila in čestitke naših rojakov. Oddaja je vsako soboto ob treh popoldne: prve pol ure je namenjene slovenskim rojakom, druge pol ure pa naročnikom ostalih jugoslovanskih narodnosti.

Nekaj posnetkov s piknika v Vipavi (foto: Mirko Ličen)

Učpel izseljenski piknik v Vipavi

Podružnica Slovenske izseljenske matice iz Nove Gorice je zadnjo soboto v juliju priredila srečanje izseljencev, ki je bilo letos v Vipavi. To je bilo že šesto izseljensko srečanje z območja Primorske. Že v zgodnjih popoldanskih urah so se začeli zbirati izseljenci in njihovi svojci na Vipavskem trgu. Za to priliko je bila Vipava praznično okrašena z zastavami. Ob 14. uri je mestna godba iz Ajdovščine priredila na trgu promenadni koncert. Pred prireditvijo so si številni izseljenci ogledali novo vinsko klet, kjer jih je pozdravil podpredsednik občinske skupščine Ajdovščina in direktor kmetijske vinarske zadruga Ludvik Kosmač. Ob 19.30 se je začel »Pod skalco« kulturni program. Po prisrčnih besedah predsednika krajevnega skupnosti iz Vipave Josipa Kostanjevca in predsednika podružnice matice iz Nove Gorice Kristijana Bavdaža je zapel pevski zbor Srečko Kosovel iz Ajdovščine več pesmi, ki so jih zbrani sprejeli s toplim navdušenjem. Za lep in prisrčen sprejem se je v imenu navzočih izseljencev zahvalil Jože Škodnik iz Argentine, ki je poudaril povezanost med izseljenci in domovino. Program, ki se je nadaljeval in zaključil še z nekaj recitacijami, je pripravilo prosvetno društvo iz Vipave pod vodstvom Anice Preprost. Za dobro voljo je poskrbel orkester iz Ajdovščine.

Izseljenci, njihovi prijatelji in svojci so ob kozarcu rujnega vipavca še dolgo v noč obujali spomine na razne dogodke doma in v tujini.

Mirko Ličen

Prišla sem k Franku

Med mnogimi prijatelji in znanci iz preteklih let smo v juliju na letališču Brnik pozdravili tudi Angelo Zaitz iz Chicaga, vdovo urednika Prosvete Franka Zaitza, ki je ob lanskem obisku v Sloveniji nepričakovano zbolel in umrl.

Še preden smo si prav izrekli dobrodošlico, nam je Angela dejala: »Prišla sem k Franku...« Razumeli smo jo brez veliko besed, solze v očeh so povedale svoje. Iz srca smo ji zaželeli, da bi se imela lepo pri nas. Da bi ji poletni tedni na rodnih tleh v bližini njenega Franka, ki počiva na ljubljanskih Žalah, prinesli pomiritev in jo osrečili — in da bi se razvedrila na prireditvah v družbi z rojaki, med kateri-

mi sta imela s pokojnim Frankom toliko prijateljev.

Se nekajkrat smo se potem srečali na Matici. Med drugim nam je Angela tudi povedala, da je malo pred odhodom oddala na naslov Matice tri pakete slikovnega in drugega gradiva iz zgodovine naših društev v Ameriki. To pošiljko smo potem tudi v redu prejeli. Dragi Angeli smo zelo hvaležni za ves njen trud in prizadevnost, ki je ni bilo malo, saj je imela že s samo pošiljko ne le stroške in delo, ampak tudi sitnosti, ko so ji pakete na pošti zavrnil, ker so bili preveliki, pa jih je morala odnesti spet domov ter iz dveh narediti tri. Hvala, draga Angela!

Nekaj dni pred njenim odhodom smo z Angelo in nekdanjo Čikažanko Tončko Erdeckovo obiskali ljubljanski grad, ki ga zdaj urejajo strokovni sodelavci Zavoda za ureditev stare Ljubljane, da ga bomo dobili v njegovi prvotni podobi. Ljubljanski grad ima vedno dosti obiskovalcev, saj je z vrha res edinstven pogled na Ljubljano.

Angelin pogled je seveda najprej poiskal Žale, kjer počiva njen Frank. Nato nam med strehami ni bilo težko najti doma upokojencev na Taboru, kjer že nekaj let domuje Tončka Erdeckova. Na drugi strani smo nato poiskali trnovsko cerkev — iz trnovske fare je bil doma Frank. »Kako si je lani želel, da bi si z gradu ogledal Ljubljano, pa se mu ta želja kakor toliko drugih ni izpolnila,« je zavzdihnila Angela.

Ko smo nato posedele v bifeju v visoko obokani grajski sobani, je stekel pomenek in spet je bil nevidno navzoč Frank. Angela je doma z Rodice pri Domžalah, kakor pokojni dirigent Anton Šubelj. V Ameriki živi že petinpetdeset let. S Frankom ju je seznanil slučaj. Takrat je igrala pri mladeniškem društvu Danica, ki je v Narodni dvorani nastopilo s ljudsko igro Domen. Nastopila je v vlogi stare dekle. Frank Kerže jo je tako izrazil maskiral — saj ni bilo lahko iz mladega dekleta narediti staro ženico — da je vsem »padla« v oči.

Med drugim tudi Franku, ki je takrat prišel iz Minnesote. Spoznala sta se in kmalu tudi vzela. Lepi, nepozabni spomini so na skupno delo in skupne prijatelje. Teh je toliko, da bi bilo treba dolgo samo naštevati. Mnogih ni več. Tako Louisa Adamiča, ki ji je poklonil angleški prevod

Cankarjevega Hlapca Jerneja s svojim podpisom. Pri tem Adamičevem prevodu je imela tudi Angela nekaj zaslug, saj mu je prav ona na objavo v časopisu poslala knjigo Hlapec Jernej, ker je doma imela vsa Cankarjeva dela. Takrat se z Adamičem še nista osebno poznala. Šele mnogo pozneje, ko je prevod že izšel, ju je seznanil skupni prijatelj Ivan Molek.

Pa nežna, globoko čuteča Katka Zupančičeva. Poleg tesnih prijateljskih vezi jo je s Frankom in Angelo dolga leta povezovalo skupno sodelovanje pri publicističnem in kulturnem življenju v Chicagu. Čudno naključje je lani nanese, da sta bila Katka in Frank, čeprav daleč vsaksebi — pokopana istega dne. Koliko prijateljev sta imela Frank in Angela in kako so Franka cenili, se je živo pokazalo lani ob njegovi smrti. Več sto sožalnih pisem je prejela Angela. To so dokazovali tudi številni dopisi v Prosveti.

Angela Zaitz je tudi znana društvena delavka. Je članica krožka št. 9 Progresivnih Slovenk ter nad trideset let predsednica društva Nada št. 102 SNPJ v Chicagu, v katerem je včlanjena že od l. 1921. To društvo se je prvotno imenovalo Proletarka in je bilo prvo žensko društvo sprejeto v SNPJ. Ustanovil ga je Zavetrnik. Imelo je nad sto članic in je bilo včasih zelo aktivno. V njegovih vrstah so bile mnoge znane ameriške Slovenke. Zdaj število članstva vse bolj upada. Starejše umirajo, mlajše se včlanjujejo v angleško poslušajoča društva . . .

Ko smo se vračale po strmi poti nazaj v mesto, je sonce zahajalo. V rahlo vijoličasto meglo se je zapredal Krim, Ljubljana v strugi pa je bila skoraj negibna.

»Frankov svet,« je tiho rekla Angela in pogled ji je prebegnil barjansko ravnino.

Osemintrideset let sta živela drug ob drugem, drug za drugega. Lep kos življenja je to, ves povezan s skupnimi hotenji in delom. To se ne da iztrgati in pozabiti. In zato vemo, da bo Angela spet prišla k nam, k svojim prijateljem, ki jih ima med nami in prišla bo spet k svojemu Franku, ki je med nami ostal za vselej.

Ina Slokan

Angela Zaitz iz Chicaga s Tončko Erdeckovo pred Prešernovim spomenikom (žal je na sliki le del spomenika)

Se dve sliki s prijetnega družabnega srečanja v Kamniški Bistrici. O prirreditvi smo poročali že v prejšnji številki. Poročilo popravljamo v toliko, da v Kamniški Bistrici niso peli pevci kamniške Lire, temveč bratje Pirnat iz Jarš

POLKA NE POZNA MEJA

Ob prvem »Polka Tour« po Sloveniji

JOŽE PREŠEREN

Geslo »Glasba ne pozna meja« si je že zdavnaj utrdilo veljavo v svetu, saj glasbeniki raznih narodnosti igrajo melodije, ki so jih napisali drugi, radijske postaje prirejajo skupne oddaje, si izmenjujejo posnetke in podobno. V polni meri lahko trdimo vse to tudi za slovensko polko, kateri po vsem svetu poslušalci radi prisluhnejo in se seveda ob njej tudi veselo zavrtijo. Še posebej so slovenske polke razgibale življenje v Clevelandu, v ZDA, kjer so med drugimi prebivalci prav tako priljubljene kakor med Slovenci. Za to pa ima v zadnjem času največ zaslug radijska postaja narodov, katere slovenski del vodi Tony Petkovšek. V glasbeni program, ki ga ureja, vključuje Tony Petkovšek posnetke skoraj vseh narodno-zabavnih ansamblov iz Slovenije, seveda pa tudi posnetke številnih clevelandskih »polka ansamblov«. Popularnega Tonyja imenujejo Slovenci v Clevelandu kar ambasador polk in brez dvoma si ta naziv tudi zasluži.

Mnogi Clevelandčani so nam pripovedovali: »Česar se loti Tony Petkovšek, to zagotovo uspe!« V resnici se je že nekajkrat izkazal kot sposoben organizator, zato si je pridobil zaupanje in na prireditve, ki jih on organizira s svojimi sodelavci, ljudje radi prihajajo. Zgodilo se je že, da je Petkovškove »Polka Parties« obiskalo tudi po več tisoč ljudi.

Lani je Tony Petkovšek prvič obiskal Slovenijo, letos je skupaj z Johnom Pestotnikom pripeljal skupino in če sta jo vodila ta dva, kako naj bi se imenovala drugače kot »Polka Tour«!

Višek tega izleta je bilo popotovanje križem krašem po Sloveniji, ko so se izletniki štiri večere zapored zabavali ob zvokih priznanih domačih ansamblov. Kdo bi popisoval vsa njihova vesela doživetja, saj bi jih bilo za celo knjigo; izletniki jih gotovo ne bodo zlepa pozabili. Iz Ljubljane jih je pot popeljala prek Suhe krajine v Metliko in nato na Otočec. Zvečer jim je v prijetni novi restavraciji zaigral ansambel Bojana Lavriča. To je bila prva »Polka Party« in tudi precejšnje število domačinov se ji je pridružilo.

Drugi dan je izletnike popeljal na Gorenjsko, na Bled in Bohinj, kjer jih je čakala cela vrsta prijetnih presenečenj. Razpoloženje se je stopnjevalo, kazala pa

se je tudi že prva utrujenost — vsi le niso vedno »v formi«. Popoldne v Transturistovi brunarici na Voglu je bilo menda najlepše, saj so se mnogi vračali v dolino hripavi od petja in utrujeni od »poušter tanca«. Zato je bila večerna prireditev skoraj odveč, čeprav je bila skrbno pripravljena. Osrednja party pa je bila tretji dan izleta v motelu Medno pri Ljubljani. Tu je raztegnil svojo harmoniko Lojze Slak... Za utrujenost ni bilo časa in mnogi so se vrteli celo do jutra.

En dan je bil očitno premalo, da bi si lahko ogledali večji del Štajerske, zato so se morali odločiti le za nekatere kraje. V Celju so si ogledali muzej, v Slovenjem Gradcu (to pa je že slovenska Koroška) mednarodno razstavo »Mir, humanost, prijateljstvo« in umetniško zbirko domačega župnika Jakoba Sokliča, zvečer pa jih je s svojo znano gostoljubnostjo sprejelo rudarsko Velenje in ansambel »Šaleški fantje«.

Zadnji dan so se izletniki podvzivali še v Postojnsko jamo, popoldne pa je bil svečan zaključek izleta v hotelu Mantova na Vrhniki, kjer so izletnike pozdravili predstavniki kraja; tu pa so bili tudi predstavniki Transturista in tajnik SIM Tone Brožič. Vsi izletniki so prejeli skromna darila. Seveda je bila tudi tu že sredi popoldneva priložnost za ples, samemu zaključku pa bi lahko rekli kar »Tony and John Show«. Svojo harmoniko je tu ponovno raztegnil Frank Novak, Bobby Raplenovich — stara mama mu je plačala vožnjo v Slovenijo kot nagrado za uspešno dokončano šolo — pa ga je spremljal na bobnih. Rojakinji Tereza Burdik in Agnes Planinšek pa sta zapeli v duetu nekaj starih narodnih...

Ob koncu izleta smo se z nekaterimi izmed izletnikov pogovorili v ljubljanskem hotelu Lev. Slišali smo polno pohvalnih besed za lepote slovenske zemlje, saj so jih mnogi prvokrat vide'i, čeprav so že od davnega poslušali pripovedi o njih.

»Upam, da so bili v Sloveniji vsaj tako veseli našega obiska, kakor smo ga bili veseli mi,« je dejal Frank Novak, popularni harmonikar v Jankovičevem orkestru. Z ženo Ančko sta prišla na obisk ob štiridesetletnici njune poroke, skupaj z njima pa sta prišla tudi zakonca Požarjeva in Mary Traven. Dve leti je bil star, ko

so ga starši leta 1888 pripeljali v Ameriko. Oče je bil doma iz Ambrusa v Suhi krajini, mati iz Mirne peči, torej je pravi Dolenjec. »Vse življenje sem poslušal pripovedi, kako je tu lepo, pa ne moreš verjeti, dokler sam ne vidiš. V Sloveniji pa smo zdaj videli skoraj vse, kar smo si želeli ogledati — Bled, Postojno, Julijske Alpe. Videli smo sneg visoko v gorah in kosce na travnikih obenem.« Ančka pa ga je še dopolnila: »Želela sem videti perico ob potoku in videla sem jo.« Frank Novak pa je bil še posebej vesel srečanja z Lojzeto Slakom in tega, da je z njim lahko tudi igral.

Ko je Polka Tour odhajala na pot iz Amerike v domovino, je za vse potnike prispevala nageljne cvetličarna Slapnik, ki ima svoj lokal poleg narodnega doma na St. Clair ulici. Med potniki pa je bila tudi lastnica tega lokala Ana Slapnik. Rojena je bila že v Ameriki in prvič je prišla v Slovenijo. »Nikoli si nisem mislila, da bomo v tako kratkem času toliko videli,« je rekla. »Zdaj je na vrsti moj sin, ki prav tako namerava priti sem na obisk.«

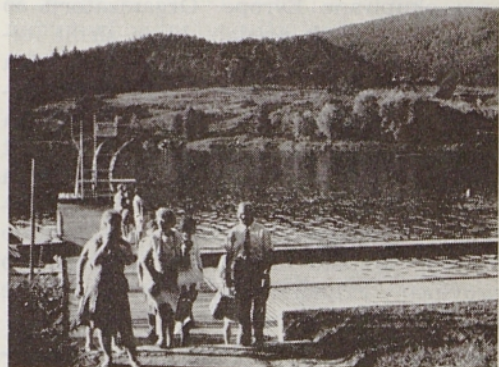
Ob koncu smo naprosili za nekaj besed še Tonyja Petkovška in Johna Pestotnika. »Zdaj, ko je naš prvi tovrstni izlet končan,« je začel Tony, »vidimo, da bi bilo treba v bodoče marsikaj spremeniti. Predvsem je bil program izleta prenatrpan in utrudljiv. Moram pa reči, da smo bili malo razočarani v Ljubljani, ker nismo našli lokala, kjer bi lahko poslušali samo slovensko narodno glasbo. Upam, da bo ob prihodnjem obisku že boljše pripravljeno.« Vprašali smo ga še, kaj bi svetoval rojakom, ki Slovenije še niso obiskali? »Želim, da bi si lepo Slovenijo v prihodnje ogledalo še več naših ljudi in to vsakomur tudi toplo priporočam.«

John Pestotnik pa ga je še dopolnil: »V teh nekaj dneh smo spoznali, da so polke tudi v Sloveniji zelo priljubljene, čeprav se z našo ljubeznijo do slovenske glasbe marsikje ne morejo primerjati. Mi želimo in hočemo, da bi bili Slovenci na svojo, slovensko glasbo v resnici ponosni. Prav z glasbo hočemo Slovence povezovati in jim buditi narodno zavest. Morda smo prav zato povabili v Ameriko ansambel Lojzeta Slaka, kasneje pa bi v Slovenijo prišel kak slovenski ansambel iz Amerike...«

Tony Petkovšek in John Pestotnik sta se vrnila
v ZDA v slovenski narodni noši

Duet na Vrhniki: Agnes Planinšek in Theresa
Burdick

Skupina pred Postojnsko jamo

Takole so zaplesali na Vrhniki
Posledice Polka Party v Mednem

Ob velenjskem jezeru

Boby Raplenovich in Frank Novak sta vneto
sodelovala tudi pri orkestru

Posnetek za spomin

25-LETNICA ZBORA ODPOSILANCEV SLOVENSKEGA NARODA

FRANC ŠETINC

Nekateri pravijo, da je Jugoslavija prelomila s stalinizmom šele leta 1948. V resnici se je začel upor proti Stalinovemu diktatu že zdavnaj prej. Mogočna manifestacija tega upora je bil tudi Zbor odposilancev slovenskega naroda pred 25 leti. Res je, da takrat ni bilo slišati gesel proti stalinizmu, toda objektivno je bil Zbor v hudem nasprotju s Stalinovo voljo. Graditelji nove države namreč niso slepo, mehanično prenašali oblik in zamisli ureditve po tujem kopitu, temveč so jih z močjo marksistične analize črpali iz razmer, tradicije in potreb svoje dežele.

Zbor odposilancev slovenskega naroda, ki je zasedal v dneh od 1. do 3. oktobra 1943, po pravici imenujejo prvi svobodno izvoljeni slovenski parlament. Sešel se je v srcu okupirane Evrope. Organizatorji so izkoristili kratek predah, ki je sledil italijanski kapitulaciji in ki ga je silovita nemška ofenziva kmalu spet končala. Partizanska vojska je v tistih dneh slavila svojo veliko zmago: razorožila je kar šest italijanskih divizij, razgnala in razpršila je belogardistične in plavogardistične posadke. Osvobojeno ozemlje je obsegalo skoraj vso tako imenovano »Ljubljansko provinco«, Primorsko ter še nekatere dele Štajerske in Gorenjske.

To je bila lepa priložnost za to, da končno store zgodovinsko dejanje: položijo temelje slovenski državnosti. Izvršni odbor OF je 11. septembra 1943 razpisal volitve. Aktivno in pasivno volivno pravico so imeli vsi moški in ženske, ki so izpolnili osemnajsto leto starosti. Volili so po enega odposilca na 500 prebivalcev, v bataljonih po dva odposilca. Skoraj vsaka vas je imela svojega odposilca. Stiško okrožje na primer, kjer so bili dotlej ljudje pod precejšnjim vplivom belogardistične propagande, je izvolilo 45 odposilancev, od tega le pet izmed ilegalnih političnih delavcev, vse druge pa iz vrst uglednih kmečkih gospodarjev. Podobno je bilo tudi drugod.

Čeprav sredi vojne vihre, so si organizatorji zelo prizadevali, da bi volitve kar najbolj ustrezale ne samo zahtevam vsebinske, temveč tudi formalne demokracije. Volitve je bilo nujno izvesti tudi na neosvojenem ozemlju — tik pred nosom sovražnika. Prvi slovenski parlament ni smel biti okrnjen, v njem so morali biti

predstavniki vseh predelov Slovenije, tudi Primorske in Koroške. Če je hotel položiti kamen svobodne Slovenije v federativni Jugoslaviji, je moral zvesto slediti znanemu Cankarjevemu geslu: »Narod si bo pisal sodbo sam, ne frak mu je ne bo in ne talar!«

Zbor odposilancev slovenskega naroda se je sestel v Sokolskem domu (sedanji prenovljeni Šeškov dom) v Kočevju, nekoč zagrizenem germanskem otoku na slovenskih tleh. Na njem je sodelovalo 572 odposilancev in 80 članov raznih delegacij. Prišlo bi še več odposilancev, toda mnogi se niso mogli prebiti skozi številne sovražne zasede. Prišli so tudi odposilci Primorske in Koroške.

Med odposilci so bili predstavniki vseh slojev, moške in ženske, starci in mladeniči. Med njimi so bili vojaki in civilisti, ki so simbolizirali sožitje partizanske vojske in ljudstva. Nekdo je lepo zapisal, da je bil zbor sinteza hotenj Slovencev skozi veke. Zgodovina mu bo določila trajnost v narodovem spominu. Na njem je slovenski narod uveljavil svojo pravico do samoodločbe, svojo politično samostojnost in svojo državnost. S tem je prvič v zgodovini stopil v družino svobodnih narodov.

Med najpomembnejšimi sklepi zbora je bila prav gotovo uzakonitev slovenske ljudske oblasti. Z izvolitvijo SNOS (Slovenski narodnoosvobodilni svet) so začeli pospešeno oddvajati oblast od Osvobodilne fronte na posebne organe ljudske oblasti. Pred tem je izvršni odbor OF predložil zboru račun o preteklem delu in bodočih načrtih. Na dnevnem redu so bili tudi referati o gospodarskih, finančnih in drugih vprašanjih.

Zbor je med nepopisnim navdušenjem odposilancev sprejel tudi zgodovinski sklep o priključitvi Primorske in Istre domovini Sloveniji. To je storil potem, ko je poslušal poročilo o tem, da sta Primorska in slovenski del Istre svobodna. Oblast je prevzel Narodnoosvobodilni svet za Primorsko.

Med posebnimi sklepi Zbora odposilancev slovenskega naroda je tudi ostra obsodba ubeglega kralja, mobilizacija vseh človeških in materialnih rezerv za izvojevanje dokončne zmage, zahteva po ostrem postopku proti izdajalcem domovine, izvo-

litev 40-članske delegacije odposilancev za drugo zasedanje AVNOJ (ljudskega parlamenta vseh jugoslovanskih narodov) itd.

Zbor odposilancev slovenskega naroda je položil tudi temeljni kamen samoupravljaljskem socializmu. Tak, kakršen je bil — demokratično izvoljen, sinteza hotenj vseh socialnih skupin, je moral prej ko slej privedi tudi do odkritega upora stalinškemu diktatu. Čeprav v izredno težkih okoliščinah, je zbor rasel iz široke družbene pobude slovenskega naroda, iz trdne enotnosti, ki je bila ustvarjena v okviru Osvobodilne fronte.

Duh kočevskega zbora je potreboval desetletje, da je dobil svojo opredmetenje v delavskem in družbenem upravljanju. Vmes je bilo obdobje, ki je predvsem objektivno, manj subjektivno, zadrževalo proces demokratizacije družbenega življenja. To je bilo obdobje ostrih oblik razrednega boja, čas pomanjkanja in izrednih naporov za obnovo porušene domovine, za postavitve temeljev novi industriji. Toda tudi v tem času se centralistični, direktivno-administrativni način upravljanja ni mogel spremeniti v birokratski sistem, ki bi se oddvojil od ljudstva in si ustvaril svojo logiko dojemanja »družbenih« interesov. Tudi v najtežjih okoliščinah je rasel socializem iz tal, niso ga povzdignili do namišljene svetinje, niso ga obrnili proti ljudem. Narobe: po obdobju premaganja velikih težav kot dediščine vojne in zaostalosti pa tudi ostrih razmer v mednarodnih odnosih je Slovenija kot enakopravna članica skupnosti jugoslovanskih narodov zvesto izpolnjevala izročilo Zbora odposilancev slovenskega naroda.

Sklepi kočevskega zbora imajo marsikaj skupnega z znanim akcijskim programom preporoda na Češkoslovaškem. Razloček je samo v tem, da so v Sloveniji in Jugoslaviji takoj, ko so porušili temelje kapitalistične ureditve in izgnali okupatorja, ubrali samostojno, svojim razmeram ustrežajočo pot socializma. Na Češkoslovaškem so morali prej mehanično prevzemati tuje oblike življenja, ki so jih v Sovjetski zvezi razglašali za vrh socializma, le drugod se nikakor niso mogle prijeti. Akcijski program češkoslovaškega preporoda je vzklik iz spoznanja, da se mora Češkoslovaška postaviti na svoje noge in si krojiti socializem po svoji meri.

Podpora pravičnim zahtevam

V času, ko to poročamo, se stvari počasi urejajo, minila je začetna negotovost in zaostritev. Dogodki na Češkoslovaškem, na katere pri tem mislimo, so imeli globok odmev tudi v naši domovini. Ljudje so se spraševali: »Kako se je moglo to zgoditi?« ob enem pa so agresijo čet varšavskega sporazuma na ČSSR ostro obsojali. Naši ljudje ob teh dogodkih niso videli nobenih dilem — smo proti uporabi sile pri razreševanju medsebojnih problemov in proti vmešavanju v notranje zadeve drugih držav.

Še posebej je aktualna vprašanja obravnaval na svoji seji centralni komite ZKJ, ki je ob tej priliki skupaj z vsemi delovnimi ljudmi iz Jugoslavije izrazil globoko ogorčenje in protest proti okupaciji ČSSR. Popolnoma je podprl komuniste, delavski razred in narode ČSSR, ki so se v težkih razmerah okupacije, zbrani okrog svojega državnega in partijskega vodstva, tako enotno, neomajno in ponosno borili za neodvisen in svoboden razvoj svoje socialistične domovine. »Blokovska politika,« so poudarili v sporočilu s seje, »ne zagotavlja niti pravičnega miru niti neodvisnosti. Vztrajanje pri blokovski delitvi sveta nujno spodbuja k ustvarjanju interesnih sfer med velesilami, poraja pritisk, da bi se majhne države opredeljevale za velesile, ne pa za politiko premagovanja hegemonije, nasilja in nevmešavanja v notranje zadeve drugih narodov ter za enakopravno sodelovanje med narodi in državami.« Dogodki na Češkoslovaškem torej niso povzročili škode samo v tej deželi, ampak se bodo še dolgo poznali tudi v odnosih v mednarodnem delavskem gibanju, kakor tudi v krepitvi blokovske politike.

Številni naši ljudje so izrazili solidarnost s češkoslovaškim ljudstvom tudi z vsestransko pomočjo češkoslovaškim turistom, ki so se v času agresije mudili v Jugoslaviji. V dneh, ko se niso mogli vrniti v svojo domovino, so dobili pri nas brezplačna prenočišča in hrano, veliko pa so jim brez dvoma pomenile tudi iskrene in prijateljske besede sočustvovanja, ki so jim jih izražali naši ljudje. Prijateljstvo med narodi Češkoslovaške in narodi Jugoslavije je bilo tako še okrepljeno.

Podobnost med kočevskim in drugimi podobnimi zbori v Jugoslaviji ter akcijskim programom češkoslovaškega preporoda, le da s časovnim presledkom dvajsetih let, je ta, da tako eden kot drugi pripisujeta socializmu humano poslanstvo in človeški obraz. Način, kako so sredi vojne vihre izvedli volitve in oblikovali prvi slovenski parlament, je ne samo demokratičen, pač pa tudi globoko humano. Tudi samoupravljanje, ki je vzkliklo iz semena kočevskega zbora, je globoko humano, saj je to tista pot, ki vodi, čeprav ne brez težav in ovir, v svobodo za vse — v svobodo brez izkoriščanja, bede, straha, podrejenosti, neznanja, zablod itd. Takšno pot kot edino sprejemljivo za češkoslovaško ljudstvo je utemeljil tudi akcijski program češkoslovaškega preporoda socializma.

Je še ena podobnost, podobnost okoliščin, kako sta si socializem v Jugoslaviji in preporod socializma na Češkoslovaškem utirala pota naprej. Kočevski zbor se je sestel le za topovski streljaj daleč od močgne nemške vojske. Ne nasilje okupatorja ne izdajstvo prodanih duš slovenskega naroda nista mogla preprečiti zasedanja

prvega vseljedskega parlamenta. Samostojne poti v socializem tudi Stalinov pritisk ni mogel zaustaviti, temveč jo je, narobe, le še bolj spodbujal.

Tako se je dogajalo tudi te usodne avgustovske dni na Češkoslovaškem. Agresija sovjetskih in satelitskih armad ni pokorila češkoslovaškega ljudstva in mu vsilila tujih oblik družbenega življenja. Narobe: nasilje je le še bolj strnilo 99,9 odstotka češkoslovaškega ljudstva okoli akcijskega programa preporoda, ki naj vrne socializmu njegovo humano poslanstvo in človeški obraz.

Ob dogodkih na Češkoslovaškem se je pokazalo, da so Jugoslovani in še posebej Slovenci zvesti načelom, ki so jih utemeljili na takih zborih, kot je bil kočevski. V času, ko je marsikdo v tujini natoleval, češ da se Jugoslavija spet spogleduje z dogmatskim sovjetskim socializmom, se je vnovič pokazalo, da so jugoslovanski narodi zvesti načelu, katerega geslo je bilo izpisano v dvorani, kjer je zasedal zbor odposlancev slovenskega naroda pred 25 leti — NAROD SI BO PISAL SODBO SAM.

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR 1969

MILA ŠENK

Uredništvo se je potrudilo, da bo tudi letošnji koledar pravočasno prispel v domove naših rojakov v prekmorskih deželah, ki si želijo, da bi ga imeli že v novembru. Ker je izšel že 15. oktobra, upamo, da smo jim to željo izpolnili. Tako ga bodo imeli pravočasno na voljo vsi tisti, ki ga želijo podariti staršem in starim staršem za novoletno darilo.

Prepričani smo, da bo vsakdo našel v koledarju precej zanimivega branja, saj obsega 352 strani in ponazarja življenje naših ljudi v Jugoslaviji in v tujini tudi z okrog 250 fotografijami.

Koledar bo bralce seznanil tudi z obširno in pestro dejavnostjo Slovenske izseljenske matice, z njeno nenehno skrbjo za izseljene Slovence po svetu in v novejšem času tudi za naše delavce v tujini, zlasti v evropskih deželah, ki jim je namenjen tudi informativen članek o mednarodnih sporazumih o socialni varnosti.

Ko smo sestavljali vsebino koledarja, smo se zavedali, da moramo nuditi branje tudi mlajšim ljudem. Zato so v koledarju tudi članki in pesmi v angleškem, španskem in francoskem jeziku: *On the Southern Coast*, *Llegamos al Adriatico*, *First Impressions of a Friendly Country*, *Un agradable país*, *Ilustraciones del libro juvenil esloveno*, itd. Navada je, da se v koledarju spomnimo pomembnih obletnic in dogodkov v preteklem letu, zato smo vanj uvrstili naslednje članke: O 100-letnici Slovenskih taborov, 75-letnico slovenske planinske organizacije, 150-letnico Postojnske jame, o 1900-letnici Ptuja, 150-letnico rojstva Miroslava Vilharja, 85-letnico priljubljenega slikarja Maksima Gasparija, 25-letnico vstaje primorskega ljudstva itd. Vsi, ki jim je tekla zibelka na lepi Gorenjski, se bodo ob branju obširne, bogato ilustrirane reportaže Po Gorenjskem, po Kranjskem v duhu sprehodili po znanih krajih in seznanili z njihovim gospodarskim in kulturnim razvojem, našim Škofjeločanom v tujini pa poklanjamo v prijeten spomin tudi barvno fotografijo Škofje Loke na naslovni strani koledarja.

Seveda nismo pozabili prikazati tudi dosežkov jugoslovanskih športnikov v minulem predolimpijskem letu, ki bodo zanimali predvsem mlajše bralce. Ker vemo, da mnoge zanima tudi zgodovina, je v ko-

ledarju objavljen v prevodu odlomek iz knjige Fitzroya Macleana »Vojna na Balkanu«.

Predvsem slikovno ponazarja koledar bogato društveno in kulturno življenje naših rojakov v Franciji, Belgiji, Nemčiji in Kanadi, posamezne fotografije pa so še ob člankih o Združenju Jugoslovancev v Franciji, Ob 20-letnici vrnitve primorskih Slovencev iz Argentine, o življenju jugoslovanskih izseljencev v Argentini in poseben članek o Slovencih v Cordobi. Prvič nam je uspelo zbrati tudi dragocene podatke o Slovencih v Braziliji, tako o njihovem izseljevanju, kakor tudi o društvenem življenju ter o predvojnih jugoslovanskih društvih v Avstraliji. Predstavljamo vam tudi priznanega slovenskega slikarja Staneta Rapotca, ki živi in dela v Avstraliji.

O življenju ameriških Slovencev govori kar sedem člankov: Janko N. Rogelj piše o 70-letnici Ameriške bratske zveze, Cilka Valenčič o 30-letnici krožka št. 2 SNPJ in o mladih pevcih tega krožka, ki so letos gostovali v Sloveniji, Edward Tomšič o Slovenskih premogarjih v južnem Coloradu, Frank Česen o dramskem delovanju društva Ivan Cankar v Clevelandu, Mary Bombach Dye pa o Slovencih v Detroitu in okolici. Josip Chesarek je prispeval odlomek iz zgodovine ameriških Slovencev, Mila Šenk pa se spominja lani umrle pisateljice in pesnice Katke Zupančič.

Kar štirideset strani pa je v koledarju posvečenih Razvoju slovenskega izseljenskega časnikarstva v Evropi, Kanadi in južni Ameriki, s katerim avtor Jože Bajec, poleg članka o časnikarstvu ameriških Slovencev, objavljenega v koledarju 1967, zaključuje to nadvse pomembno področje kulturne dejavnosti naših izseljenih ljudi po svetu.

Ob branju koledarja želimo vsem našim zvestim narcčnikom prijetno razvedrilo ob lepi slovenski besedi. Vsem prizadevnim rojakom, ki se trudijo, da obiše koledar čimveč Slovencev po svetu — pa naša iskrena zahvala. Naj bi bil tudi Slovenski izseljenski koledar 1969 toplo sprejet v vaših domovih, saj ga domovina s tolikim trudom, a z ljubeznijo izdaja za vas in naj tudi letos uspešno opravi svoje poslanstvo; naj nas še bolj zbliža in utrdi naše medsebojno dolgoletno prijateljstvo!

Šest dni v gorski steni

Alpinista iz Ljubljane Peter in Barbka Ščetinin sta v začetku avgusta naredila vzpon na Piz Badile v švicarskih alpah, ki bi se lahko zaključil s katastrofo, čeprav sta Ščetinina znana kot izkušena alpinista. Stena Biz Badile je eden od velikih ciljev alpinistov že od prvega vzpona v letu 1963, ki se je tragično končal. Prvo navezo, v kateri je bilo pet alpinistov, je ujelo izredno slabo vreme in jih prisililo, da so nekaj dni prenočevali v steni. Ko so končno prišli na vrh sta dva alpinista umrla zaradi izčrpanosti.

Za las podobno usodo bi bila skoraj doživela tudi ljubljanska alpinista Barbka in Peter Ščetinin, člana prve slovenske naveze, ki se je povzpela v to steno. Po dnevu in pol plezanja, ko sta že dosegla zgornjo tretjino stene, ju je prisilil izredno hud vremenski preobrat, da sta bivakirala v steni.

Na pomoč so jima prihiteli gorski reševalci iz Švice in Italije. Slovenski rojak inž. Rakuša, ki živi v Švici, kjer dela v veliki tovarni, je bil slučajno na letovanju v vasi pod Piz Badilom. Ker je vedel, koliko žrtev je že zahtevala ta gora, je v skrbi za svoja rojaka zastavil svojo besedo in imetje, da bi reševalna akcija čim hitreje potekala. Reševalci so bili najbolj sodobno opremljeni z napravami za reševanje, imeli so tudi velik helikopter. Kljub temu pa so zaradi izredno slabega vremena šele po velikih naporih prispeli do ponesrečencev švicarski reševalci. Alpinista sta bila živa in le nekoliko ozebla in seveda onemogla od prestanih naporov. To je bila nadvse vesela vest, ne samo za njune domače in prijatelje, tudi za domače in tuje alpiniste, pa za naše Slovence v Švici.

NEWS

October days in Slovenia is the vintage-time. Many our countryman will remember joyous adventures of home vintage at this picture.

Some snapshots of this year's Polka Tour around Slovenia.

Much of our hops is produced in Savinjska Dolina. In hop-picking-time the hop-growers are electing the hop-doyen and hop-princess. On the picture: new elected hop-doyen Gustl Podgoršek and 13 beautiful girls from Savinjska Dolina applying for a place of this year's hop-princess.

Aux jours d'octobre, dans nos vignobles de la Basse Carniole, de la Carniole Blanche, du Littoral et de la Styrie résonnent les cris de joie des vendangeurs. Il en va de même cette année. De nombreux compatriotes qui sont originaires de ces lieux, évoqueront ici les souvenirs des joyeux événements des vendanges du pays.

Quelques vues du «Polka Tour» à travers la Slovénie.

Tous les ans, lorsque le houblon qu'en Slovénie nous cultivons surtout dans la belle Vallée de la Savinja, est mûr, nous organisons là-bas une fête particulière — la Journée des houblonniers. On y élit le doyen des houblonniers et la princesse du houblon. Sur la photo: Le doyen des houblonniers nouvellement élu, Gustl Podgoršek et 13 jolies filles de la Vallée de la Savinja qui, à la Journée des houblonniers de cette année à Braslovče, aspiraient au titre de princesse du houblon. L'une d'entre elles fut choisie.

**TO OUR COMPATRIOTS ALL OVER
THE WORLD AND ESPECIALLY TO
OUR THIS YEAR'S VISITORS: WE
WISH TO SEE YOU SOON AGAIN!**

As we are very very happy to greet our compatriots at their arrival so we are very sad to take leave from them. The days of their staying in Yugoslavia pass so quickly and again we have to say farewell to our dear compatriots. We are so happy to hear that you are leaving Yugoslavia filled with enthusiasm, pleasant memories and wish to visit us some day again. We shall be most glad to receive also other members of your families as well as your dear friends coming to Yugoslavia.

This summer 25 groups of our compatriots visited Yugoslavia from USA, Canada, Australia and one group from Holland. Though only one organized group visited Yugoslavia from Europe (a group of St. Barbara Society guided by our compatriot, Mr. Franc Gril from Herlerheide) there were many compatriots coming from France, Belgium, Holland, Germany, Switzerland, Sweden and other countries. They came privately, many of them with their own cars. We were so glad to meet a lot of them at our Matica. We had pleasant talks and they told us about their work and life of the countries they come from. Many of them told us also about their pleasant adventures in Yugoslavia. We are going to write about these people and their adventures in our next number. Many our compatriots visited us also from Argentina, Uruguay and other oversea countries.

In this year's season the most important events were surely the singing tour of the Youth Singing Chorus SNPJ Nr. 2 from Cleveland. Most successful was also the tour of our American compatriots under the title Slovenian Polka Tour. The tour was organized on the initiative of Mr. Tony Petkovsek, the well known editor of the Cleveland emission and a great friend and propagandist of the Slovene national music among our American compatriots. Both tours were successful and we should like to point out how very happy we are to hear that the young members of the Cleveland Youth Singing Chorus gained such a success on their tour in our coun-

try. We are also most happy to read in your dear letters how very satisfied you were with your visit in Yugoslavia. We should like to thank especially to Miss Cilka Valenčič, the ambitious conductor of the chorus, for her lovely letter. We are going to publish it in some other place. We are also very glad that the members of the Polka Tour felt so happy in our country and that they promised to organize another tour next year. They promised us to bring with them also some other friends and acquaintances. We thank you for all commendations on the performances.

Very successful was also the picnic at Škofja Loka, as well as the trips over Slovenia organized by the Transturist. We thank you for all avowals as well as for every critic word, which will help us with our work the next year's preparations. The editor of the Rodna Gruda would be most happy to receive letters from any compatriot describing his adventures in Yugoslavia and else where. We remain with our cordial greetings and wish you a happy welcome next year!

**YOUNG PEOPLE DESIROUS
OF KNOWLEDGE**

In the new school year 3.336 regular and 248 irregular students entered Ljubljana University, what is the highest number in the last three years.

Most of the students, that is 770, applied for the study on the philosophic faculty, a little less — 536 on the faculty for the economy, 400 students are going to study on the faculty for natural science and technology, and about 300 students on the faculty for medicine. Everyone with the adequate schooling can enter any faculty except the faculties for medicine and architecture, where an entrance examination is to pass. Medicine faculty namely can receive only 150 students out of the 300 applicants. So only the best students will be able to enter the study of medicine.

Besides on the two above mentioned faculties the students wanting to study art will also have to pass the entrance examination. Obligatory entrance examinations were only on the three mentioned faculties in Slovenia while in the other republics

entrance examinations were obligatory for the entrance on every faculty.

The faculty for the political science in Zagreb made an examination which proved that the obligatory entrance examinations are not and can not be an objective measure for the stating of the candidat's education. The entrance examination is an examination of the candidate's momentary knowledge and therefore cannot be the measure of the man's capability. The best schooling certainly have those students coming from bigger towns. They had better teachers and the schools had better teaching conditions as those coming from smaller towns and villages. The entrance examinations are much more difficult for those coming from little towns and villages as for those from cities. Therefore the professors of the Zagreb faculty for politic science suggested the abolishment of the entrance examination. They stood for the student's secondary school success, which is according to their opinion the only objective measure of a student, entering the high school. On the faculties the entrance examinations should be abolished as soon as possible. The faculties which cannot matriculate all the students should register only those with the best marks in the secondary school.

**STUDENTS OF THE KANSAS
UNIVERSITY VISITED LJUBLJANA**

The Theatre Academy students of the Kansas University visited Ljubljana on their tour through European socialist countries. Their visit organized by the Kansas University and the American State Department has already become a tradition in the last few years. Every year there is an exchange of American and European students of Theatre Academy. Last year six students of the Ljubljana academy for stage, radio, film and television went on a tour through American countries. They were also invited to the Kansas University and were their guests for some days. This year the students of the Kansas University returned their visit and came to Ljubljana. Their meeting was a very cordial one. The students of the Kansas University were guided by the professor dr. Tom P. Rea.

THANK YOU!

Thank you for inviting us to sing in Slovenia. The beautiful mountains I liked very much. The people were very kind and nice. I will always remember the trip. It was very pleasant meeting our relatives.

Sincerely Andy Oblak

I loved the country and the people were just wonderful. Every one treated us very nice. We had a lot of fun...

Sincerely Alisa Oblak

I enjoyed giving concerts to an audience that appreciated them and also liked the beautiful scenery and the interesting places we visited.

Thomas Bokal

I really enjoyed the trip very much and I would like come back again for a longer period of time. The part of the trip I enjoyed the most were the concerts and our stay in Ljubljana with relatives. The people at our concerts were very cooperative and very kind to all of us. After a few of concerts they gave us some nice gifts and a banquet dinner...

Carol Bokal

Thank you very much for arranging this tour for us. To me, it couldn't have been better. We liked Italy, but when we came back to Slovenia, it was like home to us. From Gorenjska to Primorska, Slovenia is a country of un-surpassed beauty. But we didn't have enough time to stay longer in some of this cities.

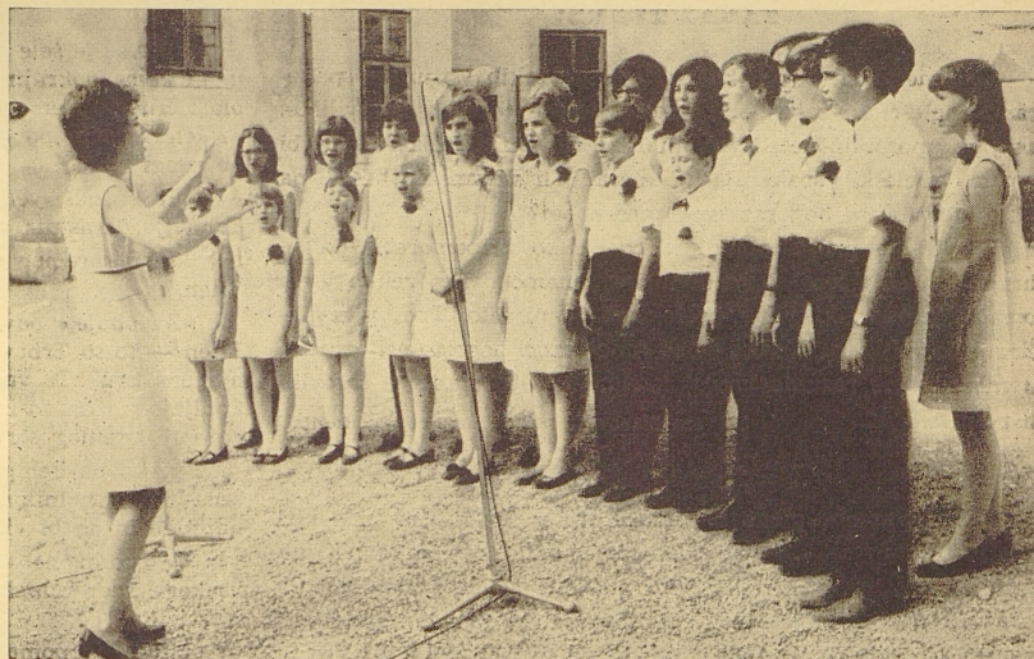
Thank you again, Joseph Valenčič

Thank you for wonderful time in Slovenia. I won't forget it. Your scenery is beautiful.

Joyce Perušek

The hospitality of the Slovenian people was most generous. From the first day to the last, my trip is something I'll always remember. I also hope to return to your country in the future.

Lauren Penko

We enjoyed putting on the concerts as much as we hope you enjoyed listening to us. I would like to thank the people who received us so graciously. I enjoyed seeing your beautiful country and hope to return someday.

Betty Novak

You gave us what might be a once-in-a-lifetime experience to see the birthplace of our parents and grandparents. The tour was exceptional and the people were very friendly. I find it nearly impossible to single out one part of the tour that was the best for the entire tour was wonderful. Meeting my paternal grandparents for the first time, of course, was a memorable experience.

David Adams

It was a real thrill to see the many beautiful sights of Slovenia, such as, Bled, Triglav, Lake Bohinj and the river Sava. I now realize why so many beautiful songs were written about Slovenia. To have opportunity of visiting the birthplace of my grandparents was just wonderful and something that I will cherish for the rest of my life.

Sincerely Yours Deborah Vadnal

THOUGHTS ON SLOVENIA

As I sit here thinking back, it doesn't seem possible that I was so very far from home. My trip to Slovenia leaves me with fond memories and a strong desire to return. I loved every minute of our tour. The awesome sights of the Postojna caves, the beautiful horses bred in Lipica and the lovely island of Bled will linger in my thoughts for many years to come. My favorite part of our trip was our stay in Bohinj. Never in my life have I ever seen anything more beautiful than the view from the top of Mount Vogel. Our excursion to the Julian Alps has left me with a great desire to climb Triglav. I hope someday this will be possible.

All of the lovely things I saw and did would have been nothing had it not been for the warm and ready friendship offered everywhere we travelled. I would especially like to thank our hosts in Ilirska Bistrica, Sežana, Kamnik, Brežice, Škofja Loka, and RTV Ljubljana for their heartwarming welcome. My very warmest thanks go to Mr. Stane Češarek from Slovenska Izseljenska Matica and Mr. Gojmir Bervar from Transturist Travel Agency in Ljubljana.

Teri Novak

Vice-President, Circle 2

ZARAJ TUJKE?

Zelo me zbode v oči, kadar nam v člankih vsiljujete spake-drano angleščino: zakaj ni namesto besede **terapija** zdravilišče, zakaj se uporablja beseda **seminar** za slovenski jezik? Zakaj bi namesto angleških spak raje ne uporabljali slovanskih besed, da bi se Jugoslovani bolj razumeli med seboj?

Vi, ki ste pri časopisu, lahko veliko pripomorete, da se ohrani današnja lepa slovenščina, saj imamo danes veliko lepih domačih izrazov, ki jih v preteklosti še ni bilo. Tudi v angleščini je že veliko tujk, tako da se Amerikanci pogosto pritožujejo, da mladina ne razume vsega, kar bere v časopisih o trgovini ali politiki.

Barbara Slanovec, San Bernardino, California

Vaše pripombe glede številnih tujk v slovenščini niso bile prve in o tem smo v Rodni grudi napisali že več člankov. Kljub temu pa naj na kratko ponovimo: skoraj noben jezik, kar jih poznamo, ni popolnoma čist, eden je vplival na drugega, si pri drugem izposojal besede ali so si jih od njega izposojali. Vse te medjezikovne vplive lahko sledimo daleč v zgodovino. Zato je razumljivo, da imamo precej tujih primesi tudi v slovenščini, tako slovanskih kot neslovanskih. Številne tujke so se v našem jeziku povsem uveljavile in spodrinile primerne domače izraze, ki pa so nastajali kasneje. Besedi **terapija** in **seminar** nista prišli v slovenščino iz angleščine, ampak jih je tudi angleščina prevzela iz istega vira kot mi, iz latinščine oziroma grščine. **Terapija** je medicinski izraz (v medicini pa je sploh veliko tujih, latinskih besed, ki zanje skoraj nimamo primerne slovenskega izraza) in pomeni določeno vrsto zdravljenja in ne zdravilišče. Prav tako se je pri nas udomačila beseda **seminar**, ki je s tem dobila tudi svoj poseben pomen: lahko si pod to besedo predstavljamo prostor, lahko pa tudi tečaj ali določeno vrsto predavanj. Prav tako se moramo sprijazniti še z marsikatero drugo tujko.

Zaradi tujk torej jezik ne trpi na svoji lepoti, če jih zmerno uporabljamo, prej bi lahko rekli, da je s tem obogaten. Pri nas bi lahko našli vrsto primerov, da so se nekatere tujke že tako udomačile, da bi bilo zdaj nesmiselno uvajati slovenske izraze. Največ takih izrazov je v znanstvenem izrazoslovju (npr. filozofija, psihologija itd.), nekaj pa so jih s seboj prinesle tehnične pridobitve, ki smo jih prejeli od drugod (npr. bojler).

Upamo, da ste sicer opazili naša prizadevanja, da bi bil jezik v Rodni grudi čim bolj čist, domač in preprost, saj se zavedamo, da je naša revija marsikomu edino slovensko branje. Seveda pa nam kljub vsej pazljivosti lahko uide tudi kaka neslovenska beseda ali celo tiskovna napaka. Kadar boste spet kaj opazili, nas kar opozorite!

Jože Prešeren

K RUDARJEM

Vlak se je šele bližal rudniškemu področju, pa se je že spre-menila vsa pokrajina naokoli. Zdelo se je, kakor da leži tenka plast črnega premogovega prahu na hišah in na drevju, po travi za železnico in po grmovju za reko, ki se med skalovjem peni ob progih.

»To so naši veliki premogovniki,« je rekel dedek. »Zagorje, Trbovlje, Hrastnik.«

»Je ta premog za industrijo ali za potrošnjo?« je vprašala Ellen.

»Za oboje,« odvrne dedek in se nagne skozi okno. »Poglej, Ellen — to so Trbovlje! Vidiš vagončke, ki lezejo tamle po dvignjenem tiru? Ti vagončki dovažajo premog, ki ga rudarji nakopljejo v rovu in iz jaškov z dvigali spravijo na površino. V separaciji premog sortirajo.«

»Kako pa delajo rudarji?« je vprašala Ellen. »Še nikoli nisem bila v rudniku, pa bi tako rada šla, da bi si ogledala vse naprave in da bi videla, kako se koplje premog.«

»V rudnik ne more vsakdo,« je menil dedek. »Če bi spustili vsakega radovedneža, bi imeli samo z njimi opraviti, pa tudi nevarno je.«

Dedek je pomolčal in dodal: »Prejšnje čase je bilo delo v rudniku kajpak še dosti bolj naporno ko dandanes, ker so imeli primitivnejše naprave. Vse delo so morali s krampi in v potu svojega obraza opraviti rudarji sami — danes jim pomagajo stroji...«

Na postaji ju je čakal dedkov stari prijatelj Jazbec, in po dolgem prigovarjanju je privolil, da bo Ellen peljal v jamo.

»Jaz pa to poznam,« je dejal dedek, ko so odšli po ozki dolini, »nekoč sem sam delal v rudniku.«

SLOVENE FOR YOU

Arranged by Nada Vitorovič

VISITING MINERS

The train was only just approaching the mining district, yet all of the landscape changed. It seemed as though a thin layer of black coal dust was lying on the houses and trees, on the grass along the railroad tracks, and on the bushes by the river foaming between the rocks.

"These are our large coalmines," grandfather said. "Zagorje, Trbovlje, Hrastnik."

"Is it industrial or household coal?" asked Ellen.

"Both," answered grandfather, leaning out of the window. "Look, Ellen, this is Trbovlje. Can you see those trolleys moving along the elevated track. Trolleys transport the coal mined in the pit and then brought from the shafts to the surface by elevators. The coal is then sorted out in the coal separation plant."

"And how do miners work?" asked Ellen. "I've never been in a coalmine and I'd like to go so much just to see all the mechanical devices and how coal is mined."

“Everybody cannot go into the pits,” grandfather said. “If every Tom Pry were let in, they would have to look after him all the time, and besides, it is dangerous.”

Grandfather paused and then added: “The work in a coal-mine used to be far more strenuous in former times, as the devices were more primitive. Then all the work had to be done by the sweat of the miners’ brow and with mattocks alone — now, they have machines to help them...”

Grandfather’s old friend Jazbec met them at the station. After quite a lot persuasion, he agreed to take Ellen into the pit.

“I know that well,” said grandfather when they walked along the narrow valley. “I used to work in a mine myself.”

Survey of Verb Forms (Continued)

Class III: present-tense stem in *-ne-*, infinitive stem in *-ni-*:
dvígnem, dvígni, -, dvígniti, dvígnil, dvígnjen;
krénem, krèni (kreníva), -, kreníti, krènil (kreníla), krénjen.
 Some other verbs: *mígnem, stígnem, máhnm, potégnem, pomežík-*
nem, vzdíhnm, nágnem se, izgínm, odvínm, odgínm, utónem, etc.
 Alternation in the passive participle *n/nj*.

Class IV: present-tense stem in *-uje-*, infinitive stem in *-ova-*, *-eva-*:

občudujem, občudujóč, občudováti, občudováł, občudován.
 The following verbs are inflected in the same way: *potrebujem, nakupujem, prikazujem, navaljujem, pomirjujem (navaljeváti, pomirjeváti), škodujem, obiskujem, izdelujem, mirujem, etc.*

Accent. In all the verb forms of the above mentioned classes the accent appears either on the thematic vowel or on the preceding syllable. There are no other stressed vowels except in the present participle which has the accent on the end vowel (*delajóč*). Whenever the infinitive is stressed on the pre-thematic vowel or on the vocalic *r*, the accent remains fixed in all the verb forms (exception is the present participle). The accent remains fixed also in the first class in case of a stressed thematic vowel *-a-* (*končáti, končám, končál, končáj, končán*).

In Class II there are three types of accent: accent fixed on the stem (*pénim*), accent fixed on the thematic vowel (except in the imperative sg.) (*lovím*), shifted accent (*nosíti: nósím*). Alternation of the quality of *e* and *o* (*é, ó: ê, ô — krénem: krèni, nósím: nòsi*) also depends on the accent. In class III there are two types of accent: accent fixed on the stem (*dvígnem*), shifted accent (*kreníti: krénem*). In Class IV the accentuation is simple: the infinitive is always stressed on *-ová-*, present tense on *-úje-*, the other forms are stressed correspondingly.

LE SLOVÈNE A VOTRE PORTÉE

Adapté par Viktor Jesenik

CHEZ LES MINEURZ

Le train s’approchait à peine du territoire minier et déjà tout le paysage alentour se transformait. Il semblait qu’une mince couche de poussière noire de charbon était posée sur les maisons et les arbres, sur l’herbe derrière la voie ferrée et sur les buissons derrière la rivière qui écume parmi les rochers le long de la voie.

«Ce sont nos grandes houillères,» dit le grand-père. «Zagorje, Trbovlje, Hrastnik.»

«Est-ce que ce charbon est pour l’industrie ou pour la consommation?» demanda Héléne.

«Pour les deux,» répliqua le grand-père et il se pencha par la fenêtre. «Regarde, Héléne — c’est Trbovlje! Tu vois les berlines qui grimpent là-bas sur une voie surélevée? Ces berlines amènent le charbon que les mineurs creusent dans la galerie et que par le puits par des ascenseurs ils font monter à la surface. Dans la séparation ils trient le charbon.»

«Et comment les mineurs travaillent-ils?» demanda Héléne. «Jamais encore je n’ai été dans une mine, mais j’aimerais tant y aller, pour examiner toutes les installations et pour voir comment on creuse le charbon.»

«Tout le monde ne peut pas descendre dans la mine,» dit le grand-père. «Si on y faisait descendre chaque curieux, on aurait affaire seulement à eux, et c’est également dangereux.»

Le grand-père se tut un instant et ajouta: «Aux temps passés, le travail à la mine était évidemment encore bien plus fatigant que de nos jours, parce qu’ils avaient des installations plus primitives. Les mineurs devaient faire eux-mêmes tout le travail à l’aide de pics et à la sueur de leur front — aujourd’hui les machines les aident...»

À la gare, un vieil ami du grand-père, Jazbec, les attendait et, après de longues palabres (instances), il consentit à emmener Héléne dans une fosse.

«Moi, je connais ça,» dit le grand-père, lorsqu’ils se mirent en marche par l’étroite vallée, «autrefois j’ai travaillé moi-même à la mine.»

Revue des formes verbales (Suite)

IIIe groupe: le thème du présent en *-ne-*, le thème de l’infinitif en *-ni-*:

dvígnem, dvígni, -, dvígniti, dvígnil, dvígnjen;
krénem, krèni, kreníva; kreníti, krènil (kreníla), krénjen.
 De ce groupe font partie des verbes comme: *mígnem, stígnem, máhnm, potégnem, pomežíknem, vzdíhnm, nágnem se, izgínm, odvínm, odgínm, utónem, etc.*

L’alternance au participe passé passif est *n/nj*.
 IVe groupe: le thème du présent en *-uje-*, le thème de l’infinitif en *-ova, eva*:

občudujem, občuduj, občudujóč, občudováti, občudováł(ála), občudován.

Nous avons la même flexion pour les verbes suivants: *potrebujem, nakupujem, prikazujem, navaljujem, pomirjujem, (navaljeváti, pomirjeváti), škodujem, obiskujem, izdelujem, mirujem etc.*

En ce qui concerne l’accent nous pouvons dire en bref ceci: Dans toutes les formes verbales des groupes cités on trouve l’accent ou à la voyelle thématique ou à la syllabe préliminaire; en dehors de ces deux syllabes, des voyelles accentuées ne peuvent se manifester (sauf pour le participe présent qui est toujours accentué à la finale *-delajóč-*). Toujours, lorsque l’infinitif est accentué à la voyelle anté-thématique ou sur l’*r* voyelle, l’accent sur cette syllabe est constant dans toutes les formes verbales (exception: le participe présent). Dans le premier groupe, l’accent est constant aussi quand la voyelle thématique *-a-* est accentuée (*končáti, končám, končál, končáj, končán*).

Dans le second groupe, nous devons distinguer trois types d’accents; un accent constant sur le thème (*pénim*), un accent constant sur la voyelle thématique (sauf l’impératif au singulier) (*lovím*), un accent mobile (*nosíti: nósím*). Dans la dépendance de l’accent nous avons aussi l’alternance de la qualité *e* et *o* (*é, ó: ê, ô; krénem: krèni; nósím: nòsi*) au thème. Dans le troisième groupe, à côté de l’accent constant sur le thème (*dvígnem*), nous avons encore un accent mobile comme dans le type *nósím (kreníti: krénem)*. L’accentuation du IVe groupe est simple: l’infinitif est toujours accentué sur *-ová-*, le présent sur *-úje-* et, en correspondance, aussi les autres formes.

NEWS

OUR BUILDING ENTERPRISES BUILT IN 37 COUNTRIES

The Yugoslav building enterprises built houses and other public buildings in 37 countries. Last year they built houses in the value of over 94 million Dollars. This year the Yugoslav building enterprises undersigned contracts for about 118.480.000 Dollars in the first three months, what is for 21,3 percent more than in the same time last year. In these three months term they have built houses and other objects in the value of 27.433.000 Dollars, what is again about 62,3 percent more than they have built in the same time last year. Besides the signed contracts they are still signing new contracts with Germany, Kuwait, Libya and other countries.

One of their biggest contract is the building of the memorial hospital in Addis Ababa, the capital of Ethiopia. The emperor Haile Selasie is building this hospital in the memory of his dead son, the duke of Harar. This tremendous building is being built by our building enterprises "Napred" from Belgrad and the Montažno-projektivno podjetje from Sarajevo, the members of the "Union — Engineering Society".

In 1963 the government of Ethiopia put up for competition an international advertisement for the building of the hospital. The building works were valued to about 23 million Ethiopian Dollars (11.5 milliard Old Dinars). The Yugoslav union, "Union-Engineering" took part for the first time in such an international advertisement. They have not been expecting much success, especially as the world's known building enterprises from Israel and Germany sent their offers as well. The Yugoslav enterprise won the competition, for their offer was for 3 percent cheaper than that of the others.

The hospital has been built for five years. Over one hundred engineers and other workers from Yugoslavia have been engaged in this enormous building work. Some of them have been there from the beginning of the works. Everyone wanting to take part in the building works has to sign a contract that he will stay there for at least one year. In the building works are also engaged over 10.000 Ethiopian

workers to whom the building is a great instruction. Our experts qualified over fifty Ethiopian workers and many of them become professional workers.

The memorial hospital in Addis Ababa is the biggest and most modern hospital in Africa. A lot of building materials have been imported from Yugoslavia to Ethiopia. Now, the works are slowly going to the end and at the end of the year the hospital will be able to receive its first patients. In the hospital are nine operating rooms, equipped with the best up to date instruments.

The investor of the building is very satisfied with the Yugoslav building enterprises. In proof of their good work are new contracts, as for instance the building of the medical faculty in the value of about five million Ethiopian Dollars.

SLOVENE SPORTSMEN ON THE OLYMPIC GAMES

We are most happy and proud of hearing that 18 Slovene sportsmen will participate the 19th Olympic Games in the Mexico city Ciudad. Most of the events we shall be able to see on the television-sets.

We are very proud that Slovene sportsmen in such a great number participate the Yugoslav representation going to Mexico to take part in the famous Olympic Games. Our sportsmen practised hours and hours, days and days, months and months to attain such a condition to be selected for the Olympic Games. They had to waive many a lovely day for the gymnastic exercises — for their sport hobby. Many of the chosen sportsmen for the Olympic Games are students on the Ljubljana University or come from different Slovene towns and some of them already employed. Let us say a few words about our 18 Slovene sportsmen taking part in our Yugoslav representation going to the Olympic Games to Mexico.

Let us give the word to our athletes:

Marjana Lubej, the many-times Yugoslav champion in short distance race, gained some perfect results on this year's competitions. Marjana is a student of the high commerce school in Maribor. It was not easy for her to accord the difficult

school programme with the for hours lasting training, and the demands of the athletic club. After her return from Mexico Olympic Games Marjana is going to pass her final degree in Maribor. The sympathetic Marjana from Celje however is strong enough to fight all the difficulties what she has already proved with her numerous this year's records. She was simply invincible. "I am so happy to see Mexico" she told us. "I cannot describe my feelings. To enter the Olympic arena is the biggest recognition for every sportsman. I shall never be sorry I devoted myself to the athletic..."

Marjana will be accompanied by her club fellow-sportsmen — Nataša Urbančič and Polde Milek from Kranj. Nataša Urbančič, who returned from her over one year staying in Australia in the middle of August, is one of the best spear-throwers in Europe. Polde Milek is one of our best high jumpers and we are very proud of his many excellent results (many times he jumped over the 200 cm high bar faultless). He was chosen for the Olympic Games after his many successes this summer.

Our three best athletes will be accompanied by our six best gymnasts, among them the many times world champion on the horse with handles — Miro Cerar. Miro Cerar is also one of the favorites for the gold Olympic medal for the events on the horse with handles. He has also been the Olympic champion in Tokio.

Besides him we shall see on our television set also other participants of the Olympic Games like: Milenko Kersnič, Janez Brodnik, Miloš Vrtič, Avgust Küssel and Tinček Šrot. The Yugoslav cycling sport will be represented by the Slovene cyclists, Rudi Valenčič and Franc Škerlj, the well known cyclists members of the Ljubljana cyclist club "Rog". This year they celebrated two important victories; one on the Yugoslav Tour Competition and the another on the International Alpe-Adria Tour Racing. Our swimming relay will be represented by our best women swimmers Šegrt, Gašpar and Bajda, and one man swimmer, the many times state champion Dani Vrhovšek from Ljubljana.

At the end we must not forget our excellent basket-ball players Ivo Daneu and Aljoša Žorga.

LES NOUVELLES

A TOUS NOS COMPATRIOTES À TRAVERS LE MONDE ET EN PARTICULIER À NOS VISITEURS DE CETTE ANNÉE: BIENTÔT À UN JOYEUX REVOIR!

Tout comme nous sommes heureux de nos rencontres lors de vos visites, nous regrettons de vous voir repartir. C'est beaucoup trop vite que s'écoulent les semaines de votre séjour parmi nous, et déjà nous faisons nos adieux. Nous sommes heureux cependant lorsque, en prenant congé, vous nous racontez que vous nous quittez avec de beaux souvenirs et que vous promettez de revenir derechef, de faire venir les membres de vos familles, vos amis et connaissances.

Dans les mois d'été de cette année, vingt-cinq groupes de nos compatriotes des USA, du Canada et de l'Australie et un groupe de Hollande ont visité la Slovénie. Bien que des pays européens il n'y ait eu qu'une seule visite de groupe — celui des membres de la société de Ste Barbe, amené par notre compatriote Franc Gril de Herlerheide, les visites de nos compatriotes de France, Belgique, Hollande, Allemagne, Suisse, Suède et d'ailleurs furent nombreuses. Ceux-ci arrivèrent individuellement, beaucoup en voitures particulières. A la Société des Emigrés nous eûmes avec eux de nombreuses rencontres. Ils nous racontèrent bien des choses intéressantes sur leur travail et leur vie à l'étranger, et aussi sur les événements survenus lors de leur visite sur le sol natal. De cela nous reparlerons une autre fois, nous arrétant brièvement auprès de certains particuliers. Nous avons rencontré bien des compatriotes aussi de l'Argentine, de l'Uruguay et d'autres pays d'Outre-mer.

Les événements les plus importants de la saison ont été certainement la tournée de chant de la Chorale des Jeunes du cercle No 2 de la SNPJ de Cleveland et la visite et l'excursion des compatriotes américains sous le titre de Slovenian Polka Tour, dont l'instigateur, puis le co-organisateur fut le rédacteur de l'émission de radio de Cleveland, Tony Petkovšek, grand ami et propagateur de la musique populaire slovène parmi nos compatriotes américains.

Les deux tournées ont eu un beau succès, ce dont nous vous informons par ailleurs. Nous devons particulièrement souligner que nous avons été très heureux du grand succès des membres de la Chorale des Jeunes de Cleveland chez nous et de leur satisfaction de cette visite, comme nous le racontent leurs lettres et la lettre de leur zélée chef de chorale, Cilka Valenčič, que nous publions séparément. Nous sommes heureux que les participants au premier «Polka Tour» de cette année ont promis de le renouveler l'année prochaine, amenant de nombreux amis avec eux. Nous avons été heureux de tous les éloges qui nous ont été adressés par nos compatriotes lors des manifestations particulières. Ils ont été tous particulièrement satisfaits du pique-nique de Škofja Loka. Il en est de même des excursions de Transturist à travers la Slovénie, etc. Merci pour les reconnaissances et aussi pour quelques observations critiques, dont la direction de la Société tiendra compte dans les préparatifs des manifestations de l'année prochaine.

A la Rédaction de Rodna Gruda nous serons très heureux si nos compatriotes qui nous ont rendu visite cette année, nous envoient leurs impressions. Salutations cordiales à tous et au revoir l'année prochaine.

La Rédaction

ECHANGES D'ELEVES PENDANT LES VACANCES ENTRE LES VILLES JUMELEES SALLAUMINES—TRBOVLJE ET AVION—ZAGORJE

Dans le cadre du jumelage des villes de Sallaumines—Trbovlje et Avion—Zagorje, chaque année des élèves d'écoles primaires profitent des colonies de vacances des villes jumelées.

Cette année 11 garçons et filles de Sallaumines ont passé de très agréables vacances à Šiljevica près de Crikvenica où la ville de Trbovlje a sa colonie de vacances. Après trois semaines au bord de la mer, les élèves ont passé quelques jours à Trbovlje et dans les environs. Le groupe était sous la conduite de notre compatriote Jože Šuštar et sa femme.

14 filles, élèves des dernières classes d'écoles primaires de Trbovlje, ont été les hôtes de la ville de Sallaumines dans sa

colonie de vacances dans la Somme. Les derniers jours de vacances les élèves ont été accueillies par leurs compatriotes habitant Sallaumines.

La ville de Zagorje cette année n'a pas envoyé d'élèves en vacances à Avion. Malgré cela, les élèves d'Avion ont passé un mois de vacances en Slovénie et parmi les habitants de Zagorje. Plus de quinze jours au bord de la mer à Vrsar, une semaine à Bled et quelques jours à Zagorje ont permis aux élèves de la ville jumelée d'Avion de faire de nouvelles connaissances. Un des moniteurs qui accompagnaient le groupe d'élèves était Alojz Kurent, âgé de 17 ans et fils d'un de nos compatriotes.

Tous les élèves ont été très contents des vacances qui leur ont permis de mieux connaître la ville jumelée et ses habitants et d'autre part la Yougoslavie. A. K.

LES SPORTIFS SLOVÈNES AUX JEUX OLYMPIQUES

Lorsque le 12 octobre prochain, au stade central de la capitale mexicaine de Mexico, se rangeront tous les pays participants des XIXes Jeux Olympiques, sur les écrans de la télévision nous saluerons parmi les Yougoslaves aussi 18 garçons et filles slovènes.

Tous ont mérité de représenter les couleurs de la Yougoslavie à la plus grande manifestation sportive du monde de cette année. Il leur a fallu fournir beaucoup d'efforts, renoncer bien des fois à de nombreux plaisirs qui attirent les jeunes et se consacrer à leur grand «dada» — le sport. Un bon nombre des sportifs choisis sont étudiants à l'Université de Ljubljana, les autres sont dispersés à travers toute la Slovénie et aux lieux de travail les plus différents.

Arrêtons-nous pour quelques instants auprès de ces 18 Slovènes qui seront parmi les représentants yougoslaves choisis aux Jeux Olympiques de Mexico.

Marjana Lubej, plusieurs fois championne yougoslave dans les courses sur petites distances et au pentathlon, a eu cette année quelques résultats excellents. Il lui fut certes difficile de coordonner les exigences des études à l'Ecole Commerciale Supérieure de Maribor, où après son retour du Mexique elle devra passer son examen de

LES NOUVELLES

diplôme, avec les exigences imposées par la piste d'athlétisme. Et pourtant notre sympathique compatriote de Celje est venue à bout de ces difficultés. Cette année, Marjana a battu les records l'un après l'autre.

«Je suis heureuse de voir le Mexique. Je ne puis vous décrire ce que je ressens. Entrer dans l'arène olympique est pour chaque sportif la plus grande reconnaissance. Je ne regrette pas de m'être consacrée à l'athlétisme...»

En compagnie de Marjana il y aura encore sa compagne du club Nataša Urbančič et le jeune de Kranj, Polde Milek. Urbančičeva, qui est rentrée d'Australie à la mi-août, où elle a passé plus d'un an, fait partie des meilleures lanceuses de javelot en Europe, et Polde Milek a réalisé la norme olympique au printemps par ses résultats au saut en hauteur (très souvent il a sauté plus de 200 cm).

A ces trois athlètes se joindront encore six gymnastes, parmi lesquels il y a aussi un des favoris pour la médaille d'or olympique au cheval-arçons, Miro Cerar qui fut plusieurs fois champion d'Europe et du monde et vainqueur olympique à Tokyo. A côté de lui se produiront encore Milenko Kersnič, Janez Brodnik, Miloš Vrtič, Avgust Küssel et Tinček Šrot.

Dans l'expédition olympique il y a aussi les cyclistes connus du «Rog» de Ljubljana, Rudi Valenčič et Franc Škerlj, qui furent cette année les vainqueurs du «Tour» yougoslave et de la course internationale Alpe-Adria.

Avec l'excellent relais féminin de natation — Šegrt, Gašparac, Boban et Bjedov — partira le seul nageur de dos slovène qui fut plusieurs fois champion de Yougoslavie, Dani Vrhovšek de Ljubljana.

A la fin, nous ne devons pas oublier non plus les excellents basketballeurs Ivo Daneu et Aljoša Žorga, membres de l'Olympia de Ljubljana, qui se présenteront également aux Jeux Olympiques. Tandis que Daneu a déjà joué pour l'équipe nationale yougoslave plus de 160 matches et qu'il est devenu célèbre dans le monde entier par son jeu incomparable, Aljoša Žorga paraîtra pour la première fois dans une grande compétition, sous le signe des cinq cercles olympiques.

I. Vrník

DE-CI DE-LÀ EN NOS LIEUX

A **Breznica pod Stolom** eut lieu en août le premier meeting des apiculteurs après la dernière guerre. Les apiculteurs ont choisi cet aimable hameau de la Haute Carniole, parce que c'est là qu'est né Anton Janša — père de l'apiculture slovène et maître à la première école d'apiculture à Vienne. A cette réunion il y eut environ 4000 apiculteurs. Comme hôtes y participèrent aussi les présidents des unions provinciales d'apiculture de Carinthie, de Vienne et de la RFA. La première organisation d'apiculture slovène fut fondée en 1873. Elle se nommait la Société d'apiculture pour les apiculteurs de Styrie, de Carniole, de Carinthie et du Littoral. Ils avaient aussi leur revue «L'Abeille Slovène». Aujourd'hui, l'Union des sociétés d'apiculteurs de Slovénie comprend 5.800 membres, répartis en 42 sociétés d'apiculteurs et 230 familles d'apiculteurs. A leur meeting de Breznica, les apiculteurs ont parlé de leur travail dans le passé et de leurs projets d'avenir, entre autre aussi de la fondation d'une école d'apiculture. Il y eut ensuite un programme culturel avec la collaboration des jeunes de Breznica: la chorale France Prešeren et le groupe folklorique. De nombreux apiculteurs ont enfin visité la station de fécondation d'apiculture de la Želenica.

A **Mirna peč en Basse Carniole**, la nouvelle école «avance» vite. Elle aura huit salles de classe ordinaires et une salle spéciale. Elle comprendra aussi les bureaux de la direction et une bibliothèque scolaire. La construction se poursuit à un rythme accéléré, puisqu'elle doit être terminée dans la première moitié d'octobre, lorsqu'elle sera inaugurée à l'occasion de la fête communale.

Sur le **Žirovski vrh près de Škofja Loka**, les spécialistes terminent leurs recherches de sept ans, destinées à établir si dans le sol gris sablonneux de ce lieu il y a assez de minerai d'uranium pour que l'exploitation en vaille la peine. Selon certaines estimations, la production annuelle du minerai d'uranium du Žirovski vrh devrait couvrir les besoins pour trois à quatre centrales électriques nucléaires de 400 mégawatts chacune. Si les résultats des

recherches sont favorables, on pourra commencer dans quelques années à y creuser le minerai d'uranium.

A **Ribnica**, les touristes du pays et de l'étranger aiment s'arrêter. Cela est particulièrement manifeste dans le magasin des souvenirs de Ribnica, pour lesquels on a déjà obtenu jusqu'en août environ dix millions d'anciens dinars et l'on compte encore sur une recette de 5 millions ultérieurs jusqu'à la fin de l'année. Parmi les acheteurs de ces souvenirs, de l'étranger il y a le plus de Triestains, d'Autrichiens, d'Allemands et de Tchèques.

A **Mirna**, l'usine de jus de fruits et de spiritueux DANA fait de beaux progrès. Elle a maintenant 160 ouvriers et employés. La valeur de la production annuelle s'est accrue en 16 ans de 8 millions d'anciens dinars à 3 milliards cette année. Le collectif de DANA participe par son travail à toute l'économie et à la croissance de sa vallée. Récemment il a célébré deux nouvelles victoires importantes: la construction d'une nouvelle conduite d'eau et d'un nouveau service — celui de la mise en bouteilles des boissons rafraîchissantes. La conduite d'eau a valu 120 millions d'anciens dinars; de plus, les ouvriers ont fait encore 12.000 heures de travail volontaires.

Dans les **Znančeve njive à Novo mesto**, au déterrement des anciennes tombes de la période de Halstatt, les archéologues font des découvertes de plus en plus belles et précieuses. Dans la tombe d'un notable illyrien, ils ont trouvé de petits seaux de bronze, un casque, des colliers et des bracelets, une ceinture, une partie d'équipement de cheval et d'autres objets intéressants. Les archéologues ont déterré tous ces objets avec la terre qui les entoure pour les conserver. Les travaux de restauration montreront toute leur beauté. De nombreux archéologues du pays et aussi de l'Autriche, de la RFA et de l'Italie ont visité ces découvertes.

L'**asphalte de Črnomelj à Vinica** sera un véritable plaisir pour tous les visiteurs de cette belle région. Les travaux ont commencé en avril dernier. On compte qu'ils seront terminés avant même le 30 novembre prochain. La route modernisée contribuera sans nul doute à faire de Vinica le centre touristique de la commune.

MNENJA IN KRITIKA

Težave cerkve v Jugoslaviji?

Zdenko Rotar

Prav vsi deli slovenskega narodnega občestva, tisti, ki žive v domovini, pa tudi vsi tisti, ki so na tujem, imajo pravico izrekat mnenja o tem, kaj se dogaja v domovini, biti v skrbeh zanjo, ji želeli več napredka in seveda tudi biti dejaven za ta napredek. Tudi »Ameriška domovina«, slovenski dnevnik v Združenih državah Amerike, ima to pravico. Ne soglašam z mnenji nekaterih, ki oporekajo npr. Slovencem, ki so člani katoliških organizacij v tujini, da bi enakopravno in z isto veljavo čutili s svojo ožjo domovino, s svojim »starim krajem«. Take nestrpnne poglede zavračam. Mislim pa tudi, da bi lahko slovenske revije in časopisi v tujini mnogo več storili za to, da bi se povezanost vseh delov slovenskega naroda bolj poglobila in da bi prenehalo enkrat za vselej tudi nestrpnno gledanje, ki zanikuje človeku biti Slovenec, ker je takega ali drugačnega svetovnega nazora, ker je član te in ne druge politične organizacije.

S tega vidika imam ugovore ob sestavku »Težave Cerkev v Jugoslaviji«, ki ga je objavila »Ameriška domovina« 4. junija 1968. Odprto in brez strasti jih bom navedel z edinim namenom, da bi prispeval k resnični vzpostavitvi dialoga vseh Slovencev o njihovi domovini in njeni usodi.

Avtor omenjenega sestavka v listu trdi naslednje:

1. Da se je položaj Cerkev v Jugoslaviji precej izboljšal; po podpisu beograjskega protokola med sv. stolico in Jugoslavijo pa že celo močno normaliziral. So mnoga znamenja bolj urejenih razmer.

2. Vendar pa vse to še ne pomeni prave svobode vere in Cerkev. Drugače povedano: je dosežena določena stopnja te svobode, a do prave svobode je še precej.

3. Krščanstvo v Sloveniji doživlja pravo versko pomlad, ki se kaže v množičnem obiskovanju verskih obredov in na druge načine; vse blatenje Cerkev in protiverska propaganda v preteklosti pa je imela povsem nasproten učinek.

4. So dokazi omejevanja verske svobode. Najprej je tu »močna kritika s strani komunističnega časopisja in organizacij«, uperjena zoper delovanje Cerkev in duhovnikov. Poseben dokaz temu je izjava izvršnega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije v marcu 1968.

5. V »socialistični demokraciji«, pa naj

bo še tako sproščena, kakor hoče biti v Jugoslaviji, prava verska svoboda Cerkvi ne more biti dovoljena.

Avtor sestavka (N.) v listu celo dobesedno povzema »dokaze«, ki jih je že prej (4. aprila 1968) objavil »Katoliški glas«, časopis iz Gorice, ter »Naša luč« št. 6, list za slovenske izseljence v Zahodni Evropi, junija 1968 v Celovcu. Pa poglejmo nekatere »dokaze«, vživimo se vanje in pretehtajmo njihovo resničnost.

N. trdi, da so »tudi sicer... zavedni katoličani skoraj izključeni iz služb v državnih in gospodarskih ustanovah«. Po tej trditvi bi naj bili v državni upravi in gospodarstvu zaposleni »skoraj« samo komunisti in ateisti. Približno 70.000, kolikor je članov Zveze komunistov Slovenije, bi naj potemtakem nosilo na svojih ramenih prav vse, kar se dela pomembnega v Sloveniji, katoličan je lahko »skoraj« le privatnik. Vsi Slovenci iz tujine, ki so obiskali svojo domovino, svojce, prijatelje in znance, prav gotovo vedo, da to ni resnično, da je mnogo katoličanov tako »v državnih in v gospodarskih ustanovah«, da prav nič ne skrivajo svojega verskega prepričanja, da obiskujejo verske obrede javno in ne skrivaj itd.

Urednika ali avtorja sestavka v »Ameriški domovini« vabim, da na licu mesta pretehta svojo in mojo trditev.

V domovini štejemo kritiko kot bistven pogoj demokracije. Nihče, nobena organizacija ali ustanova ne more biti izvzeta od kritike; tudi duhovnik in Cerkev ne, pa tudi ne Zveza komunistov in funkcionar te Zveze. Slovenska Cerkev v domovini, z njeno hierarhijo na čelu, prav tako sprejema načelo kritike Cerkev in njenega delovanja. Taka kritika je eden izmed pogojev za dialog, tudi za dialog med marksizmom in krščanstvom, za dialog med marksisti in kristjani, ki mu je izmed vseh socialističnih dežel Jugoslavija dala prva pravo veljavo. Avtorju članka v »Ameriški domovini« ne more biti neznano, da verski časopisi in revije v Sloveniji že nekaj let kritično obravnavajo marksizem in socializem, pa nikomur ne pride na misel, da bi to imenoval napad na marksizem ali ogrožanje njegove svobode. Laični časopisi, posebno marksistični, pa objavljajo kritične zapise o religiji ali Cerkvi in redki so duhovniki, ki bi to a priori šteli

za napade na Cerkev in svobodo njenega delovanja. Cerkev, še posebno po drugem vatikanskem koncilu, sprejema kritiko. Še več. Navedli bi lahko številna mnenja teologov, ki izjavljajo, da marksistična kritika Cerkev in religije ni le dopustna, marveč celo koristna. Navsezadnje je tudi izjava nadškofa Pogačnika, na katero se N. sklicuje, da je »težava... v tem, ker vidijo ateisti v Cerkvi samo politično in socialno ustanovo«, na tej ravni. Ne zavrača kritike, marveč oporeka kriterijem neke kritike. Problem torej ni v kritiki kot taki, temveč v moralnih normah kritike in kritikov.

Soglašam z avtorjem, da so tudi pri nas možnosti za pravo pomlad krščanstva. Obe ma pa je tudi poznano, da je preosnovi krščanstva dal spodbudo drugi vatikanski koncil. Znano je prav tako, da je ena izmed temeljnih vrednot te preosnove dialog Cerkev s svetom, njena odprtost, drugačen odnos do ostalih Cerkev in do neverujočih. V tem smislu mnogi duhovniki Slovenije, kolikor smem soditi o njihovem delu, vlagajo velike napore za preosnovo. Eden izmed pogojev preosnove pa je tudi, da Cerkev popolnoma zavrže klerikalizem, tj. podrejanje vere in Cerkev koristim določene politike. Prava preosnova torej ni v bučnih ceremonijah, velikih romanjih, v zunanem izražanju nekega prepričanja, marveč v pravem dejavnem krščanstvu, ki je ljubezen, kakor je dejal eden izmed teologov. P. Miha Žužek je v slovenski cerkveni reviji »Cerkev v sedanjem svetu« (št. 5-6, 1968), ko je pisal o »krizi vere« v svetu ter pri nas, med drugim zapisal: »Ne sme nas motiti, če bomo še naprej doživljali verske krize... Računajmo torej z realnimi 35 %... Govorimo sicer o krizi vere. A tega ne smemo pojmovati tako, kakor da je Cerkev le ena izmed sil, ki se bore za to, da bi obdržale vpliv v svetu. Tako mišljenje bi pomenilo izdajo Cerkev.« Priporočam g. N., da si ogleda omenjeni članek, ki ga ni napisal marksist, marveč ugleden teolog in jezuit, da bi lahko dojel pravi smisel tega, čemur pravijo dandanes cerkveni ljudje »krščanska pomlad«.

Izjavo Izvršnega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva (SZDL) šteje avtor N. kot enega izmed glavnih dokazov za versko nesvobodo. Tej »osrednji vladni

organizaciji« (tako jo imenuje, ob tem pa pozablja, da deluje v SZDL mnogo, mnogo katoličanov!) zameri, ker opozarja na hude posledice verske nestrpnosti, zlasti če se ta vnaša med mlade ljudi in pa to, ker opozarja na nevarnost in posledice klerikalizma. Nisem poklican, pa tudi namena nimam, da bi branil vsako črko te izjave Izvršnega odbora SZDL. Prepričan pa sem, da sta verska (pa tudi protiverska!) nestrpnost ter klerikalizem dve stvari, ki ju je čas že zdavnaj preživel in ki ju ne zavrača le SZDL, marveč tudi Cerkev sama. To pa je lahko skupna osnova za dialog o tem, kaj je klerikalizem bil v preteklosti in kaj je lahko danes. O tem v naši domovini dialog že poteka. Namesto, da bi g. N. svojo kritiko postavil na to osnovo, pa a priori zavrača vsak pogovor o tem, da bi lahko zaključil, kako v »socialistični demokraciji sploh ni možna prava verska svoboda«. Za dialog o tem, kaj je klerikalizem lahko danes, pa se moramo vživeti tudi v sedanje razmere, ne le v Sloveniji, marveč v svetu sploh. Vživeti pa se moramo tudi v to, da je tudi Cerkev pred veliko dilemo, o kateri poteka dialog v njej sami: ali sprejeti sekularizacijo kot objektivni proces v svetu, pristati torej na to, da je ta svet vedno bolj samostojen in popoln tako v pogledu gospodarstva, politike, kulture, rekreacije, prosvete in vsega drugega; da zavrača kot edino kulturo — katoliško kulturo, kot edino prosveto — katoliško prosveto itn., hoče na tej osnovi uveljavljati krščanstvo zares kot dejavno ljubezen; ali pa se upreti temu svetu in poskušati zopet vzpostaviti krščanski svet, ki negira vse ostale sveto-ve. »Naj opozorim (pravi p. Miha Žužek v že omenjeni reviji) na nevarnost, ki so ji ponekod podlegli. Vero so hoteli narediti 'laže dostopno' in počasi je postala bolj družabnost, mladost, veselje. Vse to tudi je, a ne — bolj za ta svet kot za večnost. Število 'vernikov' je sicer raslo — a veselje se je spremenilo v žalost.«

Bistvena težava ne izvira iz tega, da socialistična demokracija, »pa naj je še tako sproščena, kakor hoče biti v Jugoslaviji«, ne dopušča verske svobode. Smisel težav je povezan s tem, kako kdo razume socialistično demokracijo in pa kako kdo razume poslanstvo Cerkev v svobodnem sve-

tu. V polemiki s sovjetskim ideologom Iljičevim sem že pred leti javno zavrnil njegovo pojmovanje demokracije, ki ima za cilj zapostavljanje vere, vernih ljudi in Cerkev. V dialogu z ljubljanskim teologom dr. Janezom Janžekovičem pa sva skupaj prišla tudi do mnogih stičnih točk, ki so lahko osnova za še popolnejšo socialistično demokracijo pri nas, v kateri bo svoboden tako marksist, kakor tudi kristjan. Prav bi bilo, če bi k temu prispevala tudi »Ameriška domovina«.

Švedska je najnovejši cilj naših izseljencev

Jugoslovani na Švedskem sodijo med naše »najmlajše« izseljence. Tja so se priselili največ v obdobju zadnje gospodarske konjunktore v tej deželi v letih 1964 do 1965. Le malo jih je šlo organizirano, v okviru sporazumov med švedskimi družbami in jugoslovanskimi zavodi za zaposlovanje. Večina jih je odpotovala na slepo srečo. Slišali so, da industriji primanjkuje delovne sile, da je tod življenjski standard tretji najvišji na svetu, za ZDA in Kanado, pa še kaj.

Največ jugoslovanskih izseljencev živi v Malmöju, mestu na skrajnem koncu Švedske, velikem kot Ljubljana. Toda srečaval sem jih tudi v polmilijonskem Göteborgu na zahodni obali, v Västerasu, Norrköpingu in Södertalju južno od Stockholma. Zakaj se jih je največ ustavilo v Malmöju, je težko z gotovostjo reči, vendar lahko predpostavljamo, da zaradi bližine kontinentalne Evrope in milega podnebja.

O naših izseljencih na Švedskem veliko vemo, pa vendar so nekatera osnovna vprašanja v zvezi z njimi še vedno brez odgovora. Vemo, da je vseh Jugoslovancev blizu 20.000. Od tega odpadeta dve tretjini na Srbe in Hrvate, Slovencev pa je zgolj okoli 10 odstotkov. Ne vemo, iz katerih slovenskih pokrajin jih je največ, kajti Slovenci niso šli na Švedsko samo zato, ker je bila njihova občina recimo gospodarsko premalo razvita. Kar je Slovencev, jih je šlo mnogo iskat večji zaslužek, avtomobile, denar za hišico, itd.

Izseljujejo se največ mladi ljudje. Večina je stara dvajset do trideset let in poročenih. Koliko ustvarjalnosti in delovne energije domovina izgublja z njihovim

odhodom, ni treba posebej poudarjati. A veliko se jih čez nekaj let vrne nazaj. Naturalizira se jih zelo malo, skoraj vsi ljubosumno čuvajo svoj rdeči potni list Seveda pa se jih nekaj izdaja za »politične begunce« zato, ker je na ta način veliko lažje dobiti dovoljenje za delo, streho nad glavo in socialno pomoč v prvih trenutkih. »Zakaj se izdajate za politične emigrante, če dobro veste, da niste?« sem vprašal nekatere izmed njih. »Zato, ker za ekonomsko emigracijo nihče ne daje podpore.«

Moram povedati, da je to že več kot eno leto star odgovor. 1. marca 1967 je začel veljati jugoslovansko-švedski sporazum o jugoslovanskih delavcih. Po tem sporazumu nihče več ne more priti na Švedsko, če nima prej zagotovljenega dela in stanovanja ter v žepu dovoljenje za delo, ki si ga je moral preskrbeti prek švedskih diplomatskih predstavništev že v domovini.

To je v začetku povzročilo velikansko razburjenje med onimi, ki so se z otroki vred in številnimi kovčki ter culami znašli v Trelleborgu, najjužnejšem švedskem pristanišču, kamor vozi železniški trajekt iz Vzhodne Nemčije. Švedske oblasti so kajpak dale povratno karto vsem onim, ki se niso mogli izkazati, da imajo zagotovljeno delo in stanovanje. Veliko takih »turistov« sploh ni stopilo na tla Švedske.

Ostali so nadaljevali pot do cilja. Kmalu so lahko videli, kako grenak kruh je v tujini. Švedska, čeprav evropska država, se po načinu življenja in mentaliteti bistveno razlikuje od kontinentalne Evrope. Jezik je težak in po statistikah, narejenih na osnovi anket, jih ima večina velike težave s sporazumevanjem. To jih sili v izolacijo ali pa v združevanje v skupine rojakov. Vendar, kolikor sem mogel sam ugotoviti, žive Slovenci pretežno sami zase in se le malo družijo tako z rojaki iz Slovenije kot drugih jugoslovanskih republik. Navezovanje stikov s Švedi je težavno in sila počasno. Najmlajši ljudje in oni, ki znajo angleško ali nemško, imajo edini manj težav pri sporazumevanju s Švedi.

Kako razbiti to izolacijo, je problem, s katerim se resno ukvarjajo same Švedske oblasti. Izseljenci nimajo lastnih časopisov in revij, zato so navezani zgolj na poštno in tiskovno pošiljke iz Jugoslavije. Slovenskih časnikov ali revij ni mogoče kupiti v prosti prodaji, ker se jih ne spleča pošl-

ljati. Pomaga edinole individualna naročnina.

Slovenci skoraj nimajo klubov, v katerih bi se zbirali in kulturno udeleževali. Pač pa je treba povedati, da obstaja nekaj naših nogometnih moštev, katera sestavljajo seveda največ Srbi in Hrvati.

Razen jeziku se je treba na Švedskem privaditi tudi novemu načinu življenja. Treba se je navaditi novega reda, novih navad, spoznati, kako lahko človek najceneje in najbolje kupuje različne reči. Treba je opremiti svoje stanovanje s številnimi malenkostmi, brez katerih človek težko shaja in katere vse stanejo. Ni torej dno, če so bili mnogi razočarani, ker si že v prvih šestih mesecih niso mogli kupiti avtomobila. To so težave, ki čakajo skoraj vsakega izseljenca, in preden jih premeta, traja vsaj eno leto in stane čedne denarce.

Kasneje gre seveda mnogo laže. Slovenci so pri delu vestni in prizadevni, zato dobro zaslužijo in delodajalci jih upoštevajo. Toda kaj, šment, ko pa davki od plače toliko poberejo! Švedska je med deželami z najvišjimi davki na svetu. Še sreča, da gre velik del teh obveznih dajatev za široko razvit sistem socialnega in zdravstvenega zavarovanja, do katerega imajo priseljenci pravico takoj, ko dobijo od švedskih oblasti dovoljenje za bivanje. Ta določba velja od začetka letošnjega leta, prej pa je bilo treba čakati na vsakokratno 1. januar in vsakdo je moral upati, da do novega leta ne bo zbolel.

Kot rečeno, se jih po petih letih večina vrne domov. So bogatejši za nekaj milijonov starih dinarjev, toda kaj more odtehtati njihove izkušnje?

Mitja Jermol

»Jugoslovan na Švedskem«

Že preteklo leto je delovna skupina za vprašanja priseljencev (Arbetsgruppen för invandrarfrågor) v Stockholmu izdala priročnik o pravicah in dolžnostih tujcev pod naslovom »Jugoslovan na Švedskem«. Priročnik je v srbohrvatskem jeziku. Namenjen je tako Jugoslovanom, ki šele razmišljajo o odhodu na delo na Švedsko, kakor tudi tistim, ki se na novo okolje že privajajo. »Priseljenec se mora navaditi življenja v novi deželi in vsekakor mora računati tudi na številne težave. Da pa bi se bolje znašel, so mu nujni podatki o deželi in njenih ljudeh. Švedske oblasti in orga-

nizacije priseljencem rade pomagajo,« pravi v spremni besedi knjige Rune B. Johansson, minister za notranje zadeve. Knjižica je v resnici več kot koristen priročnik vsem našim ljudem na Švedskem, saj jih seznanja tako s splošnimi življenjskimi in delovnimi pogoji v tej deželi, kakor tudi s posebnostmi, ki veljajo samo za naše ljudi. Posebno so koristni izvlečki iz predpisov delovne in socialne zakonodaje, o zdravstveni zaščiti ter o davkih.

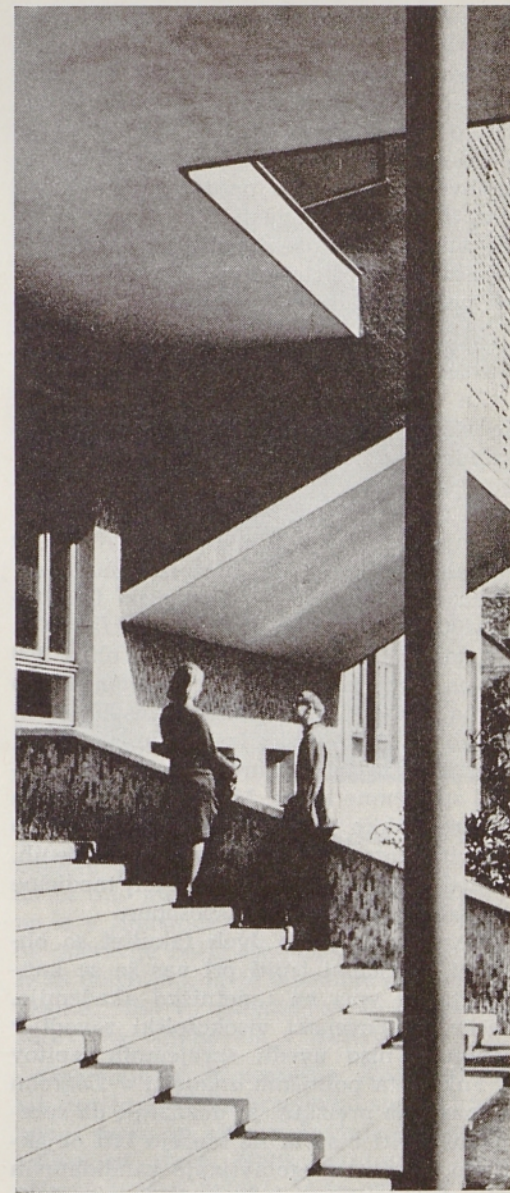
Naši graditelji v 37 državah

Jugoslovanska gradbena podjetja so delala lani v 37 državah ter opravila delo v vrednosti nad 94 milijonov dolarjev. V prvem trimesečju letos pa so naša gradbena podjetja sklenila pogodbe v tujih deželah v višini 118.480.000 dolarjev, kar je za 21,3 odstotka več kakor v enakem obdobju lani. V prvem letošnjem trimesečju so opravili dela v vrednosti 27.433 tisoč dolarjev, kar je za 62,3 odstotka več kot lani v enakem obdobju. Poleg dosedanjih, se odpirajo nove možnosti za prevzem gradbenih del v Nemčiji, Kuvaitu, Libiji in v nekaterih drugih državah.

Ena najmočnejših zgradb v Adis Abebi, glavnem mestu Etiopije, je nova Spominska bolnišnica, katero gradi cesar Haile Selasie v spomin svojemu padlemu sinu, Hararskemu vojvodi. To mogočno zgradbo grade jugoslovanska podjetja »Napred« iz Beograda in Montažno-projektivno podjetje iz Sarajeva, člani združenja »Union-inženiring«.

Za gradnjo bolnišnice je leta 1963 etiopska vlada razpisala mednarodni razpis. Predračunska vrednost gradnje je znašala okoli 23 milijonov etiopskih dolarjev (11,5 milijarde starih dinarjev). Jugoslovansko združenje »Union inženiring« je prvič sodelovalo pri takšnem mednarodnem razpisu in ni mnogo upalo na uspeh, saj so svoje ponudbe poslale znane gradbene družbe iz Izraela in ZR Nemčije. Ker pa so bili jugoslovanski graditelji v svoji ponudbi za tri odstotke cenejši od ostalih, so delo dobili.

Bolnišnico grade že pet let. Nad sto inženirjev in tehnikov iz Jugoslavije je že sodelovalo pri tej veliki gradnji. Nekateri izmed njih delajo na tem gradbišču že od začetka. Sicer pa se je vsak, ki se je odločil, da bo sodeloval pri gradnji, moral ob-

vezati, da ostane najmanj leto dni. Pri gradnji je sodelovalo okoli deset tisoč domačinov, za katere je to veliko gradbišče velika šola. Nad petdeset ne kvalificiranih domačih delavcev so naši strokovnjaki naučili raznih obrti. Mnogi med njimi so postali visoko kvalificirani mojstri.

Spominska bolnišnica v Adis Abebi je največji tovrstni objekt v Afriki in bo naj sodobneje opremljena. Čeprav v pogodbi to ni bilo predvideno, je precejšen del gradbenega materiala iz Jugoslavije. Dela

Zaročenca Milan in Magdalena, ki sta bila težko poškodovana ob eksploziji v kinu. Magdaleni so morali odrezati obe nogi

Umrli je Franček Drenovec

V zadnjih dneh avgusta je prenehalo biti srce človeka, polnega najlepših idealov in novinarja Frančka Drenovca. Kljub svoji izredno žilavi življenjski sili ni mogel kljubovati zahrbtni bolezni.

Franček Drenovec se je rodil leta 1917 v Lokvah pri Krškem. Študiral je v Nancyju v Franciji, v nemirnih dneh pred drugo svetovno vojno pa se je vrnil v Ljubljano. Takoj ob začetku vojne se je priključil osvobodilnemu gibanju. Okupator ga je odgnal v internacijo na Rab, po kapitulaciji Italije pa se je priključil borcem v domovini. Že med vojno je začel svojo novinarsko pot, ki ji je kasneje posvetil vse svoje življenje. Najprej je bil direktor urada za informacije pri slovenski vladi, nato pa ataše za tisk našega veleposlaništva na Dunaju. Ko se je vrnil, je bil direktor programa radia Ljubljana, nato pa urednik Slovenskega poročevalca in Dela. Štiri leta je bil tudi dopisnik Tanjuga v Gani, zadnja tri leta pa je delal kot dopisnik agencije Tanjug za Slovenijo.

Pred meseci se je rade volje odzval našemu vabilu in sodeloval tudi pri delu uredniškega odbora Rodne grude. Njegove misli in predlogi so bili resničen odraz njegovih prizadevanj po prikazovanju resnice in njegove trdne vere v plemenitost socialističnih načel.

Uredništvo

Čebelarški tabor

Na Breznici pod Stolom je bil v avgustu prvi čebelarški tabor po zadnji vojni. Čebelarji so si izbrali svoj tabor v tej prijazni gorenjski vasi zato, ker je bil tukaj rojen Anton Janša — oče slovenskega čebelarstva in učitelj na prvi čebelarški šoli na Dunaju. Na taboru se je zbralo okrog 4000 čebelarjev. Kot gostje so se ga udeležili tudi predsedniki deželnih zvez za čebelarstvo Koroške, Dunaja in ZR Nemčije. Prva slovenska čebelarška organizacija je bila ustanovljena leta 1873. Imeli so tudi svoj časopis »Slovenska čebela«. Danes ima Zveza čebelarških društev Slovenije 5800 članov, ki so vključeni v 42 čebelarških društev in 230 čebelarških družin. Na breznickem taboru so čebelarji razpravljali o svojem delu v preteklosti in o bodočih načrtih, med drugim tudi o ustanovitvi čebelarške šole.

so v zaključni fazi in konec leta bo nova bolnišnica, ki bo imela devet operacijskih dvoran, opremljenih za najbolj zahtevne operacije, izročena svojemu namenu in bo lahko sprejela prve bolnike.

Da je investitor z našimi graditelji res zadovoljen dokazuje predvsem tudi novo naročilo, ki so ga oddali brez razpisa jugoslovanskemu združenju »Union inženiring« — gradnjo medicinske fakultete v vrednosti pet milijonov etiopskih dolarjev.

Mladi so željni znanja

Za prvi letnik ljubljanske univerze se je v novem šolskem letu priglasilo 3336 kandidatov za redni študij in 248 izrednih študentov, kar je največje število v zadnjih treh letih.

Največ študentov, in to kar 770, se je vpisalo za študij na filozofski fakulteti, nekaj manj — 536 na ekonomski fakulteti, 400 študentov bo študiralo na fakulteti za naravoslovje in tehnologijo, blizu 300 pa na medicinski fakulteti. Medtem ko so se na druge fakultete lahko vpisali vsi, ki imajo ustrezno šolsko izobrazbo, so morali kandidati za arhitekturo in medicino opraviti sprejemne izpite. Medicinska fakulteta namreč lahko sprejme v prvi letnik samo 150 študentov, torej polovico priglašeni. Izmed priglašeni bodo za študij medicine skušali izbrati najbolj sposobne.

Razen omenjenih dveh fakultet so obvezni sprejemni izpiti pri nas še za kandidate za vpis na umetniško akademijo. Sicer pa slovenski visokošolski zavodi v glavnem niso uvedli sprejemnih izpitov

Fakulteta političnih znanosti v Zagrebu je naredila preizkus, ki dokazuje, da sprejemni izpiti niso in ne morejo biti objektivno merilo za ugotavljanje kandidatovih sposobnosti. Sprejemni izpit je preizkušnja trenutnega znanja in ni in ne more biti merilo za človekove sposobnosti. Ker imajo več znanja tisti mladi ljudje, ki so se šolali v večjih mestnih središčih, kjer so šole boljše opremljene in imajo v večini tudi boljše učitelje in profesorje, je nekako samo ob sebi umevno, da bolje in lažje opravijo sprejemne izpite kandidati iz mest, kakor tisti s podeželja. Zato so po mnenju zagrebške fakultete političnih znanosti najpravičnejše merilo za sprejem mladih ljudi na visoke šole njihovi uspehi v srednjih šolah.

Gnusni zločini teroristov

Ob 2.13 ponoči 25. septembra je v garderobi beograjske železniške postaje eksplozirala podtaknjena mina in hudo ranila dvoje, laže pa trinajst ljudi. Ta eksplozija je bila peta v seriji terorističnih akcij, ki so se v minulih mesecih zgodile v Beogradu. Največ žrtev je bilo 13. julija, ko je ob 21. zvečer eksplozirala podtaknjena mina v nabito polni dvorani kina »20. oktober«.

Metoda zahrbtnega podtikanja eksploziva na krajih, kjer se zbira največ ljudi, je najboljši dokaz zahrbtnosti teh nizkotnih zločincev. Več kakor jasno je, da gre pri teh zločincih za organizirano teroristično akcijo, za katero stojijo znani teroristični zločinci, člani emigrantskih četniških in ustaških organizacij, ki delujejo v Franciji in Zahodni Nemčiji. Ti podli izvržki, ki žele na vsak način škodovati Jugoslaviji ter izzvati med občani vznemirjenje, za svoj gnusni namen ne izbirajo sredstev, ni jim mar nedolžnih žrtev lastne krvi.

Terorist Ivan Jelić, ki je bil aretiran nekaj dni po prvi diverzantski akciji, ki je bila na beograjski železniški postaji letos 23. maja, pri kateri je bilo ranjenih 12 ljudi, je prispel iz Avstrije. Pred sodiščem je razkril in potrdil že tako znane metode terorističnih »instruktorjev«, ki z grožnjami in terorjem med našimi ljudmi v tujini iščejo svoje pomočnike, katere nato pošiljajo na teroristične akcije v Jugoslavijo.

Najnovejši teroristični zločin na beograjski železniški postaji je upravičeno izzval nepopisno ogorčenje in obsodbo med našimi ljudmi ne samo v Jugoslaviji, temveč v enaki meri tudi v tujini.

Slovenska škofa na obisku med izseljenci

Konec avgusta je obiskal Cleveland mariborski škof dr. Maksimiljan Držičnik. V Clevelandu je med drugim vodil proslavo 75-letnice ustanovitve župnije sv. Vida, ki je največja slovenska župnija v tem milijskem ameriškem mestu.

Na povabilo slovenskih izseljenskih duhovnikov, ki delujejo med našimi izseljenci v Avstraliji, je letos v oktobru obiskal to deželo apostolski administrator Slovenskega primorja, škof dr. Janez Jenko. Škof dr. Jenko bo v nedeljo 20. oktobra v Melbournu blagoslovil cerkev sv. Cirila in Metoda ter birmal slovenske otroke. V Avstraliji živi veliko naših izseljencev doma s Primorske, ki so se morali pred desetletji pred fašističnim terorjem izseliti v tujino.

Velik konjeniški turnir v Lipici

V kobilarni Lipica pri Sežani je bilo 17. avgusta državno prvenstvo v dresurnem jahanju. Prvo mesto je zasedel domačin Klavdij Maver. Le-ta je z žrebcom Napolitano Gratioza dosegel 479 točk, drugo mesto pa je zasedla Mojca Koren Vončina, ki je že prej dosegla velike uspehe tudi na mednarodnih konjeniških prireditvah. Tretji je bil beograjski jahač Bogdan Milić.

Naslednjega dne pa je bil v Lipici še medklubski konjeniški turnir, kjer so tekmovali jahači iz Slovenije in ostalih republik za nagrado podjetja Gruda export-import in za nagrade podjetja Tehno-impex prav tako iz Ljubljane. Prireditelj je pritegnila številne domače in tuje turiste in ljubitelje konjeniškega športa.

Jože Mejač

Dolenjski polharji so letos dobre volje, saj je letos žir zelo dobro obrodil, zato je bila poljša letina obilna. Mastni polhi so za mnoge zelo okusna pečenka, pa tudi kožice gredo dobro v denar.

V novo življenje

Srce je motor našega življenja. Če odpove, nam življenje ugasne. Na svetu je veliko ljudi bolnih na srcu. Samo pri nas v Sloveniji pravijo, da je takšnih bolnikov blizu 30 do 40 tisoč. Še do nedavna so mnogi izmed teh živeli od danes do jutri, njihovo upanje, da bi kdaj ozdraveli, je bilo zelo majhno. V zadnjem času pa smo na področju zdravljenja srčnih bolezni doživeli velike spremembe; med temi je vsakakor najpomembnejša uspešna presaditev srca. Pri zdravljenju srčnih bolezni zdravniki danes uspešno uporabljajo nove metode. Obolele srčne zaklopke zamenjujejo z umetnimi itd. Tudi na ljubljanski kliniki je zdravniška ekipa pod vodstvom našega kardiologa profesorja dr. Košaka opravila že vrsto težkih operacij srca, ki so dobro uspele. Pred letom dni je obiskal Jugoslavijo znameniti kardiolog iz Houstona v ZDA profesor dr. DeBakey, ki je zdravniško vedo obogatil z novimi dosežki pri srčnih operacijah, posebej pri uporabi umetnih srčnih zaklopk.

Znameniti zdravnik je med svojim bivanjem v Jugoslaviji tudi na ljubljanski kliniki s svojo in ob sodelovanju naše ekipe opravil nekaj težkih operacij srca, ki so dobro uspele. Nekaj naših bolnikov je pa operiral tudi na kliniki v Houstonu.

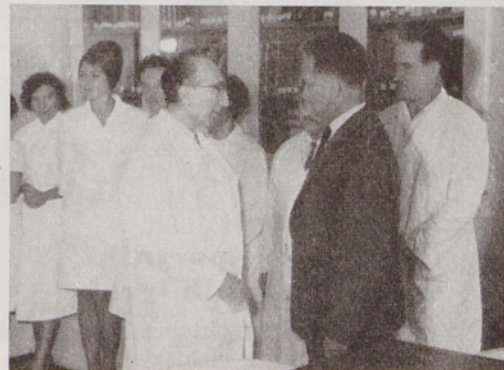
Ana Župančičeva, žena delavca pri podjetju Tehnograd iz Trnovca v Ljubljani, je bila hudo bolna na srcu. Zavedala se je, da ji je življenje le še kratko odmerjeno. Kako bridka je ta zavest, če imaš komaj trideset let. Po operaciji na ljubljanski kliniki, ki jo je prestala lani, je zdaj vsa prerrojena. Spet doma opravlja vsa domača dela in v času, ko boste to brali, bo tudi spet zaposlena v tovarni Šumi, kjer je prej delala.

Tudi Jože Drnovšek, učitelj za tehnični pouk iz Ljubljane, je bil lani operiran na ljubljanski kliniki. Težko operacijo, pri kateri so mu odstranili bolne srčne zaklopke in jih nadomestili z umetnimi, je izvedel ljubljanski kardiolog dr. Košak. Operacija je trajala od pol sedme zjutraj do pol druge ure popoldne. Danes je Jože Drnovšek čisto drug človek. Spet je v šoli med svojimi učenci.

Ljubljančanko Mileno Jeranovo je lani operiral dr. DeBakey na kliniki v Housto-

Pacient, ki so mu vstavili umetne srčne zaklopke

Dr. DeBakey na ljubljanski kliniki

nu. Pri pregledih na ljubljanski kliniki so namreč ugotovili, da ima tako slabo srce, da bi bilo mogoče operacijo izvesti uspešno le v Houstonu, kjer je klinika za takšne operacije boljše opremljena. Odločila se je za dolgo pot, ki je z letalom pravzaprav kratka, in v spremstvu ljubljanskega zdravnika odpotovala v Ameriko.

Operacija se je posrečila. Ko je zdravnik veselo novico z brzojavko sporočil njenemu možu in sinu v Ljubljano, sta zajokala od sreče. Velik pozdravni napis »Mama je spet doma!« jo je pričakal pred domačo hišo, ko se je vrnila iz Houstona. Tistega srečanja z domačimi ne bo nikoli pozabila, kakor tudi ne zlatih rok zdravnika mojstra DeBakeya, ki so ji vrnilo življenje.

V njihovem domu v Janežičevi ulici v Ljubljani imajo v posebni vitrini številne fotografije dr. DeBakeya in njegove soproge.

»To se ne da z ničemer poplačati,« pravi, »saj prej skoraj nisem več živela. Skoraj vse dneve sem preležala v postelji. Dr. DeBakey mi je vrnil življenje in zdravje.«

Marjana Lubej, večkratna jugoslovanska prvakinja v tekih na kratke proge, vodi na XXIV. državnem prvenstvu v Celju

Slovenski športniki na olimpijskih igrah

Ko se bodo letos 12. oktobra zvrstile na osrednjem stadionu v mehiškem glavnem mestu Ciudad Mexicu vse države — udeleženke letošnje XIX. olimpiade, bomo preko televizijskih zaslonov pozdravili med Jugoslovani tudi 18 slovenskih deklet in fantov.

Vsi so zaslužili, da zastopajo barve Jugoslavije na največji športni predstavi sveta v letošnjem letu. Veliko je bilo treba vložiti naporov, marsikdaj se je bilo treba odreči mnogim mladostnim užitek, mnogemu, ker vedno pričara mladost privlačno, in se posvetiti velikemu »konjičku« — športu. Mnogi med izbranimi športniki so študentje na ljubljanski univerzi, drugi pa so raztreseni po vsej Sloveniji na najrazličnejših delovnih mestih.

Ustavimo se za nekaj trenutkov pri teh 18 Slovencih, ki bodo med izbranim jugoslovanskim zastopstvom na olimpiadi v Mehiki. Prepustimo najprej besedo atletom.

Marjana Lubej, večkratna jugoslovanska prvakinja v tekih na kratke proge in v peteroboju, je zabeležila letos nekaj izvrstnih rezultatov. Težko je bilo sicer uskladi študijske zahteve na Višji komercialni šoli v Mariboru, kjer bo Marjana po vrnitvi iz Mehike opravila še diplomski izpit,

za zahtevami, ki jih ji je vsiljevala atletska steza. Vendar pa so letos Marjanini rekordi deževali tako rekoč drug za drugim.

»Srečna sem, da bom videla Mehiko. Ne morem vam opisati svojih občutkov. Stopiti v olimpijsko areno je za vsakega športnika največje priznanje. Ni mi žal, da sem se posvetila atletiki...«

V Marjanini družbi bosta še njena klubska kolegica Nataša Urbančičeva in Kranjčan Polde Milek. Urbančičeva, ki se je sredi avgusta vrnila iz Avstralije, kjer je preživela več kot leto dni, sodi med najboljše metalke kopja v Evropi, Milek pa je s svojimi rezultati v skoku v višino (letvico je nič kolikokrat preskočil preko 200 cm) že spomladi izpolnil olimpijsko normo.

Trem atletom se bo pridružilo še šest telovadcev, med katerimi bo tudi eden izmed favoritov za zlato olimpijsko medaljo na konju z ročaji, večkratni svetovni in evropski prvak ter olimpijski zmagovalec iz Tokija Miro Cerar. Poleg njega bodo nastopili še Milenko Kersnič, Janez Brodnik, Miloš Vrtič, Avgust Küssel in Tine Šrot.

V jugoslovanski olimpijski odpravi sta tudi znana kolesarja ljubljanskega »Roga« Rudi Valenčič in Franc Škerlj, ki sta letos slavila pomembni zmagi na jugoslovanskem Touru in na mednarodni dirki Alpe-Adria.

Z odlično žensko plavalno štafeto — Šegrtovo, Gašparčevo, Bobanovo in Bjezdovo, bo tudi edini slovenski plavalec hrbtnega sloga in večkratni državni prvak in rekorder Dani Vrhovšek iz Ljubljane.

Na koncu ne smemo pozabiti tudi na odlična košarkarja Iva Daneva in Aljoša Žorgo, člana ljubljanske Olimpije, ki se bosta prav tako predstavila na olimpijskih igrah. Medtem, ko je Daneu odigral za jugoslovansko reprezentanco že več kot 160 tekem in je s svojo neprekosljivo igro zaslovel po vsem svetu, bo Aljoša Žorga prvokrat nastopil na veliki predstavi v znamenju petih olimpijskih krogov.

Ivan Virnik

Neprekosljiv mojster na telovadnih orodjih

Pot, ki je od Novega mesta prek Pariza in Amsterdama do Berlina popeljala danes že 70-letnega mariborskega pravnika Lona Štuklja k edinstveni olimpijski žetvi v analih slovenske športne zgodovine, je pred tremi desetletji in leti pred zadnjo vojno, ostala vse do današnjih dni primer vreden spoštovanja in največjih časti.

Leon Štukelj uživa jesen svojega življenja v Mariboru, čeprav je s srcem in dušo, kot rad nič kolikokrat pove, še vedno med dolenjskimi griči in vinogradi. V Novem mestu mu je na pragu našega stoletja tekla zibel in nanj ga še dandanes vežejo najlepši spomini.

»Pisali smo leto 1908, ko sem se prvič srečal s telovadnico. Stopil sem med naraščaj novomeškega Sokola. Bilo mi je tedaj okroglih deset let. Z orodno telovadbo sem takrat pravzaprav šele dobro začel in jo pospešeno gojil v nižji gimnaziji, še posebej vneto v III. in VII. razredu. Tedaj pa me je kar čez noč ujela mobilizacija in moral sem v avstrijsko vojsko.«

»Kako pa je bilo potem, ko ste odložili vojaško suknjo?«

»Spet sem nadaljeval pri Sokolu, vendar v teh letih že kot član. Za telovadbo je bilo tiste čase v Novem mestu precej zanimanja, morda še največ zato, ker so imeli v sokolski župi Metličane, ki so daleč naokoli sloveli kot odlični telovadci. Med njimi je bil najbolj znan Karel Fuks, ki je bil kasneje inženir v Ameriki. Čez lužo jo je mahnil, ker se je zbal vojaške suknje.«

»Verjetno se dobro spominjate prvih nastopov med najboljšimi takratnimi jugoslovanskimi telovadci?«

»Leta 1922 sem nastopil na akademiji ljubljanskega Sokola. Takrat sem spoznal tudi poznejšega svetovnega prvaka Petra Šumija, s katerim sva še nekajkrat nastopila skupaj. Leta so šla mimo nas kot za stavo in pred menoj so bile že VIII. letne olimpijske igre v Parizu. Za vselej mi bodo ostale v najlepšem spominu. Osvojil sem namreč dve zlati medalji. Za vaje v mnogoboju in za vajo, ki sem jo pokazal na drogu. Deležem sem bil velikih časti. Že v popoldanskih urah je pariški list »Matin« objavil na prvi strani mojo fotografijo z rezultati naših tekmovanj. Najbolj jezni pa so bili Italijani, ki jim moja zmaga ni šla v račun.«

Leon Štukelj ni stopil na oder zmagovalcev samo v Parizu. Že štiri leta pozneje je v Amsterdamu spet segel po zlati olimpijski medalji. Dobil jo je za vajo na krogih. Za nameček je med posamezniki osvojil še eno bronasto medaljo, na olimpijskih igrah 1. 1936 pa se je s še eno srebrno medaljo slednjič poslovil od telovadbe.

F I L A T E L I J A

65-letnica Ilindenske vstaje

Letos je minilo 65 let od Ilindenske vstaje v Makedoniji. V počastitev te pomembne zgodovinske obletnice je naša poštna uprava izdala 2. avgusta posebno priložnostno znamko za 50 par.

Ta priložnostna znamka prikazuje lesen top, obit z lesenimi obroči, s katerim so se Makedonci v tej vstaji borili proti Turkom. Okoli topa je lorovor venec, ki oklepa zgoraj letnici 1903 in 1968. Znamka je temno oranžne barve, le lorovor venec je zlat. Osnutek za to znamko je delo beograjskega akademskega slikarja Andreja Milenkoviča, tiskal pa jo je zavod za izdelovanje bankovcev v Beogradu v ofsetnem in črnem tisku. Tiskana je v polah po 50 znamk. Meri 30 × 37 mm, brez belega roba pa 26 × 33 mm. Zobčana je grebena-sto 12 1/2.

Ilindenska vstaja proti Turkom je izbruhnila 2. avgusta 1903 v bitoljskem okrožju in je skrajša imela precej uspehov. Spričo neenotnosti in vodstvu in slabe pod-

pore iz drugih okrožij pa je bila vstaja v novembru istega leta neusmiljeno in krvavo zadušena.

4. julija je bil v Škofji Loki 13. tradicionalni izseljenski piknik. Pošta Škofja Loka je imela na svoji izpostavi v loškem gradu poseben spominski poštni žig. Z njim je žigosala predvsem razglednice in pisma, ki so jih poslali naši izseljenci s tega srečanja. Štiri srca v žigu so znani narodni motiv iz Škofje Loke.

V spomin na to srečanje so se dobili tudi razni spominski ovitki.

V soboto in nedeljo 13. in 14. julija je bilo v Mirni na Dolenjskem drugo srečanje dolenjskih izseljencev. Oba dneva je imela pošta v Mirni spominski poštni žig. V sredini žiga so obrisi Mirne.

PTT se je tako letos oddolžila slovenskim izseljencem z dvema spominskima poštnima žigoma, ki naj izpričujeta njihovo tesno povezanost z domovino.

Poletje v znamenju lepega

Svet naivnih in Forma viva
v Kostanjevici na Krki

Krsto Hegedušič, zbiralec Gerhard Ledič in Lado Smrekar po otvoritvi razstave Svet naivnih v Kostanjevici

Stara mati — lesena soha, ki jo je izdelal Peter Jovanović izpod Blegaša

Letošnja kostanjeviška srečanja so nad vse bogata. Dvoje velikih dogodkov je dalo poletju pod Opatovo goro posebno obeležje: razstava del jugoslovanskih naivnih slikarjev ter kiparski simpozij Forma viva. Prireditvi, ki sta pritegnili v to starodavno mesto na otoku Krke tisoče obiskovalcev, sta potrdili besede znanega hrvaškega slikarja, utemeljitelja hlebinske šole naivnih, Krsta Hegedušiča, ki je ob otvoritvi razstave naivnih slikarjev Jugoslavije dejal: »Sama Kostanjevica je klasičen primer, da ni in da nikoli ni bilo krize kulture. Kot majhno središče je s svojo aktivnostjo Kostanjevica že dala (in še daje) lekcije našim kulturnim središčem o tem, kako je treba delovati za razcvet umetnosti.«

Kostanjeviška razstava, ki so jo imenovali Svet naivnih, je obsegala 103 dela 46 avtorjev, ki so v veliki večini tudi sami prišli na otvoritev. Ob zvokih hlebinske glasbe, v Hlebinah deluje skupina svetovno znanih naivnih umetnikov, so odprli razstavo, za katero so zbirali gradivo več kot leto dni. Na voljo ga je dal lastnik najpopolnejše zbirke del jugoslovanskih naivnih slikarjev novinar Gerhard Ledič iz Zagreba. Njegova zbirka je po veličini, bogati dokumentaciji in kakovosti najodličnejša zbirka, ki je po vojni zrasla pri nas.

»Pol čara naivnega slikarstva se skriva v neznanju,« pravi Krsto Hegedušič. »To neznanje, ta nesprenost sta ustvarjala naključnosti in nepričakovanosti, ki so likovno zanimive kot slikarstvo otrok. Če bo tako tudi za naprej, se lahko spričo iskrenosti, poštenja, ljubezni in volje za delo nadajamo še svetlih trenutkov našega naivnega slikarstva.«

Med avtorji hlebinske šole in od drugod so opazna tudi dela slovenskih naivnih slikarjev: Magyarja, Tisnikarja in Jakija (slednja sta komajda še naivca), Repnika in Arzenška, Mihečiča, Peternelja in Plemlja. Preprostost in nešolan izraz so bistvene poteze te naivne izpovedi o življenju in svetu okoli sebe, ki veje s platen in stekel del, ki jih je ravnatelj Lamutovega likovnega salona ter Gorjupove galerije Lado Smrekar razpostavil v starem kostanjeviškem gradu na otoku. Razstavo del naivnih slikarjev Jugoslavije si je ogledalo skoraj 8000 obiskovalcev, kar je za mestec, ki šteje okoli petsto prebivalcev, zares veliko.

Že v času razstave del jugoslovanskih naivnih slikarjev se je začel tudi letošnji kiparski simpozij, s katerim je bila Kostanjevica znova postavljena v središče slovenskega likovnega dogajanja. Kiparski simpozij Forma viva pomeni več kot samo srečanje znanih kiparjev z vsega sveta. Forma viva pomeni »živa oblika«, pomeni pa še vrsto del, s katerimi postaja mestece vsako leto bogatejše. Lepota, ki jo vanj prinašajo udeleženci Forme vive s svojimi deli, ki jih ustvarjajo v starem kostanjeviškem samostanu (tega sedaj že vrsto let rekonstruirajo), ne pozna jezikovnih pretek.

Letošnjega kiparskega simpozija so se udeležili naslednji kiparji: Eugen Ciuca (Romunija), Alexander Ilečko (ČSSR), Peter Jovanović, Slovenija, Bogisav Živković, Srbija, Laurence Whitfield (Velika Britanija) ter Takeda Mitsuyuki iz Japonske. Najprej je prišel romunski kipar Eugen Ciuca, ki je dal s svojo zagnanostjo letošnjemu kiparskemu simpoziju pečat: obdelal je hrast v Steber staršev, ustvaril je še dvoje del ter podaril Kostanjevici velik spomin partizanom. V »prostem« času je ustvaril vrsto slikarskih del, ki jih je razstavil v galeriji v Krškem. Ciuca je prišel v Slovenijo iz Italije. Tam je lani v Pontelognu pri Padovi postavil velik kip Danteja ter zanj v domovini kiparjev požel vrsto pohval. Po raznih evropskih mestih je razstavljal že več kot dvajsetkrat. Alexander Ilečko je v kratkem času izklesal dvoje kipov, Anko in Judito, Peter Jovanović, slovenski največji kipar, kmet po poklicu, pa je naredil kar pet kipov, s katerimi se je po več letih prizadevnega dela postavil k slovenskim kiparjem, ki veliko obetajo. Japonec Takeda Mitsuyuki je izklesal kip, ki ga je imenoval Ples zmaja, Bogisav Živković pa je iz svojega sanjskega sveta izbral temo o dobrem in zlem in delo imenoval Sonce in kača. Anglež Laurence Whitfield pa se je izpovedal z modernim likovnim prijemom.

Letošnja Forma viva je, tako vsi trdijo, od dosedanjih še najbolj uspela. Dala je vrsto del in prinesla v Kostanjevico na Krki lepoto, ki je skrita v ljudeh, ki govorijo različne jezike in so njihove domovine daleč vsaka sebi.

Peter Breščak

Vsak otrok naj se šola v materinščini

V začetku septembra so se pri nas spet odprla šolska vrata in v svetlih učilnicah se je spet začelo življenje. Mnogi naši učenci so tokrat prvič stopili v šolo, mnogi so se preselili v nove šolske zgradbe. Vsa skrb naše družbe je bila v zadnjih letih usmerjena na prizadevanja, da bi bilo šolanje v resnici dostopno vsakomur, da bi bili učenci iz oddaljenejših krajev deležni enakih ugodnosti kot učenci v mestih. Razumljivo je, da vseh pomanjkljivosti, ki so se pojavljale v preteklih letih, ni bilo mogoče na hitro odpraviti, lahko pa že rečemo, da je naše šolstvo doseglo stopnjo, ki bi se je ne sramovale tudi najrazvitejše dežele. Ob tej priliki naj kot primer na kratko opišemo le šolstvo v predelih, kjer živijo narodnostne manjšine.

Različna govorica ne sme biti pregrada, ampak vez. Takšno je načelo naše družbe, kar dokazuje tudi sožitje obeh narodnostnih manjšin, ki živita v Sloveniji — na severu madžarska in na jugu italijanska. Po ustavi in zakonskih določilih imajo otroci obeh narodnosti pravico do šolanja v materinem jeziku. Odkar je bil sprejet zakon za ureditev šol za pripadnike narodnostnih manjšin, je to šolstvo v Sloveniji doseglo viden napredek.

Za prebivalce italijanske narodnosti v občinah Koper, Izola in Piran so organizirane šole z italijanskim učnim jezikom. Na tem narodnostno mešanem območju deluje v zadnjih letih devet italijanskih osnovnih šol, dve gimnaziji in po ena ekonomska in poklicna šola. Število italijanskih šolarjev se spreminja iz leta v leto; največ priliva je v zadnjih treh letih doživela poklicna šola v Izoli, ki se je razvila iz prejšnje vajenske šole in je razdeljena v dve smeri: v kovinarski oddelek in v oddelek oblačilne stroke.

Učna snov v italijanskih šolah je enaka učnemu načrtu slovenskih šol; dopolnjen je le učni načrt za zgodovino, ki so ga pregledali strokovnjaki jugoslovansko-italijanskih odborov, in pa načrt za zemljepisje, ki učence podrobneje seznanja z geografijo sosednje Italije. Poleg materinščine pa se italijanski otroci uče tudi slovenskega jezika, tako kot se vsi slovenski

otroci na tem ozemlju poleg slovenščine uče tudi italijanščine.

Pedagogi, ki učijo na italijanskih šolah, so svoje znanje izpopolnili na pedagoški akademiji v Puli, kjer stalno deluje oddelek za italijanski jezik in zgodovino. Vsako leto pa se v februarju udeležijo desetdnevnega obveznega seminarja italijanske kulture, ki ga prireja zavod za prosvetno pedagoško službo v Kopru, predavatelji pa pridejo iz Italije. Naši učitelji obiskujejo tudi seminarje v Italiji, trem učiteljem letno pa je omogočeno devetmesečno izpopolnjevanje italijanščine na univerzi v Padovi.

Večino učbenikov za šole z italijanskim učnim jezikom izdaja založba Edit na Reki, ki izdaja tudi druge tiske v italijanščini. Poleg tega pa dobivajo vse italijanske šole pri nas po jugoslovansko-italijanskem sporazumu učbenike iz Italije, v zamenjavo za slovenske učbenike, ki jih iz Slovenije pošiljamo za slovenske šole na Tržaškem. V okviru te izmenjave dobivajo šole tudi leposlovne knjige za šolske knjižnice.

V zadnjih letih so že precej poskrbeli za potrebno obnovo šolskih zgradb. V načrtu je tudi gradnja novega italijanskega šolskega centra v Kopru in nove poklicne šole v Izoli.

Tudi v Pomurju so v prvih povojnih letih delovale ločeno madžarske in slovenske osnovne šole. Ker pa so madžarske šole za nadaljnje izobraževanje samo v Vojvodini — zaradi nizkega števila pripadnikov madžarske narodnosti teh šol v Pomurju ni bilo mogoče vzdrževati — so si madžarski starši prizadevali, da bi se njihovi otroci naučili čim več slovenščine. Zato so svoje otroke vpisovali v slovenske osnovne šole, da bi lahko pozneje nadaljevali šolanje v slovenskih šolah druge stopnje.

Ker se je število učencev v madžarskih šolah iz leta v leto manjšalo, vse več pa je bilo madžarskih otrok, ki so se šolali v slovenskih šolah, je bilo treba poiskati primerno rešitev. Po temeljiti pripravi je bil v začetku šolskega leta 1959-60 uveden dvojezični pouk v prvem razredu osnovnih šol na narodnostno mešanem ozemlju Pomurja, kar so madžarski starši sprejeli z zadovoljstvom. Slovenski starši, zlasti v bolj slovenskih vaseh, pa so sprva nekoliko negodovali, ker so se bali, da bodo otroci preobremenjeni, če bo pouk potekal

v dveh jezikih. Kmalu pa se je pokazalo, da je dvojezični pouk najpravičnejša in najuspešnejša rešitev, saj le s pomočjo dvojezičnega šolstva državljani narodnostne manjšine lahko tudi v javnosti svobodno uporabljajo svoj materinski jezik, ker ga znajo tudi državljani večinskega naroda.

Dvojezični pouk, ki je bil uveden v Pomurju, v svetu nima primere. Zato je prinesel s seboj določene probleme in težave, ki jih je bilo mogoče reševati šele postopoma. Predvsem se je pokazala potreba po večjem številu vzgojno varstvenih ustanov, ki naj jih obiskujejo vsi otroci vsaj eno leto pred vstopom v šolo, da si tako utrdijo znanje obeh jezikov, še preden pridejo v prvi razred osnovne šole.

Treba je bilo poiskati sposobne pedagoge, ki znajo poučevati v slovenskem in madžarskem jeziku, ter pripraviti dvojezične učbenike in priročnike. Učni načrt, ki ga uporabljajo dvojezične osnovne šole, je nastajal postopoma in je prilagojen učnemu načrtu slovenskih šol. Da bi učenci, ki obiskujejo dvojezični pouk, lahko pozneje brez težav prestopili na slovenske srednje šole, so uredili pouk tako, da v nižjih in srednjih razredih učitelji v enaki meri uporabljajo slovenski in madžarski jezik, v višjih razredih pa prevladuje slovenščina.

V zadnjih letih je bilo v Pomurju zgrajenih več šolskih poslopij za dvojezični pouk. Tudi šolarji iz Lendave letošnje jesen prvič obiskujejo učilnice v novozgrajeni šoli, ki bo, ko bo zgrajena tudi druga etapa, sprejela pod svojo streho nad 40 odstotkov vseh učencev, ki obiskujejo dvojezični pouk.

Jana Milčinski

Nove plošče

Pred nedavnim je v založbi Mladinske knjige izšla plošča s posnetki samospenov slovenskih skladateljev na besedilo Prešernovih pesmi. V izboru so zastopani skladatelji Kamilo Mašek (s pesmijo »Zapuščena«), Davorin Jenko (»Strunam«) in Franjo S. Vilhar (»Ukazi« in »Nezakonska« mati). Poleg teh pesmi pa je posneta še melodrama Karla Jeraja »Lepa Vida«; ob klavirski spremljavi Marjana Lipovška recitira Prešernovo besedilo igralec Boris Kralj.

Plošča »Prešeren v glasbi« je tehnično izredno popolna, ovitek pa krasi lepa slika Ljubljane iz srede 19. stoletja.

Ime moje rojstne vasi

Ana Krasna, znana urednica in izdajateljica Glasa naroda, ki je pred nekaj leti prenehal izhajati, nam je pred kratkim poslala pismo, ki se je tikalo nekega članka v Slovenskem izseljenskem koledarju, mimogrede pa nam je še omenila, da jo zanima, kako se zdaj pravilno piše ime njene rojstne vasi. Del njenega pisma objavljamo in nanj odgovarjamo. Tudi na druga podobna vprašanja bomo rade volje odgovarjali. Rojakinja Krasna nam piše:

»Vsem pri Matici pošiljam najlepše pozdrave. Sledim vsemu vašemu delu v Rodni grudi in Koledarju. Slišala sem tudi za smrt Seliškarjeve Roze. Spoznala sem jo bila ob mojem obisku leta 1953 in mi je bila zelo simpatična. Rada sem jo imela. Pri njih sem prebila moj čas v Ljubljani, obiskali pa so me tudi na mojem domu v Dolgipoljani.

Ko sem ravno napisala ime moje rojstne vasi, bi rada vedela, kako to pišete danes — eno ali dve besedi? Pri Prosveti sedaj

ime razpolove v dve besedi. Na mojih šolskih spričevalih in drugih dokumentih, ki jih še hranim, je ime enobesedno tako v slovenščini kot pozneje v italijanščini: Campolungo ali nekaj podobnega. Avstrijci so dali na tablo ob poti v našo vas enobesedno ime: Langefeld.

Naše vasi in kraji imajo toliko teh iz dveh besed sestavljenih imen, da je včasih že težko pogoditi pravilno rabo v pisavi. Podobne probleme pa imamo tudi tukaj. Živelimo v kraju, ki je bil takrat Park Hill, poštna uprava pa je pozneje spremenila ime v Parkhill.«

Ana P. Krasna, New York

Krajevni leksikon Slovenije, ki je pred nekaj meseci izšel v Ljubljani, obravnava vaš rojstni kraj z imenom *Dolga poljana*, njeni prebivalci pa so Dolgopoljci. O enobesednem imenu ne pišejo ničesar; zato je povsem verjetno, da so si ga izmislili tuji, saj so tako Italijani kot Avstrijci hoteli nekatera naša krajevna imena po svoje tolmačiti, kadar pa so jih prevajali, pa je včasih

prihajalo do prav smešnih skovank. Skoraj povsod pa se je do danes obdržalo ime, ki je bilo ohranjeno globoko v domačem ljudstvu. Krajevni leksikon nakazuje pri vsakem kraju tudi njegovo prometno lego, oskrbo s pitno vodo, zgodovinske najdbe idr., omenja pa tudi pomembnejše ljudi, ki so bili tod doma. Tako tudi pri Dolgi poljani omenja, da je »od tod doma Ana Krašna-Praček, pripovednica, pesnica in kulturna delavka med Amerikimi Slovenci«.

Uredništvo

PIŠETE NAM

Hello Mrs Zima Vrščaj!

Pošiljam 5 dolarjev za Rodno grudo, katero prav rada berem. Tako vem, kaj se dogaja v svetu in doma. Mi Slovenci smo zelo raztreseni po svetu. Mladi smo šli na tuje služiti svoj kruh. Dosti solz smo potočili, dokler se nismo privadili in naučili tujega jezika. Po 50 letih se tukaj na tujem še vedno radi zbiramo na slovenskih zabavah, da še kakšno zapojemo in se slovensko pogovorimo. Lani sem bila na obisku na Igu pri Ljubljani, pri mami in bratih. Brat Martin je v Pulju, eden pa blizu Beograda. Še bom obiskala Slovenijo, kjer je zdaj vse drugače in boljše kakor je bilo takrat pred 50 leti, ko sem bila mlada dekle. Tudi v Ljubljani imam več sorodnikov. Mnogo uspehov želim!

Mary Tursich, New York City

Draga rojakinja Mary!

Zahvaljujem se vam za pismo in poslani denar za revijo. Veseli nas, da ste z revijo zadovoljni. Naša želja je, da bi z njo ustregli vsem ojakom po svetu, ki želijo ohraniti slovensko besedo. Zato nas takšno pismo, kot je vaše, hrabri; saj govori, da je naše delo uspešno in da naš trud ni zaman. Ko boste spet prišli v Slovenijo, nas prav gotovo obiščite, da se pomenimo o vsem, kar zanima vas in nas. Hvala za dobro željo za uspešno delo, mi pa vam tudi iz srca želimo mnogo sreče in zadovoljstva. Lepe pozdrave in na svidenje!

Kot večletni naročnik naše drage Rodne grude in Slovenskega izseljenskega koledarja, se zdaj tudi jaz prvičkrat oglašam z nekaj vrsticami. Ves svet zadnji čas govori in piše o dogodkih v Franciji in srce mi ne da, da ne bi omenil, da smo mi tujci pri tem tudi zelo prizadeti. Sem oče dveh otrok in sem se udeležil več stavk, pri katerih smo se borili za delavske pravice. Velikokrat se spominjam drage domovine. Kesanje mi muči srce in vse večje je hrepenenje po domu. Upam, da bo tudi zame napočil dan, ko se bom spet vrnil ter vselega srca in z nasmehom na licu stopil na draga rodna tla.

K. A. Nord — Francija

Prav veseli bomo, ko se vam izpolni ta vaša velika želja in se bomo srečali na domačih tleh.

Koledar 1968 je bil prvi pozdrav iz domovine ob mojem povratku v Argentino. Rodne grude in koledarja sem zelo vesela, saj mi branje lepe, slovnično pravilne slovenščine pomaga, da ne pozabim jezika, ker tukaj nimam priložnosti, da pridem v stik z drugimi Slovenci, ker sem kot Slovenka popolnoma sama v provinci Santa Fé. Svoje znanje krepim in obnavljam le ob Rodni grudi in pismih domačim.

Vera Playšak de Ginocchio, Argentina

Veseli in ponosni smo, da vam naši publikaciji toliko pomenita. Prav kmalu vas obišče tudi koledar za leto 1969, saj v tiskarni hitijo na vso moč, da bo čimprej dotiskan in ga bodo v naši upravi lahko čimprej razposlali naročnikom. Veseli bomo, če se čimprej spet oglašite s pismom in nam sporočite, kaj v Rodni grudi najraje berete in kaj si še želite, da bi prinašala Rodna gruda.

Tržniške fave

35 dkg zmletih olupljenih mandeljnov, pol kg sladkorne moke, 1/16 kg surovega masla, 15 dkg moke in 3 jajca vmešamo in testo dobro ugnemo. Po želji dodamo še malo kakaoa ali zmlete čokolade, da ima testo temnejšo barvo. Oblikujemo kot češnje velike kroglice, jih zložimo na pekač in spečemo v neprevroči pečici.

Žemlje z jabolki

Žemlje (za vsako osebo po eno) prerežemo na polovico in izdobljemo sredico. Namočimo jih v toplem kuhanem vinu, katerega smc pripravili s sladkorjem in celim cimetom. Čez nekaj časa jih damo na cedilo, da se odtečejo. Nato žemlje paniramo v stepenem jajcu in ocvremo na vročem olju.

Posebej prepražimo na maslu sredico od žemelj in ji dodamo pretlačena kuhana jabolka in premešamo. S tem nadevamo ocvrte žemlje jih potresemo s sladkorjem in serviramo.

Krbki flanceti ali drobljanci

3/4 kg bele moke, 6 rumenjakov, približno 4 dcl goste kisle smetane, 3 žlice ruma, sol, 5 dkg sladkorja pognemo v testo, ki ga zložimo kot masleno testo. Počiva naj na hladnem dve uri. Nato testo zvaljamo za nožev rob debelo in zrežemo na 10 cm široke in 14 cm dolge krpice. Vanje naredimo po 6 zarez in jih med seboj prepletamo. Flancate ocvremo v vročem olju ter še tople potresemo s sladkorjem.

Nekaj o naših zajtrkih

Zjutraj imamo najmanj časa. Marsikdaj ne utegnemo pred odhodom na delo v miru pozajtrkovati. V naglici spijemo malo mleka, kave ali čaja, za kruh pa nam ponavadi že manjka časa. Pri tem pa pozabimo, da je izdaten zajtrk podlaga za premagovanje telesnih in duševnih naporov, ki nas čakajo čez dan. Organizem je zjutraj spočit in potreben hrane. Nekateri organi (srce, pljuca, žleze), ki tudi čez noč opravljajo svoje delo, so trošili energijo in zato moramo ravno zjutraj zaužiti dovolj hrane, ki bo dala telesu potrebno silo in moč. Zato mora zajtrk vsebovati vsaj 10—15% dnevne količine hrane. Sestavljen pa mora biti čim bolj pestro. Vsebuje naj:

beljakovine živalskega izvora, ki jih dobimo v mleku, skuti, siru, jajcih, mesu itd.;

ogljikove hidrate in maščobe, ki jih dobimo v črnem kruhu, rižu, zdrobu, kosmičih, sladkorju, čokoladi, medu, surovem maslu itd.;

vitamine in rudninske snovi, ki so v sadju, zelenjavi, sadnih sokovih itd.

Iz vseh teh skupin naj bo v zajtrku zastopano vsaj eno od navedenih živil. Le tako sestavljen zajtrk je pravilen. Da bo telesu koristil, pa ga moramo zaužiti brez naglice, pri pogrjnjeni mizi in v miru.

Dobra pijača za ljubelega gosta

Šipek — plod divjih vrtnic — je zdravju zelo koristen, saj vsebuje mnogo vitamina C. Naše gospodinje ga s pridom uporabljajo za šipkov čaj. Iz njega pa lahko pripravite tudi zdravo, poceni in zelo dobro pijačo.

Vzamete 1 in 1/2 litra šipka (najboljši je tisti, ki ga je že poparila prva jesenska slana), 1 in 1/2 kg sladkorja in 3 litre vode.

Šipek najprej operemo, na obeh koncih obrežemo in 2- do 3-krat zarežemo. Vodo skuhamo s sladkorjem in ko je mrzla, jo vlijemo čez šipek. Kozarec nalahno zavežemo s čisto krpo. Skoz osem dni vsak dan s kuhlalno dobro premešamo, deveti dan pa zavežemo s celofanskim papirjem. Kozarec postavimo na topel prostor (blizu štedilnika ali peči).

Ko ves šipek popada na tla in je tekočina čista in prozorna (približno čez tri mesece, jo precedimo skozi gazo ali filtrirni papir in nalijemo v steklenice. Dobro zamašene steklenice hranimo stoje na hladnem.

ARGENTINA

Revija Ljudskega odra

V počastitev 43-letnice Ljudskega odra v Buenos Airesu je v avgustu izdal glavni odbor društva lepo in obširno revijo z barvno sliko Jezerskega na naslovni strani. Tako po vsebini kakor po obliki se ta publikacija razlikuje od vseh dosedanjih brošur, prerasla je njihove okvire in je velik obet, da bo ponovno zaživela publicistična dejavnost vse slovenske in jugoslovanske naselbine v Argentini.

V kratkem uvodu pravi med drugim Armando Blažina: »Ljudskemu odru se je posrečilo — pa ne brez požrtvovalnosti — izdati jubilejno revijo. Lahko smo ponosni, da je prvič v zgodovini jugoslovanske skupnosti eno samo društvo, z lastnimi sredstvi in s sodelovanjem članov in simpatizerjev uresničilo svoje namene. To je v čast cele naselbine, pa tudi dokaz, da če je eno samo društvo zmožno takega dela, kaj bi šele dosegli, ko bi se ga lotila cela naša skupnost z namenom ohranjanja in širjenja kulture in običajev naših narodov.« V nadaljevanju avtor poudarja, da prav ta publikacija dokazuje, da je v vrstah naših ljudi v tej deželi še veliko sposobnih kulturnih delavcev, ki bi bili v bodoče pripravljene pomagati pri izdajanju podobnih publikacij. Zanimivo je, da so revijo izkoristili tudi številni trgovci in potovalne agencije kot koristno propagandno sredstvo, obenem pa so izkazali zaupanje izdajateljem revije in s tem slovenski naselbini.

Revija prinaša vrsto sestavkov o zgodovini Ljudskega odra ter o bodočih nalogah tega društva, ki so jih prispevali: Mirko Ščurk, Armando Blažina, Norma Baschi in Franjin Mika. Znani dirigent Rodolfo Kubik piše o zborovskem petju, Drago Marijan Šijanec o duhovnih vplivih na začetke slovenske glasbe, Daniel Lukač pa o argentinški folklori. Revija na kratko predstavlja tudi nekatere jugoslovanske pesnike in pisatelje, med drugim se spominja 50-letnice smrti Ivana Cankarja in prinaša kratek odlomek iz Martina Kačurja, Milena Gregorič pa je prispevala svojo pesem »Slovenska zemlja«. Radovan Kodrič je prispeval tudi zanimiv sestavek o slovenskem jeziku.

Revija Ljudskega odra, ki je izšla ob 43-letnici društva, je torej pestra in zanimiva, saj prinaša vrsto najrazličnejših sestavkov tako v španskem kot v slovenskem jeziku, obenem pa izraža poživitev dela društva. Upamo in želimo, da bi želja, ki je bila izražena v uvodnem članku revije — da bi ta enkratna revija prerasla v glasilo vse jugoslovanske naselbine v Argentini, ne ostala osamljena. Odbornikom Ljudskega odra pa veljajo naše iskrene čestitke.

KANADA

Težko bomo preboleli

Zahvaljujemo se Slovenski izseljenski matici za izraženo sožalje ob zelo hudi izgubi, ki je v preteklih mesecih prizadela naše Združenje in Bratstvo in jedinstvo v Torontu. Izgubili smo dva soustanovitelja našega Združenja, častna predsednika Boška Milutinovića in Johna Divjaka. Oba moža smo v lepem številu spremili na zadnji poti in se poslovili od njiju, kakor sta ta dva predana društvena delavca in zavedna rojaka tudi zaslužila. Dne 22. septembra dopoldne smo na žalni komemoraciji, na kateri so bili navzoči tudi svojci obeh pokojnih, počastili njun spomin. Istega dne popoldne pa so se člani Združenja zbrali na širši konferenci.

Branko Mihić, sekretar

V spomin Johna Divjaka

Sredi julija nas je globoko pretresla vest, ki smo jo prejeli iz glavnega mesta Kanade — Toronta o nenadni smrti Johna Divjaka soustanovitelja, predsednika in zdaj častnega predsednika Kanadske jugoslovanskega kulturnega združenja Bratstvo in jedinstvo.

Pokojni je bil naše gore list, v Kanadi pa je živel nad 40 let. Rodil se je leta 1902 v Zagradcu pri Sevnici. Leta 1927 je odšel

John Divjak

v Kanado, kjer se je zaposlil v tovarni mesnih izdelkov »Canada Packers« v Torontu. Letos je bil upokojen in s soprogo Agnes sta se pripravljala, da po nekaj letih spet obiščeta svojo rodno Slovenijo. Ta želja se mu žal ni uresničila. Že ob svojem zadnjem obisku v Sloveniji l. 1963, je mimogrede omenil, da ni posebno pri zdravju, da mora imeti dieto. Pa o tem ni dosti govoril, niti razmišljal. Ves se je razdal poklicnemu in društvenemu delu, medtem pa je bolezen potuhnjeno zorela v njem.

Kakor njegovim številnim prijateljem v Kanadi, je bridko tudi nam v starem kraju, ki smo ga poznali in cenili. Srčno rad je imel svojo rodno deželo, vesel je bil njenega napredka. Kljub temu, da njegovo zdravje ni bilo najboljše, je bil ob svojem zadnjem obisku leta 1963 vedro razpoložen na izseljenskem srečanju na Otočcu. Ko smo nekoč skupaj obiskali grobnico žrtev na Urhu nad Ljubljano, je bil globoko pretesen. Bil je plemenitega značaja in globoko čuteč mož.

Ob vseh elementarnih nesrečah, ki so prizadele našo deželo, kjer se je lepo izkazalo Združenje bratstvo in jedinstvo, je bilo med organizatorji zbirke in darovalci zabeleženo med prvimi tudi ime Johna Divjaka. Vselej je ob nesreči rad priskočil na pomoč.

Vsi, ki smo ga v domovini poznali in cenili, ga bomo ohranili v svetlem spominu. Njegovi soprogi in sinu in Združenju Bratstvo in jedinstvo naše globoko sožalje!

Uredništvo

ZDA

Proslava Dneva SNPJ v Herminie, Pa

V mestu Herminie v Pennsylvaniji so bile letos glavne proslave Dneva Slovenske narodne podporne jednote. Prireditve so več mesecev skrbno pripravljali, kar je pripomoglo k tako izredno lepemu uspehu in k tako množični udeležbi članov in prijateljev te velike slovenske organizacije na ameriških tleh. Prireditve so bile v dnevih od 31. avgusta do 2. septembra, ko v ZDA praznujejo Delavski praznik. Goste so sprejeli v lepi novi dvorani društva 87 SNPJ. V soboto je bil prirejen banket. Največ udeležencev se je zbralo v nedeljo v parku na velikem pikniku. Poleg kulturnega programa so bile razne športne prireditve, ki so pritegnile starejše in mlajše. Največja zanimivost je bila izvolitev Miss SNPJ za leto 1968. Med zalimi potomkami našega rodu se je k tekmovanju prijavilo 32 deklet. Za izbor Miss SNPJ ni prišla v poštev samo lepota, temveč tudi nadarjenost in društvena aktivnost pri SNPJ. Slavje se je zaključilo s konferenco predstavnikov društev, federacij in mladinskih krožkov organizacije na Delavski praznik 2. septembra.

Ko to pišemo, še nimamo podrobnejšega poročila o tem slavu. Kar dosti pa pove kartica, ki so nam jo na povratku s proslave poslali Tončka Gardnova ter Elsie in Jože Culkar. Takole sporočajo: »Tridnevna proslava SNPJ v Herminie, Pa. je bila kolosalno uspešna. Novoizvoljena Miss SNPJ je Jane Gregorin iz Waukegana Ill.«

Poslovljni banket

V Pittsburghu so priredili poslovljni banket jugoslovanskemu generalnemu konzulu Stipaniču, ki se vrača v domovino. Slavje je bilo zelo pristrčno. Na banketu je bilo blizu 520 gostov, med katerimi so bili predstavniki vseh slovenskih organizacij. V Clevelandu je Federacija slovenskih narodnih domov priredila poslovljni večer generalnemu konzulu Stipaniču 17. septembra v restavraciji Franka Jankoviča.

Pogrešali bomo pevca in prijatelja

Izgubili smo pevca in prijatelja Andyja Hočevarja, ki je umrl 2. septembra. Zelo ga bomo pogrešali na kulturnem polju — saj je bil velik ljubitelj naše slovenske pesmi. Vedno se je udeležil koncertov našega pevskega zbora Triglav, ki prepeva že 21 let. Letos je imel naš zbor koncert 4. maja v Slovenskem domu na St. Clairju v Clevelandu. Imeli smo lep uspeh, kar nam da še več veselja pri pripravah za koncert v prihodnjem letu. Slovenci radi pojemo, le v članstvo k zboru jih je težje dobiti. Naše sožalje družini Andyja Hočevarja s katerim smo tudi pri nas izgubili dobrega pevca in prijatelja.

Anna Jesenko

Slovenec na ljudskem festivalu v Pittsburghu

Ljudski festival v Pittsburghu je vsako leto pomembna prireditve, ki privabi množice obiskovalcev od blizu in daleč. Letošnji festival je bil v dneh od 7. do 9. junija. To je bil že dvanaesti po vrsti in šestič so na njem sodelovali tudi Slovenci. Letos so na festivalskih prireditvah nastopile skupine 21 narodnosti. Njihove nastope pa si je ogledalo nad trideset tisoč obiskovalcev. Nastop slovenske skupine je bil nadvse uspešen. Gledalce so navdušili s svojimi plesi in petjem, posebej še pa so bili obiskovalci navdušeni nad slovenskimi jedmi, ki so jih prodajali na posebni stojnici.

Nastop slovenske skupine je organizirala Violet Ruparcich, mlada profesorica, ki na pittsburški višji šoli poučuje fizikulturo, higieno in glasbo, v zadnjem času pa tudi folkloro. Že deset let noče tudi pri pittsburškem zboru. Violet je rojena v Ameriki, po starših pa je Slovenka, njeni starši so doma iz Loškega potoka. Eno leto je bila študentka Slovenske izselienske matice in se je pri nas naučila slovensščine ter študirala našo folkloro.

V slovenski skupini je sodelovalo 35 rojakov in rojakini, večina od njih je že rojena v Ameriki. Med najprizadevnejšimi je Violet omenila zakonca Lokarjeva, ki sta nastopila na programu in pomagala pri pripravah. Značilno je tudi to, da so izmed 21 sodelujočih narodnosti Slovenci prodali največ vstopnic. Najstarejši v skupini je bil 75-letni France Kosem, pristna gorenjska grča, najmlajša pa je bila 15-letna Betty Hezir. Slovenka po mamiči. Vsi nastopajoči so sodelovali brezplačno. Z veliko požrtvovalnostjo so se pripravljali za nastop in hodili na vaje, mnogi so se vozili celo zelo od daleč.

Plesalci, godci in pevci so nastopili v gorenjskih in belokranjskih narodnih nošah. Violet je strogo pazila, da so bili vsi kosi teh oblačil res pristni; obleke so jim skrojili v Sloveniji.

Poglavje zase je bila stojnica s slovenskimi jedmi. Kar šestnajst imenitnih jedi so imeli na ponudbo gostom, ki so se neprestano drenjali okrog stojnice. Med tem ni manjkalo ričeta s fižolom, goveje juhe z rezanci, kranjske klobase z zeljem, želodca, krvavic, orehove potice, jabolčnega zavitka itd. Veliko zanimanja je bilo tudi za slovenski kotiček, ki so ga krasili grbi slovenskih mest. Grbe je izdelal znani folklorist — Božo Račič iz Ljubljane.

Da, Slovenci so se na festivalu v Pittsburghu dobro odrezali. Prihodnje leto pa bi se želeli še bolj. In zato je letos Violet prišla v Slovenijo z željo, da bi dobila pristne narodne noše še iz drugih slovenskih pokrajin, da bi bil prihodnje leto nastop še bolj pester. Violet je vsestransko aktivna. V založbi »Greyko« je izdala že več plošč. Nedavno je posnela skupno z baritonistom Slovenskega okteta Tonetom Kozlevčarjem ploščo pod naslovom »Kje je moj mili dom«. Ta pesem je bila najljubša pokojnemu dirigentu Antonu Šublju, kateremu je plošča tudi posvečena.

Slovenska skupina pred svojo stojnico na ljudskem festivalu v Pittsburghu

Violet Ruparcich zavezuje pečo dekletu iz slovenske skupine pred nastopom na festivalu

Aleks Gregorič iz Buenos Airesa je dobre volje

Louis in Pavla Rebol iz Floride z vnučkom pred svojim domom

Albin Weingerl:

DVOGOVOR

- AH, ANDREJ, SLIŠIM TROBENTO!
PRAVI OČKA.
– TROBENTO? AH, ŽE VEM! NIMAM
ŽEPNEGA ROBCA!
– POIŠČI GA!
– KO PA NE VEM, KJE!
– ZAŽVIŽGAJ!
– KAKO?
– S PIŠČALKO!
– KJE JO IMAM?
– V USTIH!
– KJE IMAM USTA?
– V GLAVI!
– KJE SI PA TI IN TVOJA GLAVA?
– V SOBI!
– KJE JE SOBA?
– V NAŠEM BLOKU!
– KJE JE BLOK?
– V KAMNIKU!
– KJE JE KAMNIK?
– V SLOVENIJI!
– KJE JE SLOVENIJA?
– V JUGOSLAVIJI!
– KJE JE JUGOSLAVIJA?
– V EVROPI!
– KJE JE EVROPA?
– NA ZEMLJI!
– KJE JE ZEMLJA?
– V VESOLJU!
– KJE JE VESOLJE?
– KJE JE VESOLJE, VPRAŠUJEŠ? V
TVOJI OMARI. V VESOLJNI ZMEŠNJAVI
TVOJE OMARE BOŠ VERJETNO NAŠEL RO-
BEC. NO, IN POTEM SI BOŠ Z ROBCEM
OČISTIL SVOJO TROBENTO.
– SAJ RES, OČKA! VELJA!

Saša Vegri:

ČISTO PRAVA BABICA

MI IMAMO
ČISTO PRAVO BABICO
ZA DEVETIMI GORAMI,
ZA DEVETIMI VODAMI,
KAMOR PELJE PRAVI VLAK.
IN PRI NJEJ
NA PRAVI TRAVI,
KI NI PARK,
SE OTROCI
IN TELIČKI,
MALI PUJSKI
IN ŠE PSIČKI
MED ŽREBIČKI
LAHKO IGRAJO
VSE OD JUTRA,
DOKLER NE PRILEZE MRAK,
PRAVI MRAK,
NE PA TAK
KOT GA MAMA NAREDI,
KO ROLETO ODVRTI.
IN ZATO VAM REČEM:
ZA DEVETIMI GORAMI,
ZA DEVETIMI VODAMI,
KAMOR PELJE PRAVI VLAK,
ČISTO PRAVA BABICA ŽIVI,
KI POVRHU VSEGA
KUHA TAKE ŠTRUKLJE,
DA DO SEM DIŠI.

Darinka Petkovšek:

UGANKA

KLIPE–KLOPE, KLIPE–KLOPE,
POČASI CAPLJA,
ČE VETER PIHLJA. –
ČE VETER DIVJA,
RAZGRAJA DRDRA.

(klopotec)

Ela Peroci

LIPOV ČAJ IN ŽLIČKA MEDU

Saj sem si kar mislila, da bo tako. Ko sem vam pripovedovala o lvu in Nini, kako sta se sprehajala po dežju, čofotala po lužah in jima je dež kapljal za vrat, sem že hotela reči, da se bosta prehladila. Do zdaj sem molčala o tem, pa zdaj je kar je. Saj lvo sploh ni zbolel –

zbolela je samo Nina. Vročino ima. Nina, ki je nežna kakor spomladanski zvonček. Seveda bi bilo v tem trenutku najbolj potrebno, da bi ji skuhalo lipovega čaja, in ji dala žličko medu, namesto, da pripovedujem, kako je bolna. A to je med tem že storila njena mama in Nina zdaj spi.

Tudi zdravnik je bil pri njej in je naročil, ko je odhajal:

pustite Nino lepo samo. Dal sem ji zdravila. Spala bo.

Tako je Nina sama, še igrače čemijo tam v košku. Nihče je ne sme motiti, kajti poleg drugih zdravil je spanje najboljše zdravilo.

Vseeno bi rada stopila k njej in ji potipala čelo, kako je vroče. Skrbí me. Toda, ne. Ko bo čas za to, bo prišla mama.

In če boste dobro gledali, boste kmalu videli, kako se vrata v sobico počasi odpirajo in skozi špranjo previdno pogleda mama. Gleda, gleda Nino kako spi. Vrata se počasi spet zapro in Nina ostane sama, a ne dolgo.

Skozi okno, kdove kako, saj je bilo skoraj trdno zaprto, pride spomladanska rožica. Razgrne cvetne liste in v cvetu sedi Ninina sošolka. Lahko si mislite, kako je bila v tem majhnem cvetu Ninina sošolka majhna. Sedela je tam in pisala pisemce. Napisala je:

Ljuba Nina,

dolgčas nam je v šoli po tebi. Kmalu ozdravi!

Rožica je zaprla cvet, tiho je odšla, kakor je prišla, le pisemce je ostalo na Ninini postelji. Čisto majhno pisemce.

Potem je prišla še Ninina pesem:

sijaj, sijaj, sončece,
oj, sonce, rumeno –
kako bom pa sijalo,
ko sem vedno žalostno...

Nina je rahlo odprla oči. Zagledala je majhno sonce v majhnem oknu in slišala, kako je reklo:

saj nisem žalostno sonce. Smejem se, ker ni na nebu niti enega oblaka. Smejem se, ker se sploh rado smejem in te božam.

Ostalo je v oknu in se smehljalo, ko je Nina spet zaprla oči in spala, spala, kakor že dolgo ne sladko. Mogoče je bilo v tem spanju že malo zdravja.

Prišel je še lvo, a ostal je daleč in ne vem, če ga boste videli, vendar poslušajte. Zaigral je na piščalko, zaigral lepo kakor pastir v hribih. Tako dolgo je igral, da se je Nina naspala in se počasi res prebudila, se pretegnila v postelji in sedla.

Prav takrat ji je mama prinesla spet lipovega čaja in žličko medu.

Gledam Nino kako pije čaj in kako liže med in mislim, da bo res kmalu ozdravela.

Fran Roš

HUDI STRIC

Branko je bil tri tedne na počitnicah v Podgorju. Bil je tam pri stricu Valentinu. Ko se je vrnil, so ga doma vprašali, kako mu je bilo na počitnicah všeč.

»Zanič!« je nevoljno odgovoril. »V Podgorje ne pojdem nikoli več! Tako hudo je tam, da se ne da prestat.«

»Kako pa to?« so se vsi začudili.

»Stric Valentin je zelo hud stric!« je pripovedoval Branko. »Dolge brke ima in oster pogled, da me je bilo včasih kar strah pred njim. Kaj vse je zahteval od mene! Vsak dan sem po kosilu moral célo uro spat. Vsak večer sem moral zapisati, kaj sem čez dan počenjal. Vsako jutro sem moral na vrtu telovaditi in tekati naokrog. Tudi grede tam sem zalival z vodo. Stric mi je dajal knjige, da sem jih bral, tudi zelo debele knjige. Po časopise me je pošiljal na pošto. V reki Savinji sem se smel kopati samo skupaj z njim in še plavati me je učil.«

»Vse to je bilo vendar koristno!« je menil oče.

»Resda sem se naučil plavati, ampak sem pri tem tudi dosti vode požrl!« se je še dalje pritoževal Branko. »Opoldne sem moral pojedsti vse, kar mi je stric nadeval na krožnik. Najbolj pa me je silil s špinačo. Vsake tri dni me je stehal. Dvakrat na dan sem moral očediti zobe, vsak večer pa očistiti čevlje in obleko. Rad je z menoj govoril tudi angleško, tako da sem ga prav slabo razumel. Nikoii mi ni dal miru. Vse počitnice mi je pokvaril...«

»Vse to je bilo kar prav,« je dejal oče in se zasmejal. »Stric Valentin te je hotel samo naučiti reda in poskrbeti za tvoje dobro zdravje. Nekoč je bil kapitan potniške ladje in je vsa morja prevozil. Tudi zdaj v pokojju še rad pokomandira. Želi ti le dobro, zato mu bodi hvaležen!«

»Ni mi bilo nič kaj prijetno pri njem,« je rekel Branko. »Za vas vse pa mi je naročil lepe pozdrave. In tole pismo za vas mi je dal s seboj. Ne vem pa, kaj je napisal o meni. Mogoče ničesar dobrega...«

»Saj bomo videli,« je menila mama.

Oče je odprl pismo. Iz pisma je zdrknil nov bankovec za petdeset novih dinarjev. Začudii so se vsi. Oče pa je pismo na glas prebral:

»Dragi vsi!

Vračam vam Branka. V treh tednih se je pri meni zredil za 1 kg in 29 dkg. Bil je zelo priden in je rad ubogal. Zato ga prihodnje leto spet lahko pošljete k meni na počitnice. Tukaj prilagam pet jurčkov, da mu zanje kupite nove šolske knjige ali kaj drugega potrebnega.

Vse vas lepo pozdravlja

stric Valentin.«

»Vidiš, Branko! Stric te vendar ima rad,« je pripomnila mama.

»Tega nisem vedel,« je tiho odvrnil.

»Kako pa bo drugo leto? Ali še pojdeš k stricu na počitnice? Če ti ne boš več maral k njemu, pa pojde tvoja sestra Jelka,« je dejal oče.

»Kar šel bi še!« je počasi odgovoril Branko. »Saj stric je samo videti hud. Sicer pa ima dobro srce...«

Vsi so se nasmehnili.

POVODENJ

Počasi in neopazno je prišel oktober, mesec deževnih in megljenih dni v naših krajih, kjer domujejo jelka in bukev, javor in brest, drenovo in bukovo grmovje. V naših krajih je tudi mnogo izvirkov in studencev. Pred leti je veljal pri nas za pospravljanje jesenskih pridelkov ljudski izrek: »Odreži in beži!«

Zabliskalo se je poševno čez Javorje in Ostri vrh. Za Snežnikom je votlo zabobnelo, da so se tresle hiše in začelo je deževati. Deževalo je dan, dva, cel teden. Odprli so se vsi usahli studenci ob izviru Obrha. Skodolca je prestopila bregove. Odprli so se izvirkovi na Babni polici, na Križni gori, pod Ulaho v Danskem logu. Studenec Storžič, stari znanec, je začel bruhati vodo, ki je prestopila glavni potok Obrh, in začela poplavljati travnike in njive. Bližala se je počasi trem vasem, ki ležijo ob spodnjem koncu doline. Nad gozdom in dolino so viseli črni oblaki, iz katerih je lilo kakor za stavo.

Spominjam se take povodnji med prvo svetovno vojno. Lilo je. Dolgi bliski so rezali nebo in vso pokrajino v ozadju nad našo rodno hišo. Bila je grozna noč. Prva je zlezla iz postelje naša babica, žena, ki ni poznala strahu. Prižgala je svečo, veliko in debelo, ki je bila v rožah ob spodnjem koncu. Nato je šla v kuhinjo in skuhala ajdovih žgancev, katere je zabelila z debelimi ocvirki. Oče se je usedel na zapeček in osorno dejal: »Mi smo naredili svoje.«

Na dopustu sta bila tudi oba moja strica Jaka in France, očetova brata. Bahala sta se s srebrnimi kolajnami, saj sta bila hrabra avstrijska vojaka.

Okna so se tresla in vodni curki so se vedno močneje zaganzjali vanje. Oče je vstal in se udaril po čelu ter vzkliknil: »Križana gora! Trije korenjaki smo in dva fantiča. Zapregel bi konje in skopali bi za en voz krompirja, da ga ne bi vsega zalila voda.«

Strica Jaka in France sta bila za to. Obrnil se je k moji materi in ji dejal: »Roza, tudi Tevžek in Ladko gresta z nami, bosta pobirala krompir.«

»Kam boš gnal otroka v takem vremenu? Utonila bosta«, je prosila mati. »V taki noči ju ne boste našli!« Ozrla se je na stensko uro, ki je ravno odbila polnoč.

»Tako je. Kar z nami bosta šla,« sta rekla strica. »Mladi se morajo utrditi,« je dodal moj oče in dal zalogaj tobaka v usta. »Oblecita si stare hlače in lesene coklice.« Mati je spet prosila za otroka. Ojunačil sem se in dejal materi, da grem kar rad, saj sem že star sedem let in se treskanja nič več ne bojim. »Tudi jaz grem,« je dejal šestletni brat Vlado in se stegnil, da bi bil videti še večji.

Oče je šel v hlev, dal na konje komate, strica pa sta iz skednja povlekla voz in dala nanj deske in vreče. Teta Tereza je prida dala motike. Babica je prinesla na mizo žgancev. Posedli smo, kar nas je bilo moških. »Še za generale ne kuhajo tako dobro,« je pohvalil stric Jaka babico.

Mati je šla v sobo, kjer je previla polletnega brata Tončka.

Zunaj je lilo. Usedli smo se na voz. Na pragu se je prikazala moja mati. Zavpila je: »Oče, pazi na fantička!«

Babica je vzkliknila: »Srečno delajte, jaz grem pa na kolovrat prest.«

Sosedova hiša je bila vsa razsvetljena. V zgornji sobi je pela učiteljica Mimi narodne pesmi. Oče je dvignil bič in zavpil nad konji: »Hija, Šimel, Fuks!«

Voz je drdral po vasi. Strica sta dala mene in brata medse in pela tisto: »Radecki ima sivo glavo, pa vendar gre na vojsko z njo...« Povsod na vasi je bilo videti luči, povsod so ljudje molili, da bi ljubi bog odvrnil hudo uro s polja in njiv. Okna so se odpirala in radovedneži so zrlji na voz, ki je drvel po vasi navzdol. Oče je vpil: »Hijo, hot!«

Čez vaški most je že drvela voda.

Oče je stopil z voza in vodil konje za povodec.

»Če pademo z mosta, bomo plavali!« sta vpila strica in se smejala. »Tudi Sočo sem osemkrat preplaval,« je vpil stric France. Med bliski je bilo videti, kako se razliva voda po polju in se bliža njivam, kjer je bil posajen naš krompir. Ustavili smo se ob njivi, imenovani Pristava. Bili smo vsi premočeni. Kar v temi in ob luči bliskov so strica in oče kopali krompir. Midva z bratcem sva ga pobirala in metala v jerbas in košare. Včasih sva dala kepo zemlje namesto krompirja. V gozdu nad njivami je šumelo in tudi voda, ki se je počasi bližala Pristavi, je šumela.

VPRAŠANJA ? ODGOVORI

Pokojnina po vrnitvi v domovino

Več let sem že po svetu in ni mi slabo. Dobro živim, vseeno pa bi svoja stara leta rad preživel v moji rojstni deželi. Zato vas vljudno prosim za pojasnilo, kaj je treba urediti pri Zavodu za socialno zavarovanje v Jugoslaviji, da bi tam dobival pokojnino. Vem namreč, da doslej med Jugoslavijo in Avstralijo še ni nobene socialne konvencije.

K. S. Adeleide, Avstralija

Možnosti socialnega zavarovanja v Jugoslaviji nimate, ker je ta možnost že zastarala. Nekaj časa so namreč naši delavci, ki so na delu v tujini, lahko vplačevali prispevke za socialno zavarovanje tudi za nazaj, vendar je rok za to že potekel. Če boste v Avstraliji pridobili pokojnino, je odvisno od avstralskih oblasti, ali vam bodo pokojnino pošiljali v Jugoslavijo. Po mnenju strokovnjaka pri Zavodu za socialno zavarovanje glede tega najbrž ne boste imeli težav. Kolikor pa svoje avstralske pokojnine ne bi mogli dobivati v Jugoslavijo kljub temu, da bi jo imeli prisluženo, bi vam Zavod za socialno zavarovanje izplačeval akontacijo na to pokojnino v višini tukajšnje minimalne pokojnine. (Ta znaša sedaj 390,00 N din). Seveda bi morali predložiti našemu zavodu potrebna dokazila o tem, da ste v Avstraliji plačevali prispevke za socialno-pokojninsko zavarovanje in dosegli pokojnino.

Verjetno pa bo v doglednem času prišlo do sklenitve mednarodne konvencije o socialnem zavarovanju med obema državama, kajti v Avstraliji je zaposlenih že precej Jugoslovancev, pri katerih se bo sčasoma pojavil problem vrnitve v domovino in pokojnine.

Alimentacija za nezakonskega otroka

Živim v Avstriji, sem poročen in oče enega otroka. V Jugoslaviji imam tudi enega nezakonskega otroka, mati tega otroka pa je prav tako zaposlena v Avstriji.

Prosim vas, če mi lahko pojasnite, koliko bom moral plačevati za tega nezakonskega otroka, ko se bom vrnil v Jugoslavijo.

A. D., Sulz, Avstrija

Po naših predpisih je treba preskrbeti otroka glede na materialne pogoje, v katerih žive njegovi starši. Praviloma sta dolžna skrbeti za otroka oba enako, mati in oče, če sta seveda oba zdrava in sposobna preživljanja. Alimentacija se torej ravna po tem, v kakšnih razmerah živita oče in mati otroka, koliko imata plače in siceršnjega premoženja. Če se z materjo ne boste mogli sporazumeti glede višine alimentacije, jo določi sodišče. Pri tem je treba upoštevati minimalne življenjske stroške za majhnega otroka. Tako izračunana alimentacija bi lahko znašala 150,00 N dinarjev ali tudi več, če ste vi v boljšem gnotnem položaju kot mati. Višina alimentacije tudi ne more veljati enkrat za vselej, ker se mora ravnati po splošnem gibanju življenjskih stroškov in pa glede na starost otroka.

Morda vam bo ta naša informacija služila za orientacijo, če se boste z materjo pomenili na miren način. Drugače pa bosta morala poiskati pomoč pri kakem pravniku, pri socialnem varstvu v domači občini, kjer otrok živi, ali pa na sodišču.

Marička Mehle

Nedaleč od nas je treščilo v drevo, ki je raslo na gričku, imenovanem Gola Gorica. Smreka je gorela z velikim plamenom. Oče se je prekrizal.

»Ha, ha, to ni nič proti vojski!« sta oba hkrati dejala strica in hitela kopati krompir. Kmalu je prišla vsa zasopla in premočena teta Reza.

»Mislila sem, da je v voz treščilo. Na mostu je voda že do kolena.«

»Vračali se bomo čez Šmartno,« je dejal oče. »Ura je že tri zjutraj,« je še dodal, ko je potegnil iz žepa uro in ob blisku pogledal nanjo.

»Hitita pobirat, jesti znata!« je zavpil oče in naju potegnil za ušesa.

»Zebe me in moker sem do popka« je dejal bratec.

»Sušil se boš doma!« je rekla teta.

»Kmalu bo poln voz. Samo še osem vrst krompirja imamo!« je dejal oče.

Kopali smo po občutku in tudi pobirali smo po občutku. Zopet se je zabliskalo.

»Jezus, voda je že na naši njivi,« je vzkliknila teta.

»Molči in delaj!« je zavpil oče.

»Še pet vrst ga je!« je zavpil stric France.

Nad Racno goro se je začelo svetlikati. Dež je enakomerno padal. Voda je močnejše šumela.

Dan se je delal. »Zadnja vrsta. Hvala bogu!« je zavpila teta. Ko smo kopali zadnjo vrsto, je val vode pljusnil naprej in zalil več kot pol njive. Nenadoma smo bili vsi do kolen v vodi.

Stric France je prijel mene in bratca za pasova in naju nesel iz vode.

»Tako, tako. Fantiča se bosta utrdila, tako je! Voz krompirja smo rešili!« je dodala teta in se hvaležno ozrla proti nebu.

»Stradali ne bomo,« je hvaležno dejal oče.

Posedli smo na zvrhan voz krompirja. Oče je pognal konje, ko smo bili nad Šmarato, smo se ozrli nazaj in videli, kako so Pristave vse zalite. Voda je drla naprej proti gozdu. Naredili smo velik ovinek skozi štiri vasi. Konji so vozili počasi. Strica sta pela. Oče je čikal in pokal z bičem. Teta je molčala. Z bratcem sva opazovala trope kavk, ki so vreščale nad veliko vodo.

Strica sta še isti dan dobila brzozavko, da se morata vrniti na soško fronto.

Vaščani so stali za vasjo in žalostni zrlili na veliko povodenj, ki jim je uničila krompir in posejano ozimino.

»Mi smo naredili svoje, voda pa svoje!« je zavpil oče.

To je bila prva noč, ki sem jo ob povodnji preživel na njivi, pozneje jih je bilo še več!

Skrivnostna rojstva

Učiteljica je naročila otrokom, naj napišejo za domačo nalogo nekaj o svojih prednikih. Pa je Mihec vprašal mamo, kako je babica prišla na svet.

— Štorklja jo je prinesla, je povedala mama.

— Kako pa ti? je bil radoveden Mihec.

— Tudi mene je prinesla štorklja.

— Kaj pa mene? vpraša otrok.

— Tudi, sinko, tudi.

Mihec se je zamislil, potem pa je sedel in napisal v zvezek: V naši družini že v treh rodovih ni bilo naravnih rojstev.

Pri mesarju

— Kaj me pa tako gledaš, Jankec?

— Stric mesar, vašo glavo gledam. Mama mi je naročila, da naj grem pogledat, če imate telečjo glavo.

Pri zdravniku

— Pravite, da se počutite osamljenega in utrujenega. Veste kaj jaz naredim v tem primeru? Ženko si posadim v naročje in spet je vse v najlepšem redu.

— Hvala za nasvet, gospod doktor. Je vaša žena zdajle doma?

Na vlak

— Vas moti cigaretni dim, gospa?

— Da, gospod.

— No, kar potolažite se. Saj bo kmalu postaja, pa boste lahko šli v drug vagon.

Po naročilu

— Kaj pa delaš Janezek? vsa preplašena vpraša mama, ko vidi, da sinko nekaj piše po spričevalu.

— Spričevalo popravljam. Učiteljica mi je naročila, da moram vse slabe rede popraviti.

Še več

— Jure, si pokazal zdravniku jezik, kakor sem ti naročila?

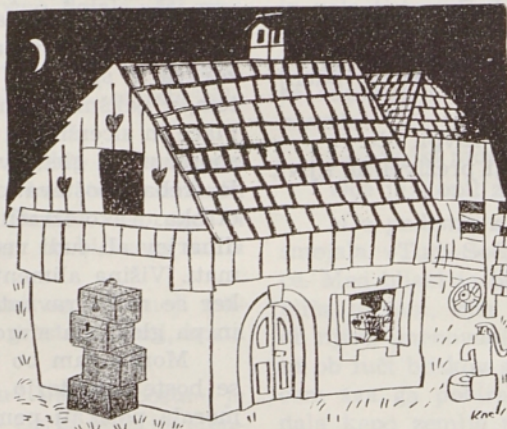
— Sem, mama, pa osle tudi.

— Vidiš, Jure, eno takole bi potrebovala za čez zimo, zdaj ko je kurjava tako draga!

— Presneto, Micka, si pa že tako sladka kot med, sočna kot grozdje, dobra kot zrela jabolka in topla kot slivovka!
— Nehaj že, Janez, nazadnje bom mislila, da me imaš samo za ozimnico!

Na naše punce morava paziti, zdaj ko fantje odhajajo k vojakom. Lojtro sem že skril.

Še daljša pot

— Ja, ja, dolga je bila pot čez lužo . . . , je pripovedoval stric John svojim sorodnikom, ko je prišel na obisk.

Mali Nacek je zamišljeno sesal palec. Pa se oglasi:

— Stric, tvoja pot je bila še dosti daljša, kot praviš. Čez lužo si prišel iz Amerike. Ko sva te pa z atom spremila s postaje in je deževalo, si moral pa še čez veliko luž.

Nič več nebotičnikov

Nacek se je z očkovim stricem Johnom, ki je prišel na obisk iz Amerike, zelo sprijatelžil. Veliko sta se pomenkovala. Nekoč mu je dejal:

— V Ameriki pa zdaj ne boste več zidali nebotičnikov.

— Kako? se je začudil dobrodušni stric. Zakaj pa ne, fant?

— Američani so zidali tako visoke stavbe le zato, da bi hitreje dosegli mesec. Zdaj pa se jim to več ne splača, saj imajo vendar rakete.

Po gobe je šel

Rojakinja Mary iz Clevelanda, je tudi prišla po dolgih letih na obisk v svojo rodno Dolenjsko. Ker ima dosti sorodnikov, je morala narediti tudi veliko obiskov. Med prvimi je obiskala svojega brata Janeza, ki ga pa ni bilo doma. Šel je namreč v bližnji gozd nabirat gobe.

— Kje je pa Janez? je vprašala nečakinja Micko, ko sta se prisrčno pozdravili.

Micka jo je žalostno pogledala in povedala:

— Oh, Janeza pa ni. Je šel po gobe.

Teta se je zgrozila: — Ježeštana! Zakaj mi pa niste brzojavili, da je revež umrl?

Vinski sejem in rožice

Jurček: — Ata, ali na vinskem sejmu rastejo tudi rožice?

Oče: — Zakaj pa vprašaš?

Jurček: — Mama je rekla sosedu, da si včeraj prišel z vinskega sejma ves v rožicah.

Kratek odgovor

Učitelj zemljepisa: — Tine, kje je Afrika?

Tine: — Na zemljevidu.

ŠVEDSKI SAAB V JUGOSLAVIJI

Hermes

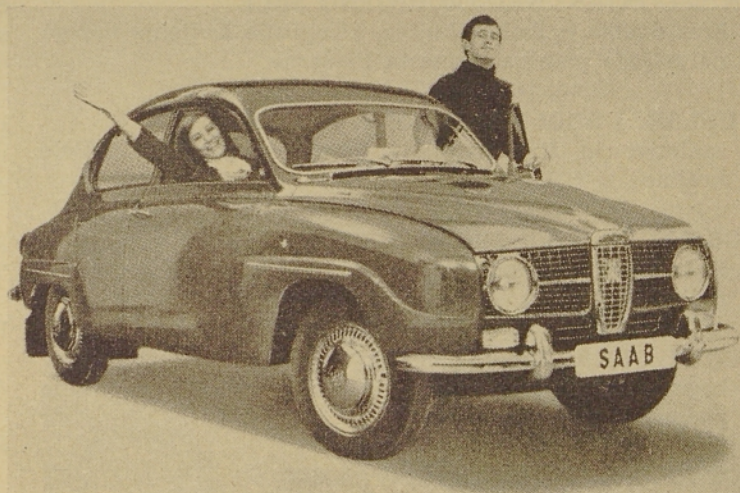
LJUBLJANA — JUGOSLAVIJA

ZASTOPSTVA INOZEMSKIH TVRDK
REPRESENTATIONS OF FOREIGN FIRMS

Ob obisku v domovini zahtevajte informacije
pri zastopniku

HERMES

Ljubljana, Mestni trg 25

DRAGI ROJAKI!

Ali ne bi bilo lepo, ko bi vas vsak teden obiskal prijatelj iz domovine in vam povedal, kaj je novega, kakšne uspehe so dosegli delovni ljudje in kaj jih tare? Vse to in še mnogo drugega zanimivega boste izvedeli, če vpišete svoje ime in naslov v spodnjo naročilnico in jo pošljete na naslov slovenske ilustrirane revije »Tovariš«, Ljubljana, Tomšičeva 3. V kratkem bo prišel vsak teden k vam na obisk.

**to
va
riš**

NAROČAM

ilustrirano
revijo
TOVARIŠ

Ime:

Ulica:

Mesto:

Država:

„Tovariš“
Ljubljana
Tomšičeva 3
Jugoslavija

Letna naročnina je 9,6 USA dolarjev,
trimesečna 2,4 USA dol., plačljivo vna-
prej na Kreditno banko, Ljubljana,
Subičeva 1, tek. rač. 501-620-7-32000-160
s pripisom »Za revijo Tovariš«

Podpis:

Čitljivo izpolni in odpošlji v pismu

Rojaki, ki potujete po stari domovini in ostali Evropi, zaupajte se nam!

»Trans turist«

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze in izlete z lastnimi najmo-
dernejšimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse
vrste vozovnic, karte za prireditve, lov in ribolov in druge.

CENTRALA:

Ljubljana, Subičeva ulica 1, telefon 20 316, telex YU ALPEX 34528

POSLOVALNICE:

Ljubljana, Bled, Bohinj, Radovljica, Skofja Loka, Domžale, Piran

Podrobnejše informacije v ZDA pri August Kollander World Travel 6419
St. Clair Ave., CLEVELAND, Ohio 44103

ZAHTEVAJTE PROSPEKTE!

Mestna galerija v Ljubljani

Mestni trg 5, poleg Magistrata

ima v svojih prostorih tudi razstavno-prodajni prostor, v katerem so naprodaj umetniška dela vseh živečih slovenskih likovnih umetnikov.

PRODAM nedograjeno hišo, v lepem kraju pri Kranju. Pri-
merna je za obrtnika. Parcela meri 1056 m². Prostora je še
za eno hišo, parcela je zazidljiva, dokumenti urejeni. Infor-
macije: Franc ZONTAR, Sv. Duh 100 nad škofjo Loko, ali
Anton ZONTAR, 8071 Brautlach 18 1/8, post OBERSTIMM,
Oberbayern, Deutschland. Plačilo je možno v dinarjih ali
tuji valuti, polovica takoj, ostalo v dveh letih.

DOBITE PRI SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI:

KNJIGA — NAJLEPŠE DARILO

Bližajo se božični in novoletni prazniki, ko vaši prijatelji in sorodniki gotovo pričakujejo kako darilo od vas. Eno izmed najlepših daril je brez dvoma lepa slovenska knjiga. Razen Rodne grude in Slovenskega izseljenskega koledarja vam toplo priporočamo še naslednje izmed slovenskih izvirnih knjig, ki so izšle v letu 1968. Rade volje pa vam posredujemo tudi prodajo vseh drugih knjig, ki so izšle v Sloveniji.

ANTON SLODNJAK: NEIZTROHNJENO SRCE

— brez dvoma najboljša knjiga, ki opisuje življenje našega največjega pesnika Franceta Prešerna
Cena: polusnje 51 N din

JOŽE DULAR: UDARI NA GUDALO, JANDRE

— zanimivo in živo napisana povest iz preteklosti Bele krajine
Cena: vezano v platno 46 N din

FRANCE AVČIN: KJER TIŠINA ŠEPETA

— že tretja dopolnjena izdaja planinskih spisov. Eden izmed najlepših popisov lepot slovenske pokrajine
Cena: vezano v platno 60 N din

FRANCE PLANINA: JUGOSLAVIJA

— bogato ilustrirana knjiga, ki opisuje celovito in pisano podobo Jugoslavije
Cena: kart. 54 N din

FRANCE FILIPIČ: POHORSKI BATALJON

— tretja, izpopolnjena izdaja knjige, ki nadrobno opisuje vso tragedijo znamenitega Pohorskega bataljona
Cena: vezano v platno 80 N din

PAVLE ZIDAR: BARAKARJI

— eno izmed najboljših del sodobnega slovenskega pisatelja. Prizadeto in živo opisani spomini na mladost
Cena: vezano v platno 28 N din

TONJE SVETINA: UKANA I, II

— nova izdaja znamenitega romana iz časov narodnoosvobodilne vojne na Gorenjskem
Cena: I. del — 55 N din, II. del — 85 N din

IVAN MATIČIČ: SKOZI PLAMENE PRVE SVETOVNE VOJNE

— spomini na pretresljiva doživetja v I. svetovni vojni, ki jih radi prebirajo predvsem starejši bralci
Cena: polplatno 24 N din

SIMON GREGORČIČ: POEZIJE 1882

— faksimilirana izdaja posneta po originalnem Gregorčičevem rokopisu
Cena: mapa 65 N din

SLOVENSKE NARODNE JEDI

— knjiga, ki bi ne smela manjkati nobeni slovenski gospodinjici ne doma in ne po svetu
Cena: 29 N din

NARODNE VEZENINE NA SLOVENSKEM

— knjiga, ki nam razkriva čudovit zaklad slovenske ljudske umetnosti
Cena: 44 N din

Te dni pride iz tiska tudi knjiga našega izseljenca-pesnika

JACK TOMŠIČ: POGNALE SO NA TUJIH TLEH

— knjiga, ki budi spomine na mladost in na vse lepe in težke trenutke življenja
Cena: (predvidoma) 15 N din

K vsem navedenim cenam prištejemo še stroške pošiljanja z navadno pošto. Precej višja od te je letalska poštnina, ki znaša od 12 do 40 novih dinarjev, za obširnejše knjige pa lahko tudi več.

LEPA SLOVENSKA GLASBA

Nadvse primerno darilo vašim prijateljem in znancem so tudi

GRAMOFONSKE PLOŠČE!

Slovenska izseljenska matica je posebej za vas izdala na dveh stereo ploščah prvo slovensko opero

GORENJSKI SLAVČEK

Obe plošči v stereo tehniki staneta 100,25 N din.

Razen te vam nudimo tudi vse plošče, izdelane v prvi slovenski tovarni gramofonskih plošč HELIDON, založbe Obzorja Maribor:

ANSAMBEL AVSENIK: OTOČEK SREDI JEZERA, stereo in mono	28,50 N din
ANSAMBEL F. KORBARJA: DOMOVINA, mono .	28,50 N din
T. in F. MAROLT: IZ SLOVENSKE GLASBENE ZAKLADNICE, mono	28,50 N din
PARTIZANSKE KORAČNICE, godba milice, stereo in mono	28,50 N din
ANSAMBEL M. KUMRA: NA VALOVIH KRKE, mono	28,50 N din
ANSAMBEL T. KMETCA: STARA DOMAČIJA, mono	28,50 N din

Razen Helidonovih pa vam lahko pošljemo tudi katero koli ploščo, ki jo je izdala kaka druga jugoslovanska tovarna gramofonskih plošč: Jugoton, RTB, Diskos.

BARVNI DIAPOZITIVI

Za vas, še posebej pa za vaše otroke bodo zanimivi raznovrstni barvni diapozitivi (slides) v plastičnih okvirčkih, ki vam jih nudimo po izredno ugodnih cenah. Na voljo je več kot 100 različnih serij diapozitivov. Vašim otrokom, ki doslej še niso imeli priliko videti slovenske zemlje, bodo pričarali vse njene lepote in zanimivosti, po snovi pa zajemajo tudi vsa druga področja, ki vas zanimajo: *književnost* (slike iz življenja in dela vseh pomembnejših slovenskih pisateljev), *zgodovina* (posebej opozarjamo na vrsto diapozitivov, ki prikazujejo gradove na Slovenskem), *umetnost*, *zemljepisje*, idr. Vsaka serija diapozitivov ima tudi posebno knjižico s pojasnili k besedilu.

1 serija barvnih diapozitivov, s tekstom stane 49,50 N din

1 serija črno-belih diapozitivov stane 39,50 N din

Vsaka serija obsega od 20 do 40 posnetkov.

STENSKI KOLEDARJI

Lep stenski koledar z barvnimi slikami slovenske pokrajine je ponos in okras vsake slovenske hiše. Izredno lepe koledarje vam nudi Slovenska izseljenska matica!

Stenski koledar z 1 sliko stane 13,50 N din

Stenski koledar s 6 slikami 24,50 N din

Priporočamo, da pošiljate denar po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom. Znesek preračunajte v svojo nacionalno valuto po uradnem tečaju (1 am. dolar = 12,50 N din).

Pri večjih naročilih za društva, klube in organizacije lahko pre-
skrbimo popust do 5 odstotkov!

OBRAČAJTE SE NA NASLOV: SLOVENSKA IZSELJENSKA
MATICA, LJUBLJANA, CANKARJEVA 1/II, JUGOSLAVIJA

ZAVODI CRVENA ZASTAVA

Če razpolagate s konvertibilnimi deviznimi sredstvi, se vam ponuja izjemna prilika, da si nabavite vozilo s **popustom do 12 %** pod naslednjimi pogoji:

Tip vozila	USA \$	Prometni davek v S din
ZASTAVA 750	1008.—	58.050.—
FIAT-ZASTAVA 850	1360.—	78.840.—
FIAT-ZASTAVA 1100 R	1640.—	94.230.—
ZASTAVA 1300	1800.—	103.275.—

Cene so preračunane na USA dolarje, vplačate pa lahko tudi s katerokoli drugo konvertibilno valuto.

Način vplačila:

Vplačilo iz inozemstva:

— z bančnim nakazilom v korist deviznega računa Zavodov Crvena Zastava pri Jugoslovanski banki za zunanjo trgovino v Beogradu, št. 608-620-5-1-10101-32009-1361;

— s čekom na Zavode Crvena Zastava — Sektor izvoz-uvoz, Beograd;

— z mednarodno poštno nakaznico na Zavode Crvena Zastava — Sektor izvoz-uvoz, Beograd;

— s tujimi valutami v gotovini, poslanimi direktno na Zavode Crvena Zastava — Sektor izvoz-uvoz, Beograd.

Vplačilo iz domovine:

— prek lastnega deviznega računa.

Dobavni roki:

Računa se od končnega vplačila, tj. obvestila banke, da so prispela devizna sredstva na devizni račun Zavoda, po tipih vozil pa so dobavni roki naslednji:

ZASTAVA 750	do 15 dni
FIAT-ZASTAVA 850	do 90 dni
FIAT-ZASTAVA 1100 R	do 90 dni
ZASTAVA 1300	do 15 dni

Vse informacije: ZAVODI »CRVENA ZASTAVA«, izvoz-uvoz, BEOGRAD, Gavrila Principa br. 44, telefon 646 733.

KVALITETA — UDOBNOŠĆ — VARNOST — EKONOMIČNOST
SERVISI PO VSEJ DRŽAVI

Trška gora pri Novem mestu

